

Marko Kapus
Kulturna dediščina
v prihodnji turistični ponudbi Občine Mirna

Knjižnica Pavla Golie Trebnje, Krajevna knjižnica Mirna – Mirna, 9. oktober 2018

V predstavitvi Kulturne dediščine v prihodnji turistični ponudbi Občine Mirna mi gre za to, da se s posameznimi enotami kulturne dediščine izpostavi dele celote, po katerih je ta prostor samosvoj, drugačen in izjemen. Pri tem ne mislim le na slovenski, temveč tudi na evropski kontekst. Torej ne gre le za to, da je kulturna dediščina občine Mirna najpomembnejši del mirnske preteklosti, ampak za to, da se izpostavi tista dediščina, ki loči občino Mirna od drugih prostorov kot del slovenske in evropske preteklosti.

V ta kontekst bomo najbrž lahko umestili višinsko naselbino na Gradcu in železnodobno utrjeno naselbino Kincelj nad Trbincem, ali pa grad Mirna, cerkev sv. Janeza Krstnika in gospostvo Lanšprež kot posestvo Petra Pavla Glavarja. V vseh teh primerih ne gre le za prepoznavnost tega prostora, ampak za njegovo posebnost.

V čem na primer je izjemnost Bolfgangove poslikave prezbiterija v cerkvi sv. Janeza Krstnika? Oprl se bom na Janeza Höflerja: »Če se naše stensko slikarstvo 15. stoletja lahko s čim pohvali pred širšo javnostjo, z nečim, kar bo zrcalilo tako specifičnost naših umetnostnih teženj kot tudi doseženo stilno stopnjo evropskega slikarstva in kar bo hkrati vzdržalo občina merila kakovosti, potem bodo to svetniške postave z oboka prezbiterija župne cerkve na Mirni na Dolenjskem, delo Mojstra Bolfanga ... Freske na Mirni so evropsko pomemben spomenik.«

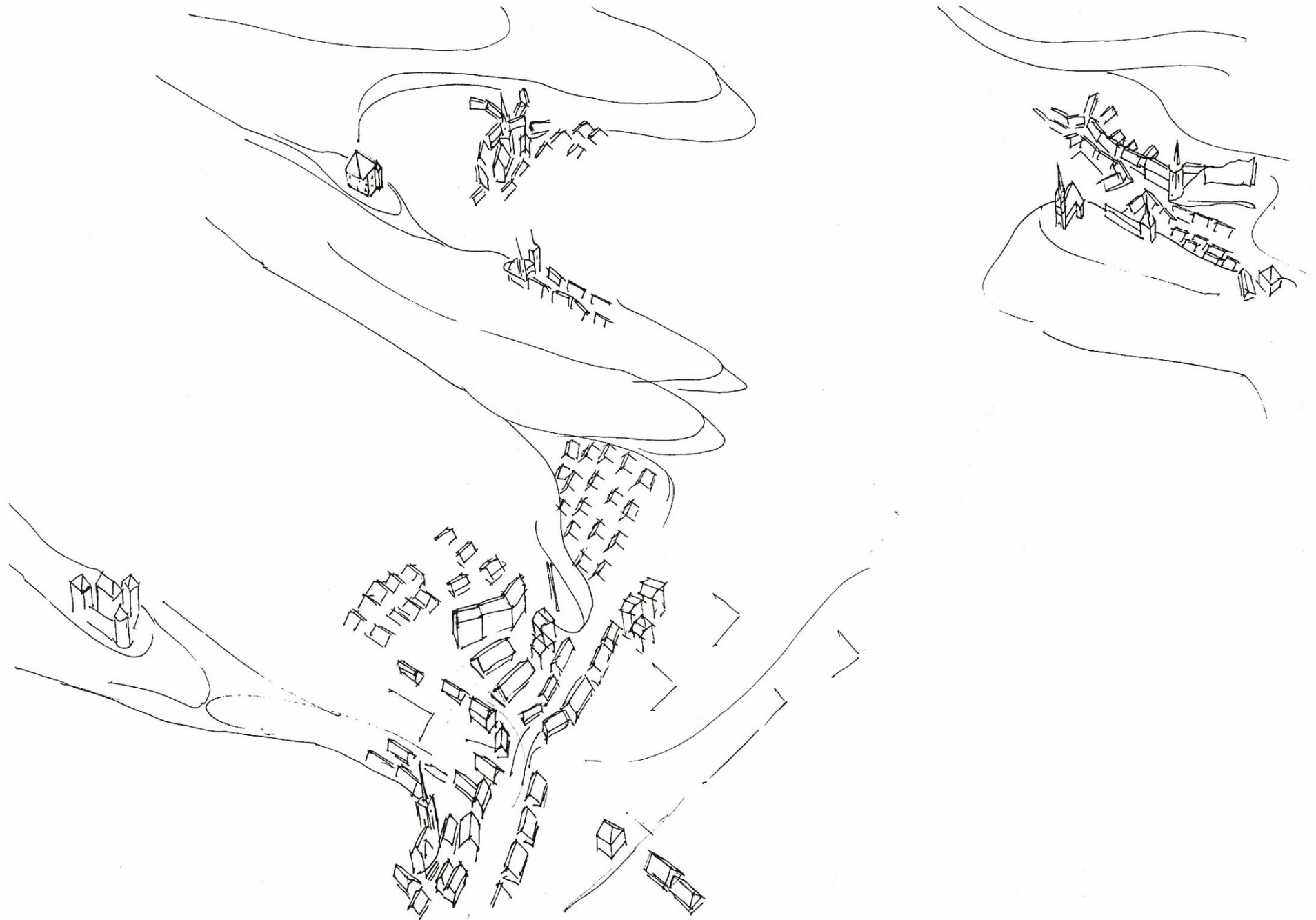
Vsak čas ima svojo resnico in svojo podobo. Prava podoba o sebi je svetinja, ki edina lahko dá občutek lastne pomembnosti, prave samozavesti v smislu samospoštovanja. Je zakladnica z resnico o nas. V slovenskem kontekstu. V evropskem kontekstu.

Predavanje Kulturna dediščina v prihodnji turistični ponudbi Občine Mirna želi opozoriti, da naša zakladnica ni revna, ker ji manjka najboljša podoba, ampak ker ji manjka prava podoba.

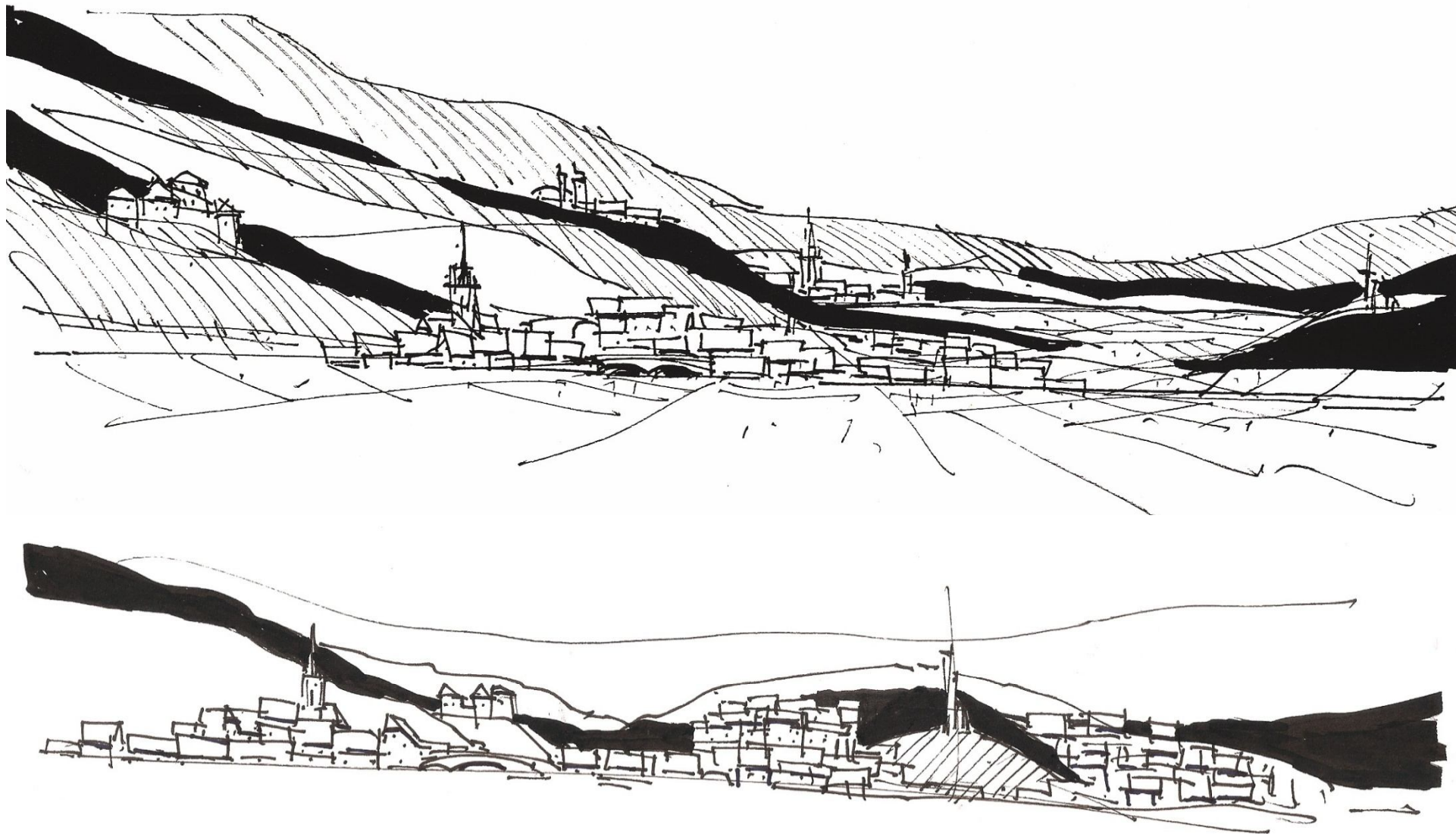
Po čem se občina Mirna razlikuje od drugih prostorov?

- Občina Mirna je del Mirnske doline.
- Pokrajina v porečju reke Mirna je artefakt bivanja.
- Kaj je njena pretekla izkušnja? Kaj so izdelki človeškega prizadevanja zadnjih šest tisoč let?
- Kakšen prostor smo prevzeli od naših prednikov?
- Kdorkoli živi tu, se umešča v to in intervenira v to. Kaj nas določa, kaj nas zaznamuje?
- Po čem se ta prostor razlikuje od drugih prostorov? Po čem je Občina Mirna tipična, samosvoja, izjemna?
- Kakšen je kontekst tega prostora, dejavnosti ljudi, njihovega načina življenja v posameznih obdobjih?

- Hribovje, ki dolino* obdaja, ima tako lepe, rahle linije, da takoj zrasedeš z njimi. Zidanice, posejane po daljnih gorica, ti s prešerno mirnostjo mežikajo nasproti. Številni gradovi, mogočne cerkve, mimo katerih se voziš, ti poleg romantične lepote dajejo tudi slutiti, da mora kraj tod biti rodovit, kajti sicer bi se graditelji teh starin ne naseljevali v njem.« (Prežihov Voranc, *Od Mokronoga do Pijane gore*, 1945. Opomba: * Mirnska dolina)
- »Mirnska dolina je 300 km² velika srednjedolenjska pokrajina v osrčju Slovenije. Kljub majhnosti je zaradi lege v stičišču treh velikih evropskih regij, alpskega, dinarskega in panonskega sveta, izredno raznolika. Prehodnost se kaže v njeni kamninski sestavi, v reliefnih, hidrografskih in podnebnih značilnostih, v tipih prsti, rastja in živalstva, izraža pa se tudi v gospodarskem in kulturnem pogledu. Osrednji del zavzema Mirnsko-Mokronoška kotlina s poplavno ravnico rečice Mirne in njenimi pritoki.« (Maja Topole, *Mirnska dolina*, 1999.)
- **Občino Mirna zaznamuje porečje reke Mirne.**
- Po porečju reke Mirne je občina Mirna prepoznavna v širšem prostoru Dolenjske.
- Po reki Mirni sta dolina in kraj dobila ime in reka Mirna ju tudi fizično povezuje. Vse človeško prizadevanje zadnjih šest tisoč let na območju sedanje občine Mirna je zaznamovano z življenjem ob reki Mirni in njenem porečju. Najstarejša znana omemba Mirne se nanaša na reko Mirno, in sicer v listini iz leta 1016, v kateri cesar Henrik II. podari Viljemu II., možu Eme Krške, posest med rekami Savo, Savinjo, Sotlo in Mirno.

Renato Repše, Mirnski grad kot dominantna naselja Mirna v odnosu do Šentruperta in Mokronoga, 1996

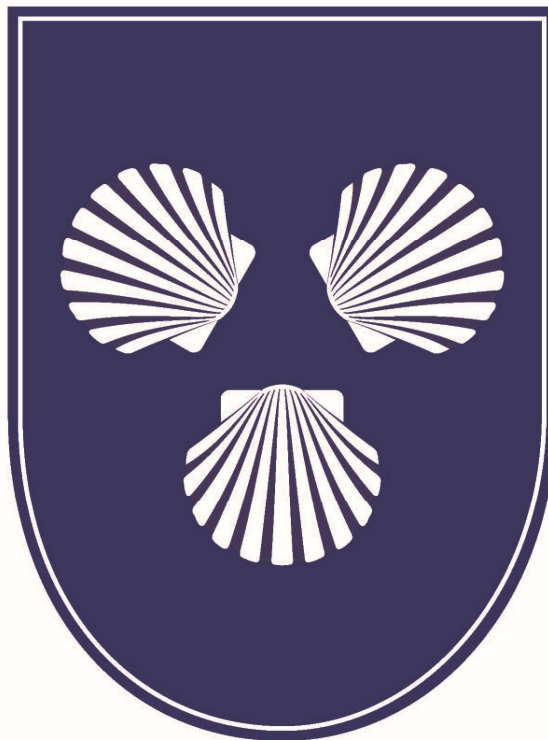
Renato Repše, Študija vedute z južne smeri proti Mirni, Veseli Gori in Šentrupertu (zgoraj) in študija vedute naselja Mirna z vzhodne strani (spodaj), 1996

Izhodišča za grb občine Mirna

Naslonitev na grb družine Mirnskih, ki je na območju občine Mirna potrjevala svojo posest z grbom.

Občino Mirna zaznamuje porečje reke Mirne.

Grb občine Mirna označuje pripadnost občini Mirna.

Občina Mirna se s simbolno vrednostjo jakobovih školjk kot plodnost, blaginja in sreča na modri podlagi grba, ki simbolizira vodo kot vir življenja, predstavlja kot prostor neskončnih možnosti.

Školjka spominja na vode, v katerih nastaja, zato sodeluje v simboliki **plodnosti**, ki je lastna vodi.

S školjko povezani sta **blaginja** in **sreča**.

Simbolni pomeni vode, ki so se oblikovali v zgodovini človeštva, so: vir življenja, sredstvo očiščevanja in središče preporoda ali obnavljanja. Voda kot neoblikovana gmota predstavlja **neskončne možnosti**.

Dediščina so dobrine, podedovane iz preteklosti, ki jih Slovenke in Slovenci, pripadnice in pripadniki italijanske in madžarske narodne skupnosti in romske skupnosti, ter drugi državljanke in državljani Republike Slovenije opredeljujejo kot odsev in izraz svojih vrednot, identitet, etnične pripadnosti, verskih in drugih prepričanj, znanj in tradicij. Dediščina vključuje vidike okolja, ki izhajajo iz medsebojnega vplivanja med ljudmi in prostorom skozi čas. (2. odstavek 1. člena ZVKD-1/5, 2008) Varstvo dediščine je v javno korist. Javna korist varstva dediščine se določa v skladu s kulturnim, vzgojnim, razvojnim, simbolnim in identifikacijskim pomenom dediščine za državo, pokrajine in občine. (1. odstavek 2. člena ZVKD-1/5, 2008)

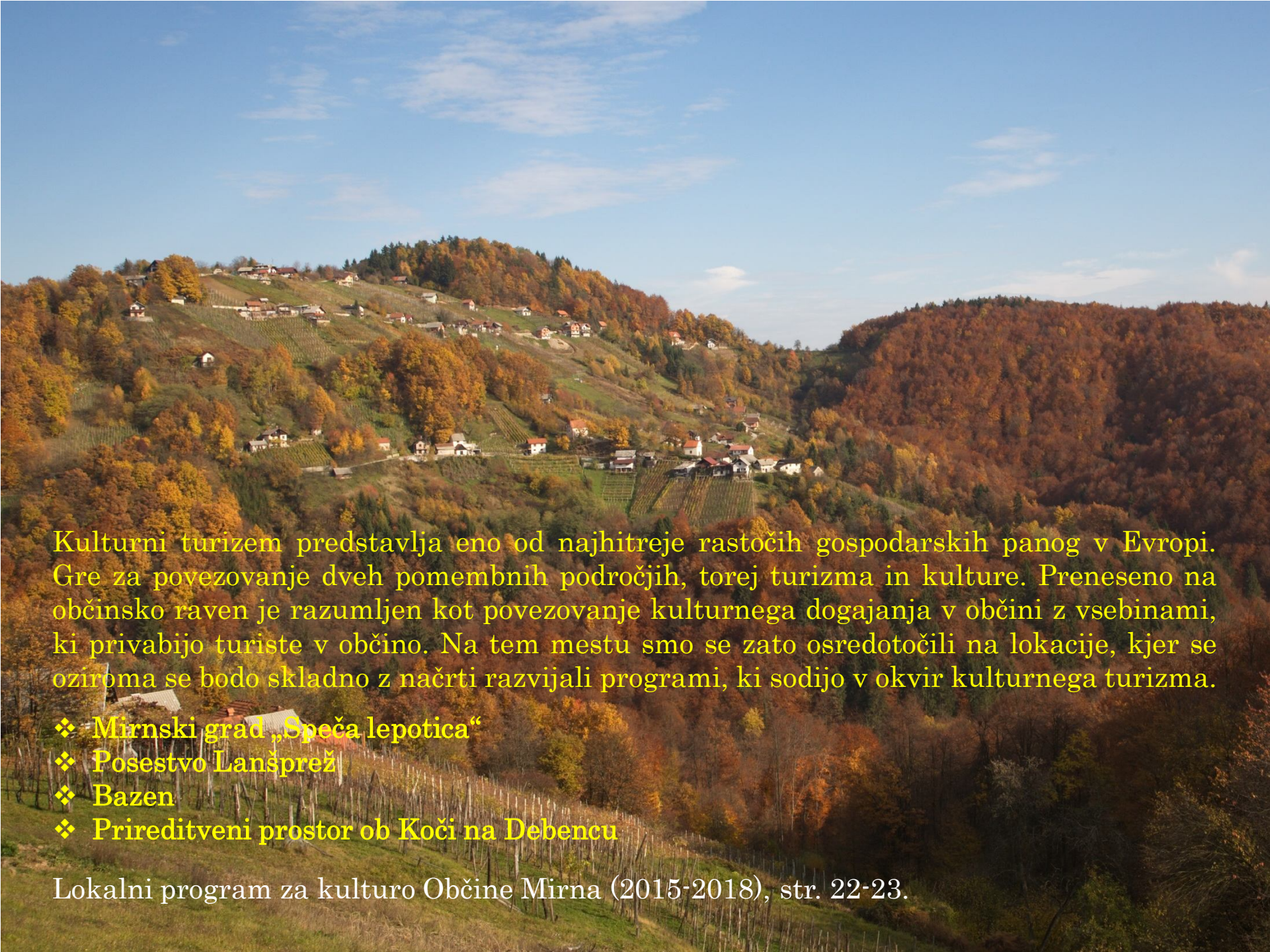

Nekdanja vila tovarnarja Kolenca na Mirni iz leta 1921. Od devetih vil v Mirnski dolini kakovostno izstopata Kolenčeva vila na Mirni in Vila Vera v Mokronogu. (Dušan Štepec, 2009) Leta 2015 so Kolenčevo vilo podrli.

Seznam enot nepremične kulturne dediščine v občini Mirna

#29288	Cirnik pri Mirni - Novakova zidanica	#9333	Mirna - Kamnit most
#2040	Debenec - Kapela sv. Ane	#26529	Mirna - Kramarjeva domačija
#26552	Debenec - Zaplatarjeva zidanica	#26532	Mirna - Ocvirkov kozolec
#26495	Glinek pri Mirni - Gomilno grobišče Gosjak	#30457	Mirna - Sokolski dom
#25941	Gomila pri Mirni - Kocjanov toplar	#25998	Mirna - Spomenik NOB na Rojah
#19645	Gomila pri Mirni - Spomenik NOB	#19646	Mirna - Spomenik NOB pri osnovni šoli
#12866	Lanšprež - Glavarjev kozolec	#26538	Mirna - Škarjatova domačija
#9328	Lanšprež - Kapela Petra Pavla Glavarja	#460	Mirna - Vaško jedro
#8760	Lanšprež - Območje gradu Lanšprež	#23141	Mirna - Vila Cesta na Fužine 8
#14145	Mirna - Arheološko najdišče Gradec	#26534	Mirna - Zaplatarjeva domačija
#26537	Mirna - Boehmova vila	#26545	Praprotnica - Golska zidanica
#2038	Mirna - Cerkev sv. Helene	#2480	Selo pri Mirni - Cerkev sv. Petra
#461	Mirna - Cerkev sv. Janeza Krstnika	#27839	Selo pri Mirni - Domačija Selo pri Mirni 4
#26501	Mirna - Gomili na Lačenbergu	#27776	Selo pri Mirni - Hiša Selo pri Mirni 2
#26531	Mirna - Gostilna Kolar	#27777	Selo pri Mirni - Hiša Selo pri Mirni 24
#26539	Mirna - Gostilna Kolenc	#26546	Stara Gora pri Trebnjem - Bukovčeva zidanica
#26530	Mirna - Gostilna Pri Francki	#26547	Stara Gora pri Trebnjem - Roštanova zidanica
#7527	Mirna - Grad	#2039	Ševnica - Cerkev Naše ljube Gospe
#25192	Mirna - Graščina Zapuže	#26362	Trbinc - Arheološko najdišče Kincelj
#26536	Mirna - Hiša Glavna cesta 10	#30289	Zagorica pri Mirni - Kapelica
#26533	Mirna - Hiša Pot na Laze 1		

Sneto 18. 7. 2018, ob 7:46, s spletne strani: <http://rkd.situla.org/>

Kulturni turizem predstavlja eno od najhitreje rastočih gospodarskih panog v Evropi. Gre za povezovanje dveh pomembnih področjih, torej turizma in kulture. Preneseno na občinsko raven je razumljen kot povezovanje kulturnega dogajanja v občini z vsebinami, ki privabijo turiste v občino. Na tem mestu smo se zato osredotočili na lokacije, kjer se oziroma se bodo skladno z načrti razvijali programi, ki sodijo v okvir kulturnega turizma.

- ❖ Mirnski grad „Speča lepotica“
- ❖ Posestvo Lansprež
- ❖ Bazen
- ❖ Prireditveni prostor ob Koči na Debencu

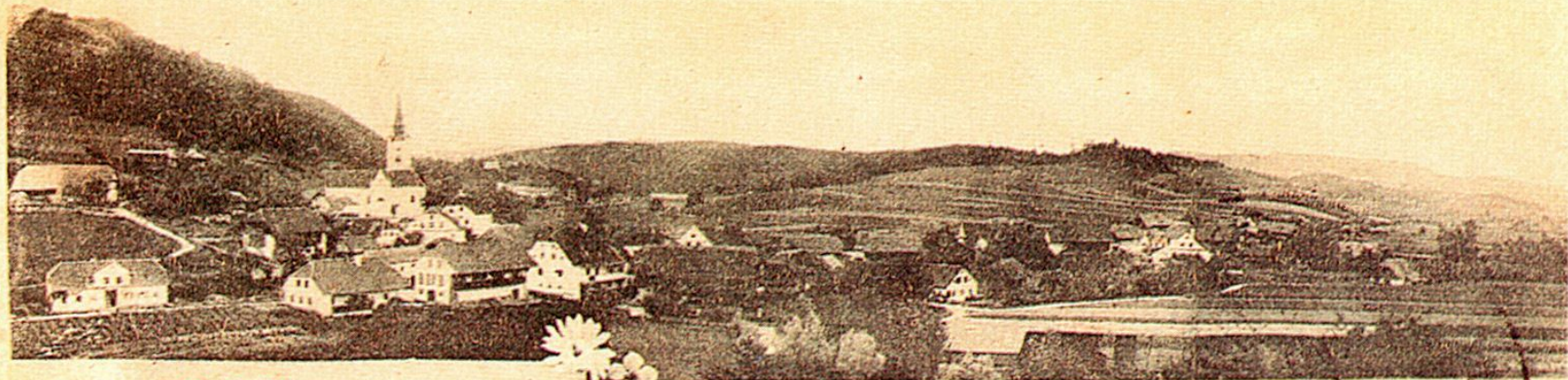
Lokalni program za kulturo Občine Mirna (2015-2018), str. 22-23.

Pregled kulturnih spomenikov po spomeniški evidenci 1968

Zavod za spomeniško varstvo Ljubljana je pripravil pregled kulturnih spomenikov v občini Trebnje po spomeniški evidenci do decembra 1968. Predvidevali so, da je na terenu še mnogo spomenikov, ki niso evidentirani in strokovno ocenjeni, in da se bo pregled sčasoma vedno bolj izpopolnjeval. Za nas je ta pregled zanimiv v primerjavi z Registrom nepremične kulturne dediščine v občini Mirna na dan 18. 7. 2018

z. št.	ime spomenika	lokacija	vrsta spomenika
1.	Prazgodovinska in rimska nekropola	Gorenja vas pri Mirni	arheološki
2.	Najdba artefaktov	Gradec nad Mirno	arheološki
3.	Naključne najdbe iz halstatske dobe	Grič – Zabrdje	arheološki
4.	Grad (dvor, graščina)	Grič – Zabrdje	umetnostni
5.	Grajska razvalina	Lanšprež	umetnostni
6.	Slučajne najdbe iz antične dobe	Mirna	arheološki
7.	Grajska razvalina	Mirna	umetnostni
8.	Ž.c. sv. Janeza	Mirna	umetnostni
9.	P.c. sv. Helene	Mirna	umetnostni
10.	Mirna 97 – enonadstropna stavba	Mirna	etnografski
11.	Stari most	Mirna	tehniški
12.	Spominska plošča v osnovni šoli	Mirna	ljudske revolucije
13.	Spominska plošča na Koči Debenc	Mirna	ljudske revolucije
14.	Spominska plošča v spomin I. in II. svetovne vojne na Gasilskem domu	Mirna	ljudske revolucije
15.	Nekropola iz rimske dobe	Roje pri Mirni	arheološki
16.	Spomenik z grobnico borcev NOV	Roje pri Mirni	ljudske revolucije
17.	Prazgodovinsko gomilno grobišče	Sajenice	arheološki
18.	P.c. sv. Petra	Selo pri Mirni	umetnostni
19.	Najdišče prazgodovinske dobe – gomile	Stan	arheološki
20.	Prazgodovinsko selišče, rimska stavba, nekropola	Sv. Helena	arheološki
21.	P.c. Device Marije	Ševnica	umetnostni
22.	Najdišče prazgodovinske dobe	Špičasti hrib - Stan	arheološki
23.	Prazgodovinsko gradišče in kasnorimski refugij	Trbinc	arheološki
24.	Halstatska nekropola	Volčje Njive	arheološki
25.	Volčje Njive 7 – pritlična zidana kmečka hiša	Volčje Njive	etnografski
26.	Vaško naselje	Volčje Njive	urbanistični kompleksi
27.	Prazgodovinsko gomilno grobišče	Zabrdje	arheološki
28.	Prazgodovinsko gomilno grobišče	Žapuže	arheološki
29.	Graščina pri Mirni	Žapuže	umetnostni

Založie Josip Schuller.

Grad Mirna.

Grad Lanšprež.

Grad Zaptuže.

Pozdrav iz Mirne.

Vse najboljšé
ke jitrajsemu
dnevu.

Mirna 18. 3. 1900

Srečanje izseljencev Dolenjske, Spodnjega Posavja in Bele Krajine – Trebnje, 1968

MIRNA

Mirna je gospodarsko najkvalitetnejši kraj v Mirniški dolini, tudi ob istoimni potoki Mirna in opeki doline v 1.1. Mirensko kotlino na križišču cest proti Trebnju, Mokronogu, Sevnici in Ljutini ter ob železniški progi Trebnje – Sevnica.

Prolet Mirna je bil že zelo zgodaj naseljen. O tem pričajo številne predzgodovinske gomile in sledovi gradšč (Tihoboj, Trbine, Zabelje), kot tudi številne najdbe iz rimske dobe v Sevnici, pri Sv. Heleni, v Trbinu in pri Volčjih njivah. V teh krajih so našli denar, grobove in ostanke zidov.

O nizuju življenja v srednjem veku pričajo razvaline mogočnega mirenskega gradu in številnih manjših gradov v okolici. Vendar je bilo gospodarsko središče v tisti dobi v sosednjem Mokronogu. Mirna je napredovala šele v novejši dobi, zlasti z igradnjo železniške proge Trebnje – Sevnica. Že med obema vojnoma je postala gospodarsko središče Mirenske doline, še večji razvoj pa je doživela po osovoboditvi.

Med pomembne gospodarske objekte spada danes na Mirni »Dana« — tovarna rastlinskih specialist in destilacija in »Tovarna živalskih strojev Mimas. V povojnem razdobju je dobila Mirna več novih stanovanjskih objektov, trgovine, zdravstveno postajo in z arhitekturno ceste Trebnje – Mirna — Mokronog tudi boljše povezavo z ostalimi kraji. Na Mirni so koordinate tudi priprave na gradnjo nove osnovne šole.

Najbolje iz predzgodovinske in rimske dobe so v raznih muzejih, vidneje neposredne priče preteklosti, ki so še ostale tu, pa so razvaline gradov in župna cerkev. Mirenski grad je bil porušen med drugo svetovno vojno. To je bil mogočen grad, obdan z močnim obrambnim zidom in številnimi strelnimi linami. Grad se omenja že leta 1185. Prvi njegov lastnik je bil koroški vojvoda Ulrik. Leta 1230 se je iz odtvek vsem pravici do gradu v korist oglejskih patriarhov, ki so tu poseljavali svoje lantjane, gospode mirenske. Sladnji se omenjajo od leta 1290 dalje. Okoli 1433 so postali prvi gradski lastniki Habshaburci, nato pa so se lastniki pogosto menjali. Leta 1513 so grad razdelili kmetiči uporniki.

Mirna — puščavna

Grad Zapote sv. od Mirne je leta 1870 zgradil Erhard Peitzhofer, dočasnaj lastnik utrjenega gradšč Semeniča, ki je nekakaj stal v bližini. Semeniški gospodje se kot lastniki prvotnega gradšč omenjajo že leta 1388. V reformacijski dobi je bil grad natočelko luteranov. Grad je so ohranjen.

Grad Grč so po Valvasorjevem poročilu že od nakt. dni posedovali gospode Galii, ki so bili v reformacijski dobi vneta luterani.

Župna cerkev sv. Janeza Krstnika je postala pomembna kulturno-zgodovinski spomenik, odkar so v njej odkrili freske iz 15. stoletja. Prvotna cerkev, ki je bila v svoji arhitektonski zasnovi romanski tip naše podolbske cerkve, se prvotno omenja že leta 1261. Med letom 1460 in 1470 so cerkev preobdali v go-

slem slogu, na sedanjo podoba pa so pozneje vplivale še preobdave in dozidave v času baroka in klasicizma. Cerkev je bila sprva podolbsko župnišče, leta 1829 je postala vikariat, leta 1862 pa župna cerkev.

Pri obnavljanju notranjosti cerkve leta 1905, so odkrili na stropu in bočnih stenah presvetilne lepo ohranjene in umetniško pomembne freske iz druge polovice 15. stoletja, na gotičnih obokih cerkvene ladje pa slikarje v 1.1. secco izobitki iz 16. stoletja. Odkrite slikarje na stropu cerkvene ladje predstavljajo sv. Gre-

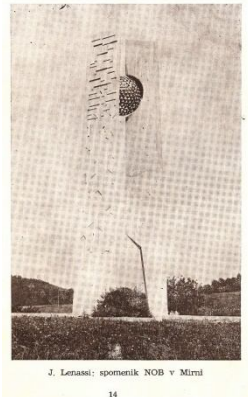
gorja, sv. Heleno, gortanski »koronar, ornamet – sordene in ornamet »glave«, odčitne freske na gotično razčlenjenih polnih presvetilnih na sv. Dorotejo (18. stoletje) in štiri muzejske angelo. Videti pa je da se pod freskama nahajajo na 36 stopnjah polnih presvetilnih skiva od nudičan orkester anglov s stariškimi glasili. Freske izražajo veliko umetniško moč. Radaška mušna angelskih obojav, muzejsko oblikovanje njihovih rok, realistična telesa kaže na preobdavo v renesančno slikarstvo občutja in smisel.

Tudi svet oboji Mirna vaju s svojimi lopotnari na krajše in daljše ideje. Posebna imenitna izobitna točka južno od Mirne s lepim razgledom po vsej Mirenski dolini je 65 metrov visoki bebame, kamor se da priti tudi z avtomobilom in kjer je obojovna kočica in razgledni stolp. In Mirno so lepi izdati, da v Sestrupertse hruče, v Mokronog in okolico, na Trubelno in na Cateš, Mirna tudi možnosti kopanja in ribolov, zgodovinski opejo ne pa na divjad.

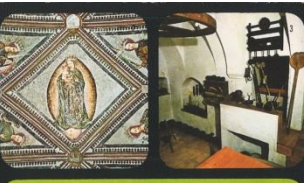
TREBNJE

Trebnje, največji kraj v spodnjem delu Temniške doline, se je razvilo na križišču važnih naravnih poti, ki vodijo iz Temniške doline v Mirensko dolino, proti Novemu mestu, Zuzemberku, Ljubljani in proti Ljutini v Savsko dolino. Zavrati pomembne lege je bil kraj že zelo zgodaj naseljen, o čemer pričajo številne predzgodovinske gomile. V predzgodovinski dobi je imelo tukaj svoje središče kmetiko plemo Litolobov. V rimski dobi pa je bila tudi zelo monumentalna postojanica ob cesti Emona – Siscia, katero je cesar Vespasianj povzdignil v mesto in ga imenoval Praetorium Praetorium V mestni občini sta bili v 2. stoletju po našem štetu nastavljeni 10. in 14. rimska legija. Iz tega časa so se ohranile natletere rimske izkopanine.

V srednjem veku je kraj naznanilo. Vsa je valdno trpela v dobi turških napadov, zlasti leta 1528. Ko je bila uvedena redna poštna zveza med Ljubljano in Karlovcem, je Trebnje postalo ob tej progi važna postaja. Toda kljub pomembni prometni legi se je Trebnje počasi razvijalo, razvoja ni pospešila niti izgradnja železnice v novejšem času, ostalo je samo manjše lokalno središče upravnega, kmetijskega in obrtnega značaja.

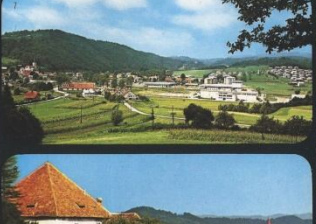

J. Lenassi; spomenik NOD v Mirni

TREBNJE leži v jugovzhodnem delu Slovenije ob magistralni cesti Ljubljana (48 km) — Novo mesto (20 km) — Zagreb (87 km) in ob reki Temenica. Je le iz davnih časov pomembna prometna križišča, o čemer pričajo izkopanine iz stare rimske naselbine Praetorium Litoloborum. Danes je kraj znan po vrabčevem laborij likovnih samorastnikov in line galeriji s številno razstavo njihovih del. Obkrožila je slikovita dolinjska grčevje, paralo z gozdovi in viniko trije ter posebej s ovalnimi kmetičimi hišami, izidancami in cerkvami, od katerih mnoge cenijo kot posebne kulturne spomenike in arhitekturne zanimivosti, v nekaterih pa so ohranjene tudi srednjeveške freske (Mirna, Viber, na Sestrupertu). Zlasti slikovita in zanimiva je dolina reke Mirne severovzhodno od mesta Trebnje. Vreča naselja v tej dolini so Mirna (7 km), Sestrupert (11 km), in Mokronog (16 km). V njih najdemo zanimiva starodavna arhitekturna posebnosti, v njihovi bližini občilci pa tudi več ostankov srednjeveških gradov. Vsa obkrožila je primerna zlasti za izletniški in rekreativni turizem. Na odločnem območju so možnati za lov, v reki Mirni pa za ribolov. Pod Mirenskim gradom je vravno odprto hitro kopalnice v neposredni bližini pa tudi TRIM steza. Pozimi je odprto osvetljeno smučišče z vlečnico ob magistralni cesti v Trebnju, na Mirni pa imajo tudi smučarsko skakalnico. Prepročena je maza v zasebnih turističnih ali v gostilnah.

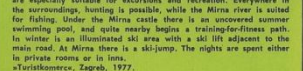
1. Galerija likovnih samorastnikov Trebnje, 2. Mirna — freske, 3. Kmetiči mrazi — Vreča gora, 4. Mirna — spomenik NOD, 5. Trebnje — spomenik NOD, 6. Trebnje, 7. Mirna, 8. Sestrupert, 9. Mokronog, 10. Mesei Putnik — Trebnje, 11. Vinogradi, 12. Mirna — skakalnica, 13. Trebnje — vlečnica, 14. Mirna — grad z bazenom, 15. Lov, 16. Ribolov, 17. Galerija.

TREBNJE liegt im südwestlichen Slovenia an der Autostrasse Ljubljana (48 km) — Novo mesto (20 km) — Zagreb (87 km) an dem Fluß Temenica. Bereits in uralter Zeit war hier ein wichtiger Verkehrs-knotenpunkt, was durch Ausgrabungen der römischen Siedlung Praetorium Litoloborum bezeugt wird. Heute ist der Ort durch das alljährliche Treffen der wildwachsenden bildenden Künstler be-kannt; er beherrscht eine Galerie mit der ständigen Ausstellung ihrer Werke. Hier ist eine Abzweigung der Straße und der Eisenbahn nach Sevnica an der Save (36 km) und der Straße nach Zuzemberk an der Rčka (18 km). Die Umgebung bildet das malerische, mit Wäldern und Weinbergen bestandene Unterländer Hügel-land, das mit charakteristi-schen Bauernhäusern, weitläufigen Weinbergen und Kirchenli bestet ist, von denen viele bemerkenswerte Kulturdenkmäler und architektoni-sche Sehenswürdigkeiten darstellen. In einigen sind mittelalterliche Fresken (z. B. in Mirna und in Viber über Sestrupert) entdeckt worden. Das Tal des Flusses Mirna nördlich von Trebnje ist ausnehmend malerisch und interessant. Größere Siedlungen in diesem Tal sind Mirna (7 km), Sestrupert (11 km) und Mokronog (16 km). Dort gibt es interessante uralte architektonische Denkmäler und in der unmittelbaren Nähe mehrere interessante mittelalterliche Schlösser. Die ganze Umgebung ist insbesondere für Ausflüge und für die Erholung geeignet. Überall gibt Gelegenheiten für die Jagd und am Mirnaflusse für den Fischfang. Unter dem Schloß von Mirna liegt ein schön ein-gerichtetes offenes Schwimmbad; unweit davon beginnt ein Trim-Dich-Platz. Im Winter ist ein beleuchtetes Skigebiete mit Skilift an der Autostrasse in Trebnje im Betrieb; in Mirna ist eine Sprunghöhe. Übernachtet wird in privaten Gasthäusern oder in Gasthöfen.

TREBNJE is situated in the southeastern part of Slovenia at the main road Ljubljana (48 km) — Novo mesto (20 km) — Zagreb (87 km) and at the rivulet Temenica. From time immemorial, it has been an important crossroads which is testified by the excavations of the Roman settlement Praetorium Litoloborum. Now the place is known for the annual meeting of painters and sculptors, protagonists of primitive art. There is a gallery with a permanent exhibition of their works. At Trebnje there is a branching off from the railway to Sevnica on Sava river (36 km) and another one from the main road to Zuzemberk on Rčka river (18 km). The surroundings consist of picture-sque hills covered with woods and vineyards, with many typical farm-houses and whitewashed wine-cellar, as well as a number of as it were toy churches of which many represent special cultural memo-rials and architectural curiosities. In some of them, medieval fresco paintings have been discovered (Mirna, Viber above Sestrupert). The river Mirna valley northward from Trebnje is especially picture-sque and interesting. Major settlements in this valley are Mirna (7 km), Sestrupert (11 km), and Mokronog (16 km). Interesting and charac-teristic ancient architectural features are found, and in the close vicinity, there are remnants of medieval castles. The entire surroundings are especially suitable for excursions and recreation. Everywhere in the surroundings, hunting is possible, while the Mirna river is suited for fishing. Under the Mirna castle there is an uncovered summer swimming pool, and quite nearby begins a training-for-fitness path. In winter, there is an illuminated ski area with a ski lift adjacent to the main road. At Mirna there is a ski-jump. The nights are spent either in private rooms or in inns.

TREBNJE Z OKOLICO

SLOVENIJA - JUGOSLAVIJA

Prospekt Trebnje z okolico – Trebnje, 1977

Pohodna pot na Debenec iz Trebnjega in z Mirne (1987)

Flaninska koča Flaz na Debenecu je odprta ob petkih popoldne, sobotah in nedeljah ter po naročilu, tel. (068) 47 065.

Na Debenec, 547 m, iz Mirne, čas hoje 1,15 h.
Mirna z okoli 1430 prebivalci je gradčasto, v glavnini delavsko naselje ob vstopu rečice Mirne iz ožje doline v precej široko Mirensko dolino, ki ima tu svoje naravno gospodarsko središče.

O nekdanjem močnem utripu življenja na Mirni pričajo razvaline mogočnega srednjeveškega Mirenskega grada, ki se prvič omenja 1250 in 1261, ko se mu je odpovedal koroški vojvoda Ulrik v korist oglejskemu patriarhu.

Župna cerkev sv. Janeza Krstnika je znamenita po zvezdasto obokanem presbiteriju iz sredine 15. stoletja, ki je eden največjih poslikanih obokov pri nas:

Debenec se dviga južno od Mirne. Če smo se pripeljali z avtobusom, prečkamo na vzhodni strani, na križišču desno železniško postajo.

Če se pred prečkanjem ozremo na vrh levega odcepa, zagledamo cerkev sv. Helene, upoštevanja vredno baročno stavbo z bogato arhitekturo zvonika in v notranjosti z Hetzingerjevo oltarno sliko sv. Helene. Tri cerkvi je stala prazgodovinska naselbina; tu so ostanki rimskih stavb in rimsko grobišče, ki vsi pričajo o davni naselitvi. Mirna je bilo eno od jeder slovanske poselitve Dolenjske.

Prečkamo torej na križišču desno železniško postajo in gremo naprej po asfaltni cesti proti jugovzhodu skozi Zapuže.

Na levi strani vrh naselja zagledamo grad Zapuže, ki ga je leta 1578 zgradil Erhard Telzhofer, lastnik utrjenega gradu Semeniša, ki je stal v bližini. Semeniški gospodje se kot njegovi lastniki omenjajo že 1385. V času reformacije je bil grad zatodišče luteranov. Danes so v gradu družinska stanovanja.

Ko zapustimo naselje Zapuže, v dolinici pred lvsko kočo zavijemo s ceste na desno v gozd, na to nas opozori tudi markacija.

Nadaljujemo pot skozi gozd po markacijah in ko pridemo do asfaltno ceste, po nekaj sto metrih znova zavijemo levo v gozd, kjer nas pot vodi v rahljem vzponu po ovinkih do vinorodnega pobočja Reber in Stan. Nad hojo po asfaltni cesti nas spremljajo zidavnice in počitniške hišice vse do kapelice na križišču.

Gremo dalje po srednji, najboljši poti navkreber pod sam vrh gozdnatega Debenca. Po enourni hoji, okoli 4 km, poiščemo na levi dobro kolovozno pot, ki se strmo dviga najprej skozi gozd, potem pa pridemo kmalu do vinograda in počitniških hišic. Od tu je do vrha le še 10 minut mimo dveh kmetij. Če želimo podaljšati pot do vrha, gremo dalje po cesti mimo zidanic in se držimo le levih odcefov, kajti vrh je na naši levi strani. V tem primeru smo na vrhu Debenca pri koči Flaz v 1,30 h.

Mirna – grad Mirna – cerkev sv. Janeza Krstnika – cerkev sv. Helene – višinsko naselje Gradec nad cerkvijo sv. Helene – grad Zapuže – kapelica Žalostne Matere Božje na Stanu – Debenec

Marin, Marko: *Oris kulturnih spomenikov na območju KS Mirna*, tipkopis, 3. december 1988

Lanšprež / Peter Pavel Glavar, Ševnica / cerkev Naše ljube Gospe, Trbinc / prazgodovinsko naselje, Volčje Njive, Glinek, Mirna / cerkev sv. Janeza Krstnika, mostovi / naselje – pod gradom – Migolica – Puščava, kapela sv. Križa na mostu, kapela sv. Jožefa pri Kramarjevi kmetiji, kužno znamenje pri Rojah, grad Mirna, grad Zapuže, Sajenice / kapela Matere božje, Žunovec / cerkev sv. Petra, Sveta Helena / cerkev sv. Helene, prazgodovinska naselbina, Stan / kapela Žalostne Matere božje, Debenec / kapela sv. Ane

Zavod za varstvo naravne in kulturne dediščine Novo mesto je januarja 1987 pripravil **Oris nekaterih objektov naravne in kulturne dediščine na območju občine Trebnje za oblikovanje turistične ponudbe občine.**

Oris predstavlja temeljno podlago za vso turistično ponudbo, ki se je v občini Trebnje vzpostavljala in razvijala po letu 1987, hkrati pa služi za primerjavo s pregledom kulturnih spomenikov v občini Trebnje po spomeniški evidenci do decembra 1968 in Registrom nepremične kulturne dediščine v občini Mirna na dan 18. 7. 2018.

zap. št.	naravna in kulturna dediščina	lokacija	vrsta dediščine
1.	Historično jedro trškega naselja Mirna	Mirna	umetnostna
2.	Reka Mirna – zgornji tok, vodotok in dolina ob njem	Mirnska dolina	naravna
3.	Prazgodovinsko gradišče – razgledna točka	Trbinc pri Mirni	arheološka
4.	Ž.c. sv. Janeza Krstnika – poslikava, arhitektura	Mirna	umetnostna
5.	Grajske razvaline – razgledna točka	Mirna	umetnostna
6.	P.c. sv. Helene – oprema, baročna arhitektura	Mirna	umetnostna
7.	Prazgodovinsko gradišče	Mirna – Sv. Helena	arheološka
8.	Biotop ogroženih rastlinskih združb	Glinek	naravna
9.	Prazgodovinsko gomilno grobišče	Glinek	arheološka
10.	Razgledna točka	Debenc	-
11.	Biotop ogroženih rastlinskih združb	Volčje njive	naravna
11.	Ostanki gradu, kapela Petra Pavla Glavarja	Lanšprež	umetnostna, zgodovinska
12.	Kamniti most preko Mirne	Mirna	tehniška
13.	Grobnica in spomenik padlim borcem NOB	Mirna	zgodovinska

Marko Marin, Oris kulturnih spomenikov na območju KS Mirna, 3. 12. 1988

Primerjava z Orisom nekaterih objektov naravne in kulturne dediščine na območju občine Trebnje za oblikovanje turistične ponudbe občine, 1987

1. Lanšprež, *gospostvo Lanšprež / gospodarsko poslopje, kapela sv. Martina*
2. Ševnica, *cerkev Naše ljube Gospe, ostanki rimske ceste*
3. Trbinc, *prazgodovinsko gradišče*
4. Mirna
 - a. *cerkev sv. Janeza Krstnika*
 - b. *most, ki povezuje naselje, in mostovi pod gradom Mirna, v Migolici in Bistrici*
 - c. *vaško znamenje sv. Križa na mostu in z istimi stilnimi oznakami kot znamenje Žalostne Matere Božje na Stanu in Marijino znamenje na Sajenicah*
 - d. *kapelica sv. Jožefa pri Kramarjevi kmetiji*
 - e. *kužno znamenje pri Rojah*
5. Mirna, *grad*
 - a. *most pod gradom in most v Migolici spadata v isto stilno kategorijo kot most na Mirni*
 - b. *Sajenice, kapela Matere Božje z isto vrednostno kategorijo kot kapela sv. Križa na Mirni*
 - c. *Žunovec, cerkev sv. Petra*
6. Sv. Helena, *cerkev sv. Helene, prazgodovinska naselbina, ostanki rimskih stavb in rimsko grobišče*
7. Zapuže, *grad*
8. Stan, *kapelica Žalostne Matere Božje v sklopu s kapelicama sv. Križa na Mirni in Matere Božje na Sajenicah*
9. Debenec, *kapela sv. Ane*

Turistične informacije občine Trebnje 1988

1988

1989

Gostilna Dev, 68230 Mokronog, Mokronog 3, tel. (068) 49 098, z 10 ležniki; 5/2.
Motel Putnik, 68210 Trebnje, Pod gradom 10, tel. (068) 44 018, 44 047, z 30 ležniki; 2/1, 5/2, 6/3, in 48 ležnikov v privatnih prenočiščih.
Gostilna Opara, 68210 Trebnje, Goljev trg 13, tel. (068) 44 005, z 21 ležniki; 1/1, 4/2, in 4/3.

turizem odprtih kmetij

Gorenec Ivan, 68232 Šentrupert, Hrašno 5, tel. (068) 40 025.
Jaki Alfonz, 68232 Šentrupert, Brnje 6, tel. (068) 40 006.
Lah Pavla, 68211 Dobrič, Knežja vas 21.

lovski turizem

Vse informacije o lovskih družinah občine Trebnje in o njihovih loviščih daje Zveza lovskih društev Dolenjske, 69000 Novo mesto, Cesta herojev 8, tel. (068) 21 445.

planinski domovi

Koča Planz na Debencu, 847 m, 68233 Mirna, Debenec 2, tel. (068) 47 376, odprta ob pehki pogodbe, sobotah in nedeljah ter po naročilu, tel. (068) 47 065.
Iz Trebnjega smo na Debencu po markiranih potih v treh urah, z Mirne pa v eni uri in pol zmerne hoje.

župnijski uradi

Župnijski urad Čatež-Zaplaz, 68212 Velika Loka, Čatež 17.
Župnijski urad Mirna, 68233 Mirna, Pot na Laze 4, tel. (068) 47 073.

Občina Trebnje v Dolenjski in Sloveniji

Občina Trebnje leži v središčnem delu Dolenjske, na prehodu med alpskim in dinarskim predelom in blizu meje panonskega ravnja.

Malo je pokrajina na Slovenskem, ki bi se mogla ponazeti s tako številnimi sledovi zgodnje posejivosti kot Mirna in Temenška dolina ter Dobriška kotlina. Tu skoraj ni naselja, vasice ali zaselek, kjer ne bi našli keke izkopanine, kjer ne bi kaka gomila ali ostanki židov, stare posejda ali raztreseni novi pricalci, da se je človek tud udomačil že zelo zgodaj in zelo nagosto. V predzgodovinski dobi je bilo današnje območje občine s sosednjimi predeli kulturno na vsaki ravni, kar dokazujejo številne arheološke najdbe.

Danega je v občini Trebnje 214 naselij, skoraj polovica je tistih, ki imajo manj kot 50 ljudi. Največ naselja je Trebnje, ki je tudi občinsko središče, z 2400 prebivalci. Kraj je znan po spektakelnem taboru likovnih samorastnikov in ima galerijo s stalno razstavo njihovih del.

Okolica Trebnjega je silovito dolenjsko grčevje, poraslo z gozdi, prevladuje bukev, smreka, hrast in gaber, in vrnoko rter po sesojano z značilnimi kmečimi hišami, zidanicami in cerkvami.

Mirna s srednjeveškimi freskami iz 15. stoletja, Šentrupert s slovito dvoransko cerkvijo sv. Ruperta (1497) in staroslavni Mokronog.

Silovita dolina reke Mirne, Temenška dolina in Dobriška kotlina so primerni za izletniški, rekreacijski, lovski in verski turizem.

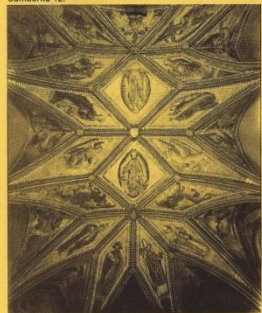
Najpomembnejša gospodarska dejavnost v občini je industrija, ki je v letu 1985 ustvarila več kot 60% narodnega dohodka v občini (v Sloveniji je delež industrije manjši in znaša okoli 53%). Od drugih gospodarskih dejavnosti je najpomembnejša kmetijstvo, ki je ustvarilo 14% narodnega dohodka (v celotni Sloveniji 5%), slabšo razvil pa so zlasti trgovina, turizem in obrt.

Industrija je v preteklih 15 letih zagotavljala največ novih delovnih mest v občini, vendar kljub temu okoli 1700 ljudi (blizu tretjine zaposlenih) odhaja vsak dan na daleč drugim predelom v Novo mesto in v Ljubljano.

Župnijski urad Mokronog, 68230 Mokronog, Založna gora 2, tel. (068) 49 430.
Župnijski urad Šentovrenc, 68212 Velika Loka, Šentovrenc 15, tel. (068) 44 773.
Župnijski urad Šentrupert, 68232 Šentrupert, Šentrupert 20, tel. (068) 40 036.
Župnijski urad Trebelno, 68231 Trebelno, Trebelno 9, tel. (068) 49 614.

Župnijski urad Trebnje, 68210 Trebnje, Baragov trg 7, tel. (068) 44 001.
Župnijski urad Veliki Gaber, 68213 Veliki Gaber, Veliki Gaber 48, tel. (068) 46 521.
Župnijski urad Dobrič, 68211 Dobrič, Dobrič 7.
Župnijski urad Sela pri Šumberku, 68360 Žužemberk, Sela pri Šumberku 12.

stalne razstave

Galerija likovnih samorastnikov Trebnje, 68210 Trebnje, Baragov trg 7, odprta vsak dan razen ponedeljka od 10. do 12. ure in od 16. do 18. ure, naročilo ogleda in informacije po tel. (068) 44 285. Razstava stalne zbirke likovnih samorastnikov. Muzej kmečkega orodja, 68232 Šentrupert, Brnje 31, tel. (068) 40 009 (Peter Kurent), odprt vsak dan od 8. do 18. ure. Stalna zbirka.
Baragova spominska soba (turizem odprtih kmetij): Lah Pavla, 68211 Dobrič, Knežja vas 21.

turistična posredovalnica

Zvonka Krištof, 68210 Trebnje, Baragov trg 1, tel. (068) 44 717.

banke

Ljubljanska banka, TDB Novo mesto, 68210 Trebnje, Cesta Gušobve brigade 8, tel. (068) 44 279, odprta v delavnikih od 7 do 17.30. ure in v soboto od 7 do 11. ure. Ekspozitura Mokronog, tel. (068) 49 250 in Ekspozitura Mirna, tel. (068) 47 057.

Beogradska banka TB Ljubljana, 68210 Trebnje, Rimska 6, tel. (068) 44 788, odprta v delavnikih od 8 do 15. ure in v soboto od 7 do 11. ure.

pošta

PTT Trebnje, Goljev trg 10, tel. (068) 44 919, odprta ob delavnikih od 7 do 18. ure in v soboto od 7 do 12. ure.

PTT Mirna, tel. (068) 47 011, odprta ob delavnikih od 8 do 15. ure, ob sobotah pa od 8 do 12. ure.

PTT Šentrupert, tel. (068) 40 010, odprta ob delavnikih od 8 do 15. ure, ob sredah od 8 do 17. ure, ob sobotah ne dela.

PTT Velika Loka, tel. (068) 44 310, odprta ob delavnikih od 8 do 15. ure, ob sredah od 8 do 17. ure, ob sobotah ne dela.

PTT Dobrič, tel. (068) 40 711, odprta od 8 do 11. ure ob delavnikih, ob sobotah ne dela.

zdravstveni domovi in lekarne

Zdravstveni dom Trebnje, Goljev trg 3, tel. (068) 44 070, splošna ambulanta ob delavnikih odprta od 7 do 20. ure, ob sobotah od 7 do 15. ure, delurna služba, lekarna.

Zdravstvena postaja Mirna, tel. (068) 47 024, delovni čas ob delavnikih razen srede od 7 do 15. ure, v sredo od 12. do 20. ure in v prvih sobotah v mesecu od 7 do 15. ure.

Zdravstvena postaja Mokronog, tel. (068) 49 075, delovni čas ob delavnikih in tretjo soboto v mesecu od 7 do 15. ure in v foreh od 12. do 20. ure, lekarna.

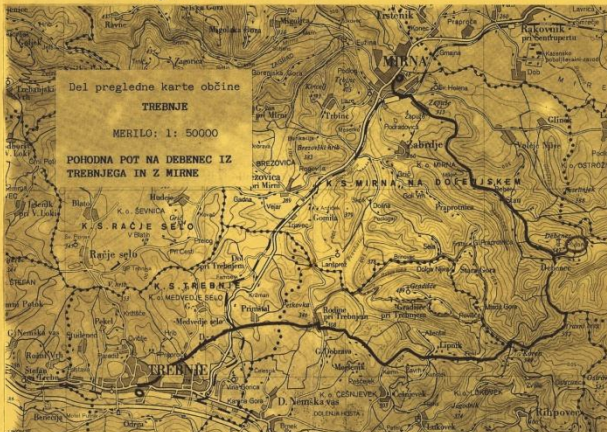
postaja milice

Postaja Milice Trebnje, 68210 Trebnje, Goljev trg 14, tel. (068) 44 022.

Oddelek Postaje milice Trebnje je v Mokronogu, tel. (068) 49 062.

Občina Trebnje

TURISTIČNE INFORMACIJE

bencinske črpalke

Bencinski servis v Trebnjem, tel. (068) 44 071, ob avtomobilski cestni Ljubljana-Zagreb je odprt nepretrgoma.

Bencinski servis v Mokronogu, tel. (068) 49 082, odprt ob delavnikih od 6 do 20. ure in v soboto od 8 do 15. ure.

avtomehanična delavnica

Jan Zdravko, 68210 Trebnje, Paradiž 2, tel. (068) 44 245.
Novoletna Novo mesto, 68210 Trebnje, Pod gradom 5, tel. (068) 44 025.

Terzin Milan, 68210 Trebnje, Pot na hrib 2, tel. (068) 44 085.

vulkanizstvo in zaščita vozil

Vovk Vincenc in Elizabeta, 68210 Trebnje, Obrtniška 4, tel. (068) 44 550.

avtotaxi in avtovekla

Širočelj Joža, 68210 Trebnje, Štefan 3, (068) 44 429, 44 624.

železniške postaje

Železniške postaje v občini Trebnje so v naslednjih krajih: Veliki Gaber, Šentovrenc, Velika Loka, Štefan, Trebnje (tel. (068) 44 069), Pomle, Gomila, Mirna (tel. (068) 47 040), Šentrupert (Slovenska vas) in Mokronog (Puščava, tel. (068) 49 283).

prodajalne z živil

Prodajalne z živil so v naslednjih krajih občine Trebnje: Trebnje, Mirna, Dol. Nemška vas, Dobrič, Mokronog, Čatež, Šentovrenc, Veliki Gaber, Zagorica, Šentrupert, Slovenska vas, Puščava, Velika Loka.

prodajalne z gospodinjiskim plinom

Hočevar Jožefa, 68230 Mokronog, Puščava 6, tel. (068) 49 004, prodajalnice za ob delavnikih odprta od 7 do 17. ure in v soboto od 7 do 12. ure.

Starč Ivan, 68210 Trebnje, Pristava 24, tel. (068) 44 901, prodajalnice je odprta ob delavnikih od 15. do 17. ure.

gostilne

Gostilne v Trebnjem
Cugelj, 68210 Trebnje, Odrga 15, tel. (068) 44 442, odprta vsak dan razen nedelje in ponedeljka od 11. do 21. ure, 70 sedežev v zaprtim prostoru in 24 na vrtu.

Grmaz, 68210 Trebnje, Goljev trg 7, tel. (068) 44 058, 44 007, odprta vsak dan razen nedelje od 7 do 23. ure, v gostilni je 60 sedežev in 40 na vrtu.

Opara, 68210 Trebnje, Goljev trg 13, tel. (068) 44 005, odprta vsak dan razen sotoke popoldne in srede od 7 do 22. ure, 120 sedežev v zaprtim prostoru, 50 na vrtu in 50 v zidanci na Stari gorci.

Favrin, 68210 Trebnje, Cesta Gušobve brigade 7, tel. (068) 44 151, odprta vsak dan razen četrta od 7 do 22. ure, poleti do 23. ure, 60 sedežev v zaprtim prostoru, 70 na vrtu z balkonom.

Šaligo, 68210 Trebnje, Goljev trg 8, tel. (068) 44 121, odprta vsak dan razen nedelje od 7 do 23. ure, 34 sedežev v zaprtim prostoru in na vrtu 50.

Gostilne v smeri: Trebnje-Mirna-Savica
Kolar, 68233 Mirna, Cesta 3. bat. VDV 12, tel. (068) 47 065, odprta vsak dan razen sobote popoldne in nedelje od 7 do 22. ure, 74 sedežev v zaprtim prostoru in 40 na vrtu.

Kolenc, 68233 Mirna, Cesta 3. bat. VDV 25, tel. (068) 47 038, odprta vsak dan razen torika popoldne in srede od 7 do 22. ure, 70 sedežev v notranjih prostorih in na vrtu 50.

Vojnovič, 68232 Šentrupert, Slovenska vas 9, tel. (068) 47 170, odprta vsak dan razen ponedeljka od 8. do 22. ure, 70 sedežev v zaprtim prostoru, 50 pa na terasi.

Jakič, 68232 Šentrupert, Slovenska vas 9, tel. (068) 40 030, odprta vsak dan razen torika od 7 do 22. ure, v gostilni 100 sedežev in 40 v zidanci.

Deu, 68230 Mokronog, Mokronog 3, tel. (068) 49 086, odprta vsak dan razen sobote in nedelje od 7 do 23. ure, 100 sedežev v gostilni, 150 v dveh zidanicah.

motel

Putnik, 68210 Trebnje, Pod gradom 10, tel. (068) 44 018, 44 047, restavracija je odprta vsak dan od 6 do 22. ure, poleti do 23. ure, recepcija obratuje nepretrgoma, 70 sedežev v zaprtim prostoru in prav toliko na terasi.

Direktno izvoz z avtocest, veliki parkirni prostor, bencinska črpalnica in avtomehanična delavnica ter menjalnica.

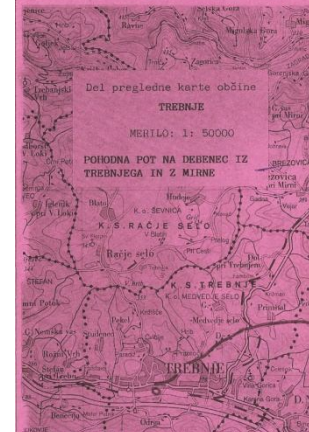
Arpančan prstava 10, ok. 16% provizije za gostinske in nočitvene storitve in 1 mesto gratis na vsakih 20 oseb.

Prenočitvene zmogljivosti 30 ležajev z 2/1, 5/2, 6/3 in 46 ležajev v turističnih sobah pri privatnikih v Trebnjem.

prenočišča

Gostilna Cugelj, 68210 Trebnje, Odrga 15, tel. (068) 44 442, z 11 ležniki; 3/2, 1/3, in 1/4.

KOLENDAR PRIREDITEV leto 1989

TURISTIČNE INFORMACIJE

Župnijski urad Mokronog, 68230 Mokronog, Mokronog 154, tel. (068) 49 430.

Župnijski urad Šentovrenc, 68212 Velika Loka, Šentovrenc 16, tel. (068) 44 773.

Župnijski urad Šentrupert, 68232 Šentrupert, Šentrupert 20, tel. (068) 40 036.

Župnijski urad Trebelno, 68231 Trebelno, Trebelno 9, tel. (068) 49 614.

Župnijski urad Trebnje, 68210 Trebnje, Baragov trg 7, tel. (068) 44 001.

Župnijski urad Veliki Gaber, 68213 Veliki Gaber, Veliki Gaber 48, tel. (068) 46 521.

Župnijski urad Dobrič, 68211 Dobrič, Dobrič 7.

Župnijski urad Sela pri Šumberku, 68360 Žužemberk, Sela pri Šumberku 12.

razstave

Galerija likovnih samorastnikov Trebnje, 68210 Trebnje, Baragov trg 7, odprta vsak dan razen ponedeljka od 10 do 12. ure in od 16. do 18. ure, naročilo ogleda in informacije po tel. (068) 44 285. Razstava stalne zbirke likovnih samorastnikov. Muzej kmečkega orodja, 68232 Šentrupert, Brnje 31, tel. (068) 40 009 (Peter Kurent), odprt vsak dan od 8 do 18. ure. Stalna zbirka.
Baragova spominska soba (turizem odprtih kmetij): Lah Pavla, 68211 Dobrič, Knežja vas 21.

prireditve

Pozdravljen praznični dan, Kulturni dom Trebnje, 21. april 1989 od 15. uri, revija otroških pevskih zborov občine Trebnje.

Promoskopsko srečanje na Debenecu, Debenec, 1. maja 1989.

Tek mladosti od Šentovrence do Trebnjega, Trebnje, 25. maja 1989, tek paraspiljev, mednarodni atletski miting paraspiljev, množična tekaška prireditev 2. do 4. težažnostne stopnje, večer mladih avtorstev, razstava paraspiljev.

Igrna kolo, Mokronog 3, junija 1989 ob 19. uri na mokronogskem gradu, revija folklornih skupin Posoja in Dolenjske.

Mednarodno srečanje motoristov, Trebnje, 23. do 25. junija 1989.

Krasna noč, Mokronog, 24. junija 1989 ob 20. uri na mokronogskem gradu, prireditev kresovanj občine priprepa z pevski sodobne mitologije.

Tabor likovnih samorastnikov, Trebnje, 1. do 7. julija 1989, tabor likovnih samorastnikov iz Jugoslavije in iz tujine.

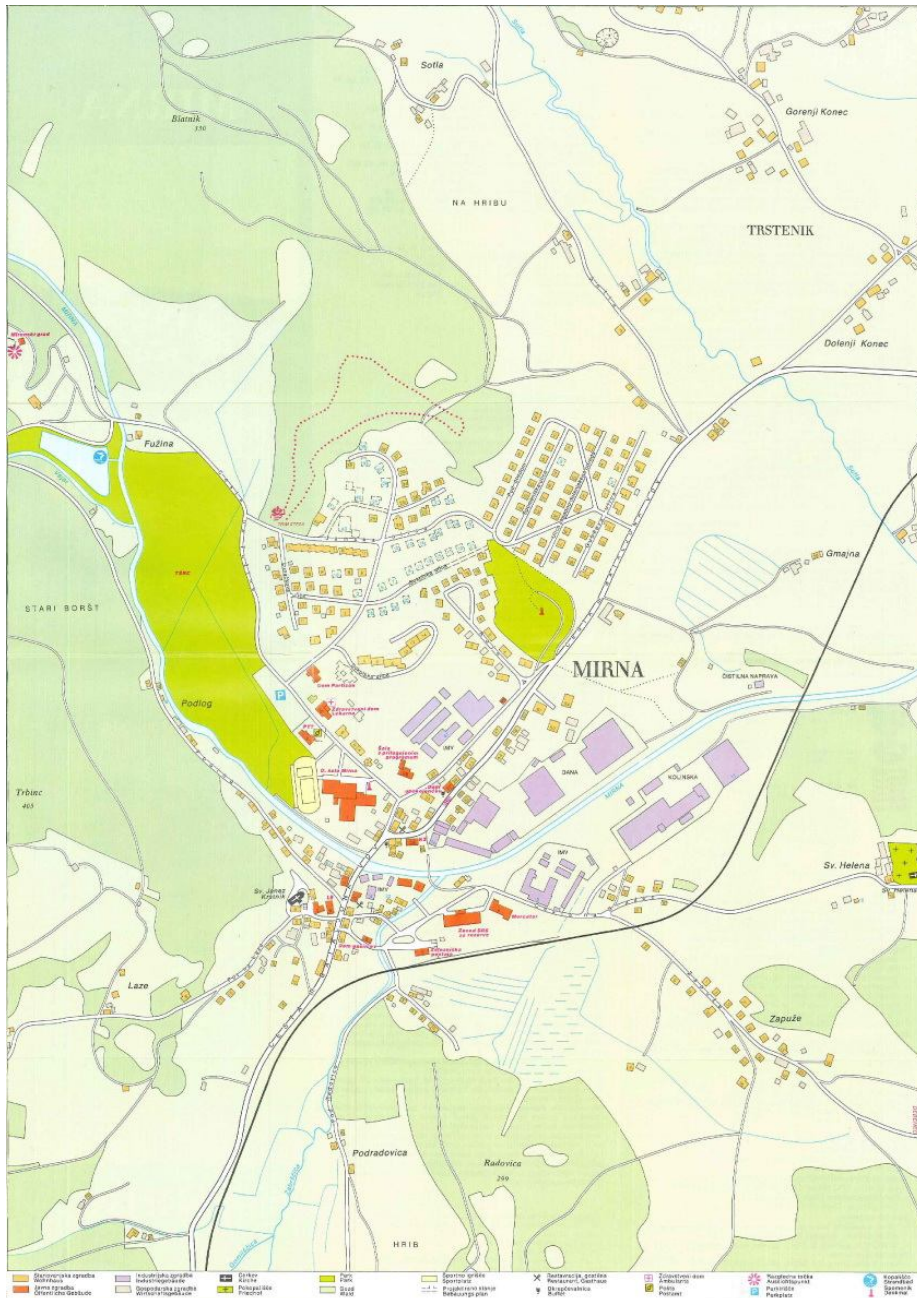
Srečanje pohodnikov na Debenecu, Mirna-Trebnje-Debenec, 23. septembra 1989, 1 in pol do 3 ure hoje.

Trimo tek in maratonski trah so, Trebnje, 7. oktobra 1989, množična tekaška prireditev 2. do 4. težažnostne stopnje.

Polharska noč in kostanjeva nedelja, Debenec, 7. in 8. oktobra 1989.

Informacije o prireditvah dajeja Zveza kulturnih organizacij Trebnje in Zveza etnokulturnih organizacij občine Trebnje, 68210 Trebnje, Baragov trg 1, telefon (068) 44 157, 44 102 ali 44 354.

Načrt kraja Mirna, Geodetski zavod SRS Ljubljana, 1989

MIRNA
 Splošno področje: število prebivalcev 1440
 geografska koordinata: $\varphi: 46^{\circ} 56' 31'' 00''$
 nadmorska višina 248 m

Naselje Mirna (Mirna na Dolnjakopnem) leži 8 km SV od naselja Trebnje in 7 km zahodno od naselja Makronovo.
 Razprostira se ob vstopu rečice Mirna iz ožje doline v precej široko Mirnsko dolino, ki nima tu svoje naravno in gospodarsko meje. V samem kraju Mirna se na tem področju nekoliko poteka Završiča in Vajar ali Čudilnica, ki so jo leta 1967 zajeli in speljali v ribnik – kopalnico.
 Mirna predstavlja prometno križišče od koder pelje asfaltirana cesta proti Liji, krajemna cesta v Zabrdo, Trzinje, Voljce niva, Stan, Mirna pelje železniška proga iz Trebnjeva v Sevnico.
 V centru kraja je starodavni most bez reko Mirno iz 18. stoletja. Mirni pripisajo mnogi zaseki: Podlog, Laza, Fužine, Sotla, Praprotnica, Zapuže, Gmajna. Ko je v letu 1904 naselje Mirna prešlo na ulični sistem, so ti zaseki obdržali svoje imena kot ulice v samem naselju Mirna. Zahodno od centra stoji na skalnem robu nad dolino Mirne zaselek Sv. Helena s cerkvijo in pokopališčem na vzpetini pod Kozlovcem.
 Ob cesti za Dabenec stoji grad, ki ga je zgradil Erhard Telchofer leta 1578. V času reformacije je bil grad zasebno Luteranov.
 Medtem ko pričajo o nekotnih močnem utripu življenja na Mirni razveljavil močnega srednjoveškega gradu in več manjših gradov v okolici, je kraj prvih napredovanih gradov 19. stoletja, ko je imel predložit za platno in večjo usjarno.
 Prvi svetovni vojno so bili tu znani živinski sejmi, ovetelo je lamarstvo, predvsem vožnja lesa iz bližnjih gradov. Takrat je imel kraj kar šest gostiln.
 Zbaj so na Mirni tovarne: »DANA«, IMV-TOZD ADRIA, HP KOLINSKA, MERCATOR KZ HRKA, KREMEN – Obrat kvarčila Mirna.
 Naselje Mirna je danes precejšen odsevnega množilo, saj sta na Mirni le še dve pravi kmetiji. Prebivalci so večinoma zaposleni v kraju samem, nekaj v Trebnjem, del prebivalstva pa se vozi na delo v Novo mesto in Sevnico.
 Prva šola se omenja leta 1816 in je potekala v mizarjni in privatnih hišah vse do leta 1907, ko je zgrajena ločena kopalnica. Leta 1943 je pogorelo in bila 1947 obnovljena.
 Leta 1909 je bil v naselju Mirna zaradi vse večjih potreb zgrajena nova šola, v sklopu katere so tudi tujščina in telovadnica.
 Po arhitekturi in stenskih slikah je znanostna župna cerkev sv. Janeza Krstnika. Obsega dva zgradbeni sklopi: zvezdasto obkrojeni prezrenti iz 15. stoletja ter prvotno ravnino stropano iz leta 1498. V strehi četrtni 15. stoletja je nastan moštari postavljen obkrog graščarstva in ustvari s tem enega največjih poslikanih obkrogov pri nas.
 Cerkev sv. Helene stoji na pokopališču in je upoštevana vredna baročna stavba z bogato arhitekturo.
 Slikašne najdbe iz rimskih časov v vasi pričajo o davnini naselja. Mirna je bila eno od sedem slovenskih posestev Dolenjske, kraj je prvič omenjen leta 1216 v zvezi z miranskim gospodom. Mirnski grad je bil leta 1280 in 1281, ko se mu je odpovedal korodski vojvoda Urlik v korist oglejskemu papežu.
 Leta 1339 je prešel grad v roki krakjskemu deželnemu glavarju Friderihu Soromeckemu. Od leta 1439 pa so bili pravi lastniki Celjani, siodi so Hababuržani.
 Leta 1555 so grad razdeljali kmetje uporniki.
 Med začetno vojno pa je bil grad porušen.
 Danes se je obnove gradu ukvarja dr. Marko Marin. Obnavlja se obzidni stolp in atriuma za 310 – imenovana kadiča.
 V času NOB je sam kraj nudil velik odpor proti okupatorju. O tem pričajo spomenik padlim borcem in vidoviti OF črni Donovno šola brez imen padlih pozornih in neopozabljenih borcev NOV. Ker v kraju od leta 1942 ni bilo okupatorstva, postojavnost, so se dekri kraj genralike enot NOV in kurirji, ki so povezovali enote onkraj Save na Slovensko.

POMEMBNEJŠI NASLOVI IN TELEFONSKE ŠTEVILKE
 Določene organizacije:

»DANA« – MIRNA	Tovarna rastlinskih specialitet in destilacija Mirna, tel. 47-000
IMV Novo mesto TOZD ADRIA	Tovarna oprema Mirna, tel. 47-000
HP KOLINSKA Ljubljana	Prodajna enota Mirna, tel. 47-059
MERCATOR KZ HRKA Novo mesto	Delovna enota »AGROSERVIS«, tel. 47-093
KREMEN industrija rudnih nekovin Novo mesto	Obrat kvarčila Mirna, tel. 47-022

Gostilnice:
 – Gostilna »KOLENC«, Cesta II, bat. VOV 25/ tel. 47-038
 – Gostilna »KOLJA«, Cesta II, bat. 47-095
 – Bile »MERCATOR«, Cesta II, bat. VOV 37, tel. 47-272
 – Bile »METLIKA«, Cesta II, bat. VOV 11, tel. 47-451
 – Stročičarna »VEAP«, Cesta II, bat. VOV 24, tel. 47-260

Trgovske organizacije:
 – Kooperativna MIRCATOR, Cesta III, bat. VOV 33, tel. 47-009
 – Manufakturna MIRCATOR, Cesta III, bat. VOV 28, tel. 47-149
 – Zelenina MIRCATOR, Cesta na gradcu 4, tel. 47-096
 – Zelenina KZ, Cesta na gradcu, tel. 47-096
 – Mesnica MIRCATOR, Cesta III, bat. VOV 30, tel. 47-148
 – Mesnica EMKA, Cesta II, bat. VOV 18, tel. 47-108
 – Trgovna DOLENJKA, Cesta II, bat. VOV 13, tel. 47-209
 – Sajo, zelenjava »VEAP«, Cesta III, bat. VOV 24, tel. 47-226

Banka:
 – Ljubljanska banka TOB NM
 – Bančarstva Mirna, Cesta II, bat. VOV 9, tel. 47-067

Kulturni dom:
 – Partizan Mirna, Sokolska ulica 2

Šola:
 – Danovna šola, Cesta na Fužine 1, tel. 47-039
 – Šola s prilagojenim programom, Cesta III, bat. VOV 29, tel. 47-035
 – Vroč, Cesta II, bat. VOV 29, tel. 47-035
 – Knjižnica, Sokolska ul. 1

Patila:
 – PTT, Cesta na Fužine 3, tel. 47-011

Zdravstvena ustanova:
 – Zdravstveni dom, Cesta na Fužine 10, tel. 47-024

Sedež družbenopolitičnih ustanov in društev:
 – KS Mirna in OPO Mirna, Cesta II, bat. VOV 28, tel. 47-153
 – Dom upokojencev, Cesta III, bat. VOV 37
 – Dom gostilnic, Cesta II, bat. VOV 6

Sportske naprave:
 – Letno kopalnica, bajer pod gradom, teniš, stadion, dvorana, balniska, hotelaria, kolonad, DO cesti na Fužine
 – Stejšice na ginsko potobno – Lovska koca, Zapuže 23

Preostala dejavnost:
 – Kim Brane, Gregorčič Bojari, »ALEA«, Pod Radovico 1, tel. 47-040
 – Uroš Janko, Orodje, kovarstvo, Cesta II, bat. VOV 36, tel. 47-005
 – Urnek Marko, izdel. drob. kov. predmetov, Gubčeva ul. 17, tel. 47-043

– Kozlo Marko, Obdelava drob. kov. predmetov, Gubčeva ul. 13, tel. 47-071
 – Lončar Jože, Kijavčinarstvo, Gubčeva ul. 11, tel. 47-070
 – Habinc Leopold, Orodjarstvo, Gubčeva ul. 8, tel. 47-125
 – Kobilica Marko, Kijavčinarstvo, Gubčeva ul. 5, tel. 47-128
 – Janežič Alojz, Pop. gosp. aparatur, Jamska ul. 28, tel. 47-444
 – Povdar Filip, izdel. drob. kov. predmetov, Cesta na gradcu 13, tel. 47-000
 – Križič Alojz, Dimekarstvo, Sokolska ul. 6, tel. 47-031
 – Čebelar Anka, Frizerstvo, Cesta II, bat. VOV 25, tel. 47-031
 – Pavlin Jožefa, Z. krojaštvu, Pot na Laze 14, tel. 47-632
 – Osmarčan Vlastislav, Pol. kar. plošč, In zem. Osta, Cesta II, bat. VOV 54, tel. 47-564
 – Medved Leopold, Tež. grad. meh., Ul. Zap. Dol. odreda 10, tel. 47-136
 – Turk Milan, Avtoprevoznik, Gubčeva 18, tel. 47-017
 – Smolčič Anton, Avtoprevoznik, Cesta III, bat. VOV 54, tel. 47-259
 – Stare Ivan, Avtoprevoznik, Jamska ul. 37, tel. 47-295
 – Starina Jože, Avtoprevoznik, Cesta III, bat. VOV 12
 – Golob Jože, Avtoprevoznik, Gubčeva ul. 4, tel. 47-124
 – Meserko Rudolf, Avtoprevoznik, Ul. II, bat. VOV, tel. 47-470
 – Slapšak Jože, Avtoprevoznik, Pod gozdom ul. 4, tel. 47-137

SEZNAM ULIC

Riže	Sotla
Gubčeva ulica	Ulica zapadnodolenjskega odreda
Pod gozdom	Podlog
Jamska ulica	Pod Radovico
Lunčičeva ulica	Cesta na Gradcu
Sokolska ulica	Zapuže
Cesta na Fužine	

DIE GEMEINDE MIRNA
 Allgemeine Angaben: Anzahl der Einwohner: 1440
 geographische Koordinate: $\varphi: 46^{\circ} 56' 31'' 00''$
 Höhe über NN 248 m

Die Gemeinde Mirna (Mirna na Dolnjakopnem – Mirna in Unterkrain), 8 km nordöstlich bzw. 7 km westlich der Orte Trebnje und Makronov gelegen, erstreckt sich am Ausfluss der gleichnamigen Fließens Mirna aus einer Talung in das ebenfalls breite Mirna-Becken, dessen nördlichen und wirtschaftlichen Mittelpunkt der Ort gleichzeitlich bildet. Die Mirna nimmt auf diesem Gebiet die Bäche Zabrtica und Vajar bzw. Čudilnica auf, letztere wurde im Jahr 1967 zu einem Fischweh und Badesee aufgestaut.
 Mirna bildet einen Verkehrsknotenpunkt, von dem aus gut ausgebaut Asphaltstraßen nach Liji und Landstraßen nach Zabrdo, Trzinje, Voljče niva und Stan führen. Der Ort wird von der Eisenbahnlinie Trebnje – Sevnica berührt.
 Im Ortskern führt eine altherwürdige Brücke aus dem 18. Jahrhundert über die Mirna.
 Zur Gemeinde Mirna zählen folgende Weiler: Podlog, Laza, Fužine, Sotla, Praprotnica, Zapuže, Gmajna. Als die Gemeinde Mirna 1884 zum Straßensystem überging, behielten diese Weiler und Siedlungen ihre Namen als Straßennamen innerhalb des Ortes Mirna bei. Westlich des Zentrums auf einem Felssockel oberhalb des Mirnaausflusses der kleine Weiler (St. Helena) mit gleichnamiger Kirche und einem Friedhof am Anstieg zum Kozlovcem.
 An der Straße nach Dabenece erbaut sich eine Burg, die 1578 von Erhard Telchofer erbaut wurde. In der Reformationszeit war diese Burg Sitz des Luteraners.
 Die Ruinen dieser gewaltigen mittelalterlichen Burg und zahlreicher anderer, kleinerer Burgen in der Umgebung zeugen von einstigen mächtigen Pulschlag des Leberan der Mirna. Mitte des 19. Jahrhunderts nahm der Ort erstmals am Fortschritt teil, als hier eine Leinwandspinnerei und eine große Lederfabrik errichtet wurden.
 Vor dem letzten Weltkrieg waren die hiesigen Viehmärkte weitbekannt und die Viehweiden blühten. Von erheblicher wirtschaftlicher Bedeutung war auch die Holzabfuhr aus den nahegelegenen Wäldern. Damals konnte der Ort mit der städtischen Anzahl von sechs Gasthäusern aufwarten.
 Derzeit gibt es in Mirna folgende Betriebe: »DANA« – Mirna, IMV Novo mesto, TOZD ADRIA, HP KOLINSKA, MERCATOR KZ HRKA, KREMEN. Mirna stellt heute vor allem eine Industrieanlage dar, im Ortgebiet gibt es noch zwei echte Bauernhöfe. Die Einwohner sind größtenteils im Ort selbst beschäftigt; ein Teil der Bevölkerung arbeitet in Trebnje, ein anderer pendelt nach Novo mesto und Sevnica.
 Die erste Schule im Ort wird im Jahre 1816 erwähnt, der Unterricht wurde allerdings bis zum Jahr 1907, dem Jahr des Schulbaus, im Mensensus und in Privathäusern abgehalten. Das 1945 abgebrannte Schulgebäude wurde 1947 wiedererrichtet.
 Im Jahre 1989 wurde in Mirna infolge gewachsener Bedürfnisse ein neues Schulgebäude errichtet, zu dem auch eine Turnhalle und Sportplätze gehören.
 Wegen ihrer Bauweise und ihrer Wandmalereien gleicht die Pfarrkirche Sv. Janez Krstnik (Johannes der Täufer) besonders Ruf. Sie umfaßt zwei Hauptteile: ein Predigerchor mit Stängelwölbe aus dem 15. Jahrhundert und ein ungenügend mit einer Plancher verahenes Presbyterium aus dem Jahre 1498. In der zweiten Hälfte des 15. Jahrhunderts wurde das Deckengewölbe des Presbyteriums von einem unbekanntem Meister ausgeputzt. Damit entstand eines der größten Deckengemälde in unserer Land.
 Die Kirche Sotla Helena ist ein beachtenswertes Barockwerk mit einem architektonisch reichgegliederten Glockenturm.
 Zu Anfang des 19. Jahrhunderts zeugen von der uralten Besiedelung die Ländchen in Unterkrain. Der Ort wird erstmalig im Jahre 1216 in Verbindung mit den Herren von Mirna erwähnt, die Burg Mirna ist urkundlich in den Jahren 1280 und 1281 belegt, als sich der Kämmerer Herzog Ulrich ihrer zu Gunsten des Patriarchen von Aquileia entsagte. Im Jahr 1339 ging die Burg in den Fausbesitz des kraljevichen Landeshauptmanns Friedrich von Soromeck über. Vor Jahr 1439 an waren die eigentlichen Herren die Grafen von Celje, ihnen folgte die Habsburger.
 Im Jahre 1515 wurde die Burg von autständischen Basem verwüstet. Im letzten Weltkrieg wurde die Burg zerstört.
 Mit der Restaurierung der Burg teil der Restaurator Dr. Marko Marin betraut. Zur Zeit werden der Burgfried und der Getreidespeicher – die Kadiča – renoviert.
 Während des Zweiten Weltkriegs leistete die Gemeinde Mirna dem Okkupator großen Widerstand. Davon zeugen das Denkmal für die Gestalteten der Nationalen Befreiungskämpfer vor der Volksschule und Gedenkstättegrab und Denkmal für die vielen namenlosen Gefallenen auf einer Anhöhe oberhalb des Ortes. Da Mirna von Mitte 1942 an kein Rückzugort des Okkupators mehr war, verließen hier die Bewegungslinien der Einheiten der Volkbefreiungskämpfer und der Kurure, die die Verbindung zu den Einheiten jenseits der Save im steinernen Gebiet herzustellen hatten.

GEODETSKI ZAVOD BRG LJUBLJANA
 KARTOGRAFISKO ODDIELJE 1989
 Završna študija
 Za izvedbo odloženega: Marjet Kea
 Fotografije: Priloga 1
 Geodetsko in izdelavo: TTN 1: 5000 Republiški geodetski zavod in
 v prvotno Dabenece spreje obširna Trebnje
 Tisk: 1989

Pohodne poti občine Trebnje (1990)

Stane Peček, *Mokronožci*, Novo mesto, Dolenjska založba, 1993

Projekt Pohodnih poti občine Trebnje zaznamuje interdisciplinarno projektno nastopanje družbenih dejavnosti, ekologije in turizma. Projekt pohodnih poti je njihova skupna in enotna zamisel, s katero si na področju športa prizadevajo vzpostaviti temeljne pogoje danes doma in v svetu izjemno odmevne športno rekreativne dejavnosti pohodništva, hoje.

Cilj pohodnih poti ni, da bi v čim krajšem času in na najlažji mogoč način prišli do konca poti. Cilj je potovanje in pot. Potovanje je lahko hoja, tedaj gre za pohodništvo, potuje se lahko s kolesom, v tem primeru govorimo o kolesarjenju, pot lahko tudi prejahamo, običajno pa pot prevozimo. V vseh primerih je cilj dosežen. Prav zato Pohodne poti lahko služijo za osnovo projekta razvoja turizma.

Zavod za varstvo naravne in kulturne dediščine Novo mesto je 28. novembra 1991 inventariziral dediščino v Mirnski dolini, »katere ogled bi lahko vključili v občinski turizem« kot del projekta Pohodne poti občine Trebnje.

Iz občine Mirna so bili v inventarizacijo zajeti naslednji objekti:

*Mirna, župnijska cerkev sv. Janeza Krstnika **

*Mirna, graščina Zapuže, zgradil jo je Erhard Telzhofer leta 1578, v času reformacije zatočišče luteranov, danes v njej družinska stanovanja **

*Mirna – Sv. Helena, p.c. sv. Helene, baročna stavba, Metzingerjeva oltarna slika sv. Helene, oltarna arhitektura obeh oltarjev lep primer rokokojske rezbarske spretnosti **

*Mirna – Sv. Helena, prazgodovinska naselbina, ostanki rimskih stavb in rimsko grobišče **

*Stan, kapelica Žalostne Matere božje **

Mirna, grad Mirna, zasnovan v srednjem veku, kasneje predelovan, sedaj v razvalinah, delno obnovljen

Mirna, vaško jedro

Mirna, kamniti most s kapelo, eden redkih ločnih kamnitih mostov

Mirna, kapela s Kregarjevo poslikavo

Mirna, spomenik NOB

Žunovec, p.c. sv. Petra, ambient, glagolski napisi

* Spomeniki in lokacije iz prospekta Pohodne poti občine Trebnje, Zveza telesnokulturnih organizacij občine Trebnje, 1991, ki niso posebej navedeni v seznamu in ki so »ob že utečeni poti predstavljeni korektno«, kot navaja v spremnem dopisu Zavod za varstvo naravne in kulturne dediščine Novo mesto.

Strategija razvoja turizma v občini Trebnje (1992, dopolnitev 1994)

Koncept razvoja turizma mora biti grajen na lastnih potencialih okolja in njihovem aktiviranju, k čemur lahko veliko prispeva širša družbena skupnost z odpravljanjem ovir.

Strategija razvoja turizma bo morala temeljiti predvsem na danostih, ki jih občina ima, te potenciale pa organizirano ponuditi kot turistični proizvod navzven.

Možnosti so: pohodništvo in gozdovništvo, turizem na kmetijah in v vinogradniških območjih, lovski turizem, kulturni turizem (verski turizem, galerijska in muzejska dejavnost, gradovi), rekreativni turizem (npr. gorsko kolesarjenje, tek na smučeh, konjenišvo, tenis, ribolov, kolesarjenje, orientacijski tek).

V Programskih zasnovah razvoja turizma v občini Trebnje (1979) so glede na ponudbo in povpraševanje in kot razvojne možnosti opredeljene naslednje zvrsti turizma: bivalni (stacionarni), izletniški, prehodni (tranzitni), poslovni, lovski, ribolovni in kmečki.

Strategija razvoja turizma v občini Trebnje (1992, dopolnitev 1994)

Kje so reference Pohodnih poti? V odpiranju prostora, ki ga namenjamo tujcu, turistu, gostu – vse je že tu; na nas je, da ta prostor naredimo do kraja viden.

Pohodne poti občine Trebnje so osnova projekta razvoja turizma v občini Trebnje, ki naj bi se iz svojega osnovnega koncepta razširil na dodatno ponudbo ruralnega prostora, po katerem so speljane smeri pohodnih poti. Temeljna podlaga pohodnih poti kot tudi dodatne ponudbe je ob programih športa naravna in kulturna dediščina prostora, kjer želimo razviti turistično ponudbo občine Trebnje.

Pohodne poti odpirajo prostor korak za korakom – tudi če bi hotele, ga ne morejo odpreti naenkrat. Ko pohodno pot ponudimo gostu, smo vsi v tem prostoru gostitelji in smo na to povsem pripravljeni. V tem je poročstvo, da se ne osramotimo, in v tem je tudi možnost, da s turizmom vsi po malem zaslužimo, in nekateri živimo samo od njega.

Nismo ravno navajeni, da je to lahko vsa turistična ponudba. S pohodnimi potmi pač ne moremo razviti industrijskega turizma. Toda tega naš prostor niti prenesel ne bi. To pa ne pomeni, da Pohodne poti nimajo svojega aduta – z minimalnimi vlaganji v turizem začeti z njim tržiti.

V objemu Temenice in Mirne (1992, ponatis 1994)

PETER PAVEL GLAVAR
Mirna

SREDNJEVEŠKA GLASBILA ■ Mirna

Lansprež, kozolec, 18. stol. Zgraditi ga je dal Peter Pavel Glavar

Lansprež, kapela sv. Martina, 2. pol. 18. stol, kjer se nahajata grobova Petra Pavla Glavarja in Jerneja Basaja.

Notranjost ž.c. sv. Janeza Krstnika na Mirni, iz 2. pol. 15. stol.

Mojster Bolfgang, Sv. Doroteja, freska na oboku ž.c. sv. Janeza Krstnika na Mirni, nastala med leti 1465 in 1470.

Angel z oprekljem.

V ruševinah srednjega dela gradu je še ohranjena klet s stilnimi sledovi romanskega in gotskega sloga, sredi 17. stol. je bila temeljito predelana.

Grad Mirna. Zgodovinsko sporočilo o njem sega v leto 1165.

Klet jugovzhodnega stolpa po najnovejših izkopavanjih.

MIRNA z okolico

Veliki oltar v p.c. sv. Helene na Mirni, 2. pol. 18. stol. Oltarna slika sv. Helene je delo **Valentina Metzingerja**.

Bliznica. **MOSTOVI iz 17. stol.**

Mirna. Pravi okras Mirenske doline so trdno grajeni mostovi iz rezanega apnenca, statično natančno preračunani, z izvrstno izpeljanimi prekatnimi loki in edinstvenim občutkom za urbanistično celoto naselja. Popolnjen največkrat ne ve, da gre z enega konca vasi na drugega preko mosta. To jim daje ne samo zgodovinsko vrednost, ampak so tudi enkratno estetsko dopolnilo krajem, v katerih so nastali ob koncu 17. stol.

Hrastovica.

O RUŠEVINAH GRADU NA MIRNI

V novejšem času se vedno bolj prizadevamo, da bi poiskali in zaznamovali mnoge vrednote iz naravne in kulturne dediščine v naši občini, ki so doslej veljale za manj vredne in zato zanemarljive. Boj za uveljavljanje nacionalne identitete pa nas osveščala in sila, da se oziramo tudi na obrobne dragocenosti. Ena takih je tudi grad na Mirni, ki doslej v obnovitvenih programih ni bil imenovan, a se vendar vedno bolj pogumno dviga iz ruševin.

Njegovi začetki segajo v obdobje dinastičnega poseljevanja naših krajev (grofje Višnjegorski). Oba gradova, Višnja Gora in Mirna, sta imenovana med prvimi gradovi na širšem slovenskem območju. Višnjegorski je zaznamovan z letnico 1168, mirenški pa z letnico 1165. Zgodovinsko grad na Mirni doslej še ni

Kdo in kaj je »speča lepota«

Ime, ki se zadnje čase pojavlja pogosto v javnih obdobjih in na raznih turističnih prostopicah, vedno bolj vzbujajo domane in obiskovalce Mirkne doline. Da ne bi nastali kakšne kalne zaletke grofince, ki spi za devetimi gorami, naj pomeno, da je ime Speča lepota sinonim za ruševinah spečo mirkno graščino. Nič omenjati, da se v obdobjih, ampak vladajo malotnega nasega okolja, ki je nastala sprčo mednih let druge svetovne vojne in let zgradnje po njej. Mirkna graščina je ena najstarejših graščin v Sloveniji, po svoji polični vlogi in stavni zgodovini pa veliko pomembnejša, kot se vidi na prvi pogled. Bila je tudi ena najlepših, a žal se je ta lepota po požaru decembra 1942 zrušila v prah. Ostalo pa je njeno zgodovinsko pričevanje, ostala je njena zidna greda in ostanki njuni stavni posebnosti ter estetske dragocenosti. Dokazno gradivo veča iz dneva v dan njeno vrednost.

V letnih polnih mesecih bomo skušali obnoviti najvažnejši del vzhodne partije obzidja, ki je nekoč povezoval severovzhodni pravokotni stolp z jugovzhodnim polkrožnim stolpom. Zunanja strga dela dela zidu je preprosta, brez posebnih

kakorkoli pomagali k prebujanju naše Speče lepote. Dana, tovarna radniških specialitet in dostizacija, je še dovolj vira leta, pomagala z vsem tehničnim aparatom, ki ga ima na voljo. Letos se ji je pridružil tudi Skupščina občine Trebnje, ki se je odzvala v javnosti deli. Če tudi ne bodo zadovoljna za očistitve celotnega, je vendar vsaka po-

moč spodbudna po načelu "kamen na kamen palača". Zdi pa se je oglašila še tovarna TOM, katero se pogovarjamo o vsebini in obliki pomoči. Tako se nam obeta delovno in uspešno podjetje. Vse kaže, da boore kmalu lahko vrnili vsaj del arhaidnih beserov na ogrlico zdaj še vedno speče lepote.

Marko Marin

SUCCISA VIRESSIT - posekan spet ozeleni

To geslo je zapisano v grbu benediktinskega samostana na Montecassinu, matični hiši tega reda, ki jo je ustanovil sv. Benedikt leta 529. V zgodovini svojega obstoja je bil velikokrat razdejan, a vsakič se je znova pobral. Najhuša usoda ga je doletela 15. februarja 1944, ko se je znašel na fronti med dvema ognjema in se je v piščih petih urah spremenil v prah in pepel. Podobna usoda je doletela dve leti in dvaindvajset dni prej grad na Mirni, ki ima s to benediktinsko ustanovo precej skupnega. Po svojem poreklu je vsaj nekaj stoletij starejši, v zgodovinskem obstoju pa je bil vsaj trikrat skoraj do kraja uničen; tako kot v drugi svetovni vojni in po njej - pa najbrž nikoli. Stihijsko rušenje po letu 1945 je grozilo njegovemu popolnemu uničenju.

Vse je kazalo, da se bo tudi v primeru mirknega gradu uresničil pregovor enega največjih političnih in kulturnih osebnosti stare Grčije Sofokleja: "Neumni ljudje ne poznajo dobrega tega, kar imajo, dokler vsega ne izgube". Pri rušenju so se vedno bolj poglabljali v zasipane ostanki temeljev in starejših gradbenih prezidav, tako da je kazalo, da bo zgodovina tega, za Mirkno dolino najpomembnejša političnega in kulturnega spomenika, za vedno izgubljena v ruševinah. Vsi dosednji zgodovinski zapisi o njegovem nastanku in razvoju izhajajo namreč iz Valvasorjevega zapisa v Slavi vojvodine Kranjske iz leta 1689, to je komaj dvaindeset let potem, ko je bila graščina v poznorenesančni prezidavi popolnoma spremenjena iz nekdaj srednjeveške utrdbe v sodobno bivalno rezidenco. Zato je lahko zapisa, da je grad "lep in prijetno zgrajen". Takšno ga so videli tudi obiskovalci vse do leta 1942, ko je bil požgan. Valvasorjev zapis bolega na pomanjkanju zgodovinsko trdnih dokazov, ker jih ni mogoč videti na objektu in je vse črpal iz tedaj minimalne literature o pretekli zgodovine vojvodine Kranjske. Kasnejši raziskovalci so prepisovali Valvasorja in širili njegove zmotne vse do naših dni.

Da bi mogli še enkrat reči zadujo besedo o starosti gradu, njegovih začetkih in razvoju skozi vse srednje vek, renesanso, barok in rokok, skozi vse devetstoletje stoje do naših dni, je bilo treba izluščiti iz zasutja to, kar je v njem še ostalo. Vsaka misel, da bi bilo kdaj to mogoče, je bila utopična, saj pravijo strokovnjaki, da kdor očisti grajske ruševine, jih je že dve tretjini obnovil. Zgodilo pa se je, da nas je v letnih polnih mesecih večkrat obiskal predsednik Izvršnega sveta občine Trebnje in se oziral po porušenem palaciju in grmadi nasipin, ki so ga pokrivale. V pogovoru

o možnosti čiščenja tega dela gradu, ki skriva odgovore na vrsto zgodovinskih vprašanj o nastanku in razvoju gradu, se mu je razjasnilo, da denarja za to še dolgo ne bo, če sploh kdaj bo. Z naklonjenostjo je spremljal naše delo in odredil, da se iz sklad občin-skih javnih del preko Komunalnega podjetja Trebnje uredijo dostopi do gradu in očistijo vsi zasuti prostori ter odpelje nagermadeni gruč iz dvorišč in bližnje okolice kot nasipni material za utrjevanje ceste na zahodni strani grajskega pobočja, ki bo primerna za težka vozila. Ob tem se je pokazala prava zgodovinska podoba ostankov gradu do temeljev, njegove prezidave skozi stoletja, ki so spreminjale tudi njegovo politično in gospodarsko vlogo od nastanka do naših dni. Tako bo končno mogoče popraviti zmotne v doslej znanih zapisih od Valvasorja do Dušana Kosa, ki je zadnji prepisoval podedovane napake v svoji knjigi Med gradom in mestom, izdani v letu 1994.

S tem, da je občina prevzela ta bremena, so lahko v istih mesecih vzporedno potekala sanacijska in obnovitvena dela na zunanji in notranji strani vzhodnega obzidja do določene višine, kakor smo v programu za leto 1994 določili. Doslej še ni bila v nobenem letu dosežena taka koncentracija energije in privržnosti za obnovo gradu na Mirni. Če ni bilo tudi v bodoče tako, bi Mirkna dolina lahko kmalu znova pridobila enega najdragocenejših zgodovinskih in kulturnih spomenikov iz zakladnice civilne kulturne dediščine v občini. Ovržen bi bil Sofoklejev pregovor in potrjena maksima: "succisa viressit - posekan spet ozeleni", kar je v zgodovini že večkrat dokazal.

dr. Marko Marin

DEDIŠČINA

O mirenkem tromostovju

Čudno se sliši, a vendar je res, da so lahko Mirenčani ponosni na "tromostovje", starejše od istega v Ljubljani. Najimennejši most od vseh treh je tisti, ki povezuje oba dela vasi Mirne v eno samo urbano celoto. Zgrajen je preko reke Mirne s petimi prekami, trije so nad rečno strugo, ker pa je na tem delu vsa reka rada preplavalja bregove, so naredili še dva prekata. Danes le še trije prekati služijo namenu, četrta je viden z južne strani, peti pa je popolnoma zasut. Most ni mogoč uiti našemu, za take lepote neobčutljivemu času.

Preostala dva mostova sta zgrajena v podnožju gradu Miren: eden spredaj in eden zadaj, ob služiti cestni povezavi z grajskim zaledjem, z Bogensperkom in preko Zasavja z Ljubljano. Oblikovno so vsi trije mostovi delo iste kamnoseške delavnice, tako da se petprekati most sredi vasi ponovi v treh prekah pod gradom in v enem prekatu v Migolici, od tehnično najbolj zapletenege petprekatnega do enostavnege enoprekatnega mostu. Tem trem pa se na vzhodni strani doline pridruži še četrta in tretja preka v Preleju, preko potoka Biserca.

Zelo razgibana gospodarska dejavnost te doline je narekovala gradnjo teh cestnih povezav z

preseve vestov, ki ga v to dolino prinaša nagli industrijski razvoj doline, in z edinstvenim eden redkih trgov daleč naokrog. Od tu pa je pot vodila naprej v krško dolino, ki se je delila na sever mimo Krškega, preko Zidanega mostu v Savinjsko dolino, kamor se je upravno ta del Mirkne doline že od zgodnjega srednjega veka nagibal, in na jug proti hrvatskemu sosedstvu, zlasti proti Mokricam, ki so jim v tem času gospodaril Erdödyji.

Mostovi niso datirani (letnica na mirenkem mostu 1856 se nanaša na gradnjo kapelice), zgodovinske okoliščine pa nas pouče, da je bila v tej dolini v drugi polovici 17. in v prvi polovici 18. stoletja zelo živahna gradbena dejavnost. Višek te dejavnosti je bil okrog leta 1682, ko je bila končana barokizirana cerkev Sv. Janceza Krstnika na Mirni, malo pred tem pa so bila zaključena gradbena dela najprej na mirenkem in takoj za tem se na mokronoškem gradu. V tem času je bil grad na Mirni v lasti deželnega glavarja (Erdödyjev in Lambertov, torej najmočnejših dinastičnih družin tukrat v Sloveniji). Tredna gradnja mostov iz rezane kamna, izvrstno izpeljana s prekatnimi lokji, je statično na tačno preručana, saj še danes

Marko Marin

Temne lise na sončnih panoramah

Popotnik se odpravi na pot, naredi program obiskov kulturnih znamenitosti. Pogleda na zemljevid: v občini Trebnje imajo lepe, manj znane kulturne spomenike, na sončnih legah zakonitih panoram, zato ohranjene v svoji deviški lepoti. Sodobni civilizaciji jih še ni uspelo omakeževati. Ogledal si bo gradič Mala Loka, znamenito božjepotno cerkev na Veseli gori in ker je že blizu, bo sestopil še do kapele Žalostne Matere Božje na križevem potu za Veselo Goro. Vsi ti kraji so zgodovinski, zaznamovani z bogato zgodovinsko preteklostjo, in kar je še važnejše: z bogato kulturno dediščino. Od tu ni daleč do gradu Škrjve, najstarejšega ohranjenega gradu na slovenskih tleh. Popotnik si intinime lepote samotnih krajev, kjer ga ne motijo valeče množice turistov, ki se sprehajajo preko reklamiranih velikih centrov sodobnega sveta.

Mala Loka z gradom, bolje rečeno mogočno patrijsko hišo, ki ga je utemeljila v drugi pol. 15. st. plemiška družina Gall, se je zleknila na zeleno blazino holma na podnožju Čateža, za katerim zapira panoramski pogled daleč naokrog vidna božja pot Matere Božje - Zaplaz. Podoba značilnega izseka dolenskega gričevja, pa je omakeževana z dvema prizidkoma, ki niti po razsežnosti niti po obliki nimata nič skupnega s častitljivo grajsko arhitekturo in ležita poleg nje kot dva velika neobdelana kamna, dve neustrezni stanovanjski hiši.

ovtis gibanja pročelja. O tej isti fasadi sporoča poročevalec dunajski centralni komisiji za varstvo spomenikov že v 19. stoletju kot posebno vrednost te cerkve njeno situacijo; pravi, da ima dve fasadi: eno vzhodno, da razveseli božjepotnika takoj, ko pride na Goro, in druga na jugozahodni strani, s katero olepša vso dolino. Ko popotnik zagleda cerkev, vidi namesto razveseljive lepote le en zvonic in pol pročelja, ker je pred drugim zvonicom zraslo gospodarsko poslopje sosednje kmetije in prekrilo zvonic in več kot polovico pročelja; ko pa pride na Goro pa zagleda najprej skladovnico drv, listja in trave pod zvonicoma. Za cervkijo za kapelo Sv. Janceza Nepomuka kuka slame pred kratkim sezidane hiše.

Naravnost evropski primer neokusna in posameznikove samovolje pa je primer kalvarije na severni strani Vesele Gore. Na hribočku, ki se je dvignil na zahodni strani šentruperskega polja, znanega že iz pradavnine po lepotah ob zorenju žitaric, so predniki zgradili štirinajst kapelic križevega pota in na vrhu pozidali kapelico Žalostne Matere Božje. Pot se vjugasto in položno vzpenja proti vrhu, ob strani pa jo krasijo kapelice s prizori križevega pota. Na vrhu je znana kompozicija Kristusa, pribitega na križ, levo in desno pa visita Dva razbojnika.

Kakor koli se popotnik obrne, se mu nudi lep razgled. Na zahodni strani mu služi za panoramsko kuliso pobočje Vesele Gore, nekoliko bolj proti severu zapira pogled na dolino pogorje Oplenka, s cervkijo Sv. Barbare na Okrogju na severni strani pa se odpre enkratni pogled na pobočje šentruperskih hribov, katerim je za podnožje veličastna cerkev Sv. Ruperta in vas Šentrupert. Če se hoče popotnik ozreti še na jugovzhod, se bo spogledoval z najvišjim vrhom cerkve v Mirenski dolini pridružila še četrta. In kdaj bo konec onečasnja takih in podobnih kulturnih spomenikov?!

Mi pa najprej nič ne razumemo, potem izsiljujemo, nakar zaradi nekaterih v ogledalu Evrope kažemo svoj spakredni obraz.

Marko Marin

prospekti

Grad Mirna na Dolenjskem • Speča lepotica • Vodnik po gradu Mirna

1994

2001

2001

2004

2007

2014 in 2017

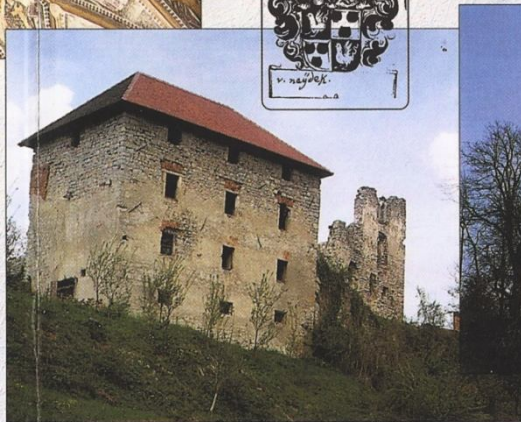
Turistična karta občine Trebnje (1997)

Zlahtni spomini davne preteklosti

Razgled, ki se razprostira popotniku pri vstopu v Mirnsko dolino, ko pride na prelaz, ki mu domačini pravijo Špacne, razodeva obiskovalcu bogastvo zgodovinskega izročila, ki še danes razodeva zlahtne spomine neke davne preteklosti. Dolinska ravnina, po kateri teče reka Mirna z desnimi in levimi pritoki, obdana s podnožnimi poljarnami in v kulisnem redu razporejenimi šentruperskimi hribi, je že zdavnaj v prazgodovini nudila dragocene pogoje za razvoj življenja, ki so ga oblikovali Kelti, Iliri, Rimljani, morda tudi avtohtoni prebivalci Veneti iz kulture La Tain, kamor naj bi spadali tudi naši slovenski predniki.

Največ še danes vidnih zgodovinskih spominov sega v zgodnji in pozni srednji vek. V tem času so v dolini vladale razne dinastije, med njimi je na prvem mestu zgodovinsko dokazana politična in gospodarska vloga grofov Breško-Seliških, ki so zapustili tudi določena listinska dokazila o svoji prisotnosti v teh krajih, potrjujejo pa jih tudi ostanki nekoč pomembnih spomenikov njihove politične moči, kot so gradovi Mokronog, Škrjavo, Mirna, ki se navezuje na ostanke gradu Šumberk onstran reke Temenice in skupaj z gradom v Žužemberku riše obrambno črto vzhodne mejne grofije nemško rimskega cesarstva, kateri je med zadnjimi vladal Viljem I. Breško-Seliški. Po njegovi smrti je vlado prevzela njegova žena kneginja Ema, ki je v teh krajih vladala še sedem let in s svojo smrtjo 29. junija 1045 zaključila rod Breško-Seliških.

Knežinja Ema je za zgodovino visokega srednjega veka najpomembnejša zgodovinska osebnost v teh krajih. Po izročilu se je rodila v Pištajnu okoli leta 983 grofu Engelbertu in grofici Tuti. Vzgajali so jo na dvoru nemškega cesarja Henrika II. in cesarice Kunigunde. Poročila se je z grofom Viljemom I., mejnim grofom Savinjskim. V zakonu sta se rodila dva sinova in oba v cvetu let padla kot žrtve zarote koroškega vojvode Adalbera proti nemškemu cesarju Konradu II. V tem boju je padel tudi Emin mož Viljem I.; po njegovi smrti je vladala Ema sama in umrla v sluhu svetosti. Prizadevanja za njeno beatifikacijo so pustila prav v Mirnski dolini bogate zgodovinske sledove, legende o njenem življenju pa so se ohranile do naših dni.

V objemu Temenice in Mirna (1998)

VINSKE
CESTE
SLOVENIJE

CRPQV

turistično informacijski center
 8210 Trebnje, Baragov trg 1, Slovenija,
 tel.: ++ 386 68 44 717, fax: ++ 386 68 45 671
 e-pošta: terca@siol.net

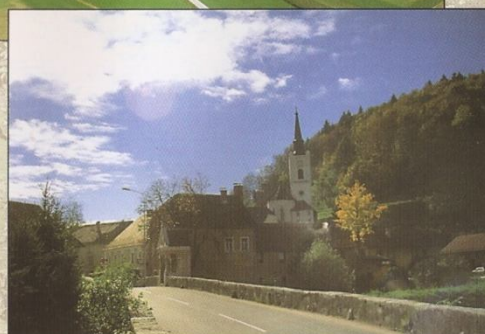
Zasnova in realizacija: STUDIO 5
 Besedilo: Ivan Gregorič
 Fotografija: Marko Kapus, Igor Malahovsky
 Risba: Renato Repše
 Izdajatelj in založnik: Občina Trebnje
 Oblikovanje: Darinka Knapič
 Tisk: Marginalija d.o.o.
 Naklada: 5000 izvodov
 Trebnje, marec 1998

LEGENDA

POSAMEZNE NAJDBE NEOLITSKE SEKIRE	ANTIČNA NASELBINA	SREDNJEVEŠKA NASELBINA
SLEDVI MOSTIŠČARSKIH NASELJI	RIMSKA CESTA	KAMNITI MOST
PRAZGODOVINSKE GOMILE	ANTIČNI VODOVOD	ENA ALI VEČ JAM
PRAZGODOVINSKO GRADIŠČE	RUDNIK SVINCA	PRESIHajoČE JEZERO
ANTIČNA GROBIŠČA		

Mirnska dolina (1999)

sprednja stran 6-stranskega prospekta

Pokrajina je danes nekako "v zatišju", pomembnejši geografski položaj pa je imela v času naseljevanja teh krajev. Bogate arheološke najdbe pričajo o gosti poselitvi že v prazgodovinski, rimski in zgodneslovenski dobi. Tu so ostanki ilirskih, keltskih in rimskih naselbin, grobišč in komunikacij pa številni bolj ali manj ohranjeni srednjeveški gradovi. V njihovi bližini so se v srednjem veku oblikovala cerkvena, obrtna in trgovska središča Šentrupert, Mokronog in Mirna. Mirna je prerasla v kraj, ki danes šteje največ delovnih mest v Mirnski dolini.

Mimo bližnjega Trebnjega teče prastara prometnica od severozahoda proti jugovzhodu, skozi Mirnsko dolino pa tej vzporedna stranska pot. Vedno je bila pomembna tudi prečna smer iz Suhe krajine čez Posavsko hribovje proti severu, v preteklosti predvsem proti Litiji in Radečam, danes pa je važnejša cestna in železniška povezava med dolinama Temenice pri Trebnjem in Save pri Sevnici, ki poteka skozi Krško hribovje.

● Turistično informacijski center
8210 Trebnje, Baragov trg 1
tel./fax: 063/ 44 717
e-pošta: tic@sko.net

Izdajatelj in založnik:
Zasnova in realizacija:
Besedilo:
Fotografija:

Oblikovanje in tisk:

Občina Trebnje
Studio 5 Mirna
dr. Maja Topole
Marko Kapus,
Janez Pukšič
Marginalija d.o.o.

Trebnje, marec 1999

dobrodošli
Doma Slovenija

MIRNSKA DOLINA

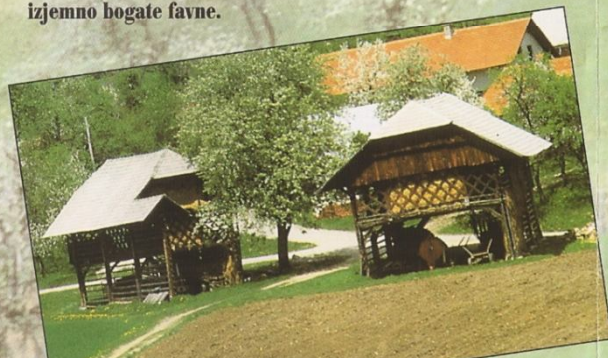
Mirnska dolina (1999)

zadnja stran 6-stranskega prospekta

Mirnska dolina je 300 km² velika srednjedolenjska pokrajina v osrčju Slovenije. Kljub majhnosti je zaradi lege v stičišču treh velikih evropskih regij, alpskega, dinarskega in panonskega sveta, izredno raznolika. Prehodnost se kaže v njeni kamninski sestavi, v reliefnih, hidrografskih in podnebnih značilnostih, v tipih prsti, rastja in živalstva, izraža pa se tudi v gospodarskem in kulturnem pogledu.

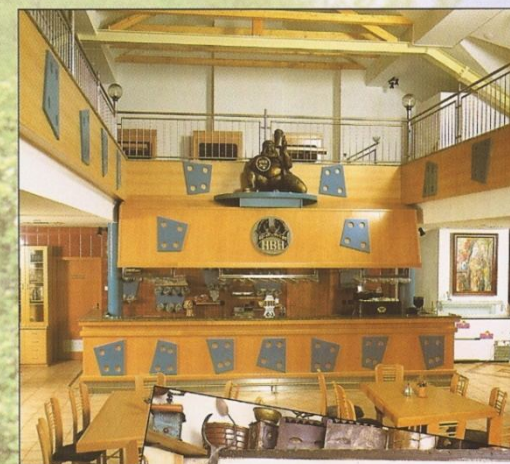

Osrednji del zavzema Mirnsko-Mokronoška kotlina s poplavno ravnico rečice Mirne in njenimi pritoki. Mokrotno dno je danes večinoma izkoriščeno za travnike, nekoč pa ga je prekrival poplavni gozd hrasta doba in belega gabra. Njegov ostanek, ki se je ohranil v območju visoke talne vode med Rakovnikom in Bistrico pri Mokronogu, je življenjski prostor izjemno bogate favne.

Vasice z ornimi površinami in komunikacijami so se umaknile na terasasto obrobje kotline oziroma na oble griče, dvignjene nad mokrotni svet. Le redki živijo samo od kmetijstva; v zadnjem času se vse bolj usmerjajo v hlevsko živinorejo. Gospodarsko so vezane tudi na 300 do 500 m visoko, zelo razčlenjeno gričevnato zaledje. To je toplotni pas Mirnske doline, ki ga zaznamuje panonsko vinogradništvo. Dežela je znana po evičku, vinu, ki zaradi zdravilnih učinkovin spet pridobiva nekdanji sloves. Med zaselki, raztresenimi po sončnih vrhah, slemenih in terasah so tu, visoko nad ozkimi in temačnimi gozdnimi grapami, kjer so še nedavno delovali številni mlinarski in žagarski obrati, speljane slikovite vinske ceste in pešpoti. Vodijo mimo cerkvice na razglednih točkah, ki so pomembni umetnostni spomeniki in nekatere tudi stari romarski cilji, mimo etnološko zanimivih objektov, starih domačij, turističnih kmetij, kašč, kozolecv, senikov, zidanic in znamenj.

Za obiskovalce pa ni privlačna le vinogradniška pokrajina, temveč tudi svet Posavskega hribovja z velikimi višinskimi razlikami, ki nekoliko severneje od mirnskega porečja doseže svojo najvišjo točko s Kumom (1216 m). Tu in tam ima kraški videz; občudujemo lahko celo njegovo podzemno kapniško bogastvo. Pokrajina je pisan mozaik travnikov, njiv, sadovnjakov in gozda, ki ga je v porečju kar 60 %. To je pravi biotop in prijazno domovanje cele vrste divjadi.

S kolesom ob Temenici in Mirni (2000)

Iz središča Slovenije & V objemu Temenice in Mirne – Kolesarske poti Litija – Trebnje (2001)

s kolesom

ob temenici in mirni

ZELENA KOLESARSKA TURA - Trebnje - Čatež - Mirna - Trebnje

Dolžina poti: 30 km; asfalt 25,7 km, makadam 4,3 km / Zahtevnost: Srednje lahka

Števec	Opis poti
0,0	Start u Trebnjem, nadaljujete pot v smeri proti Žužemberku. U Štefanu pri Trebnjem je Bistvo Rafaelo in prva kontrolna točka 1 .
1,9	U križišču u Štefanu zavijete desno v smeri proti Čatežu.
4,5	Prilpetete se na Deliko Loko, kjer peljete naprej in u križišču zavijete desno proti Čatežu (sledi počasen vzpon).
10,8	Po vznožji naukreber pridemo na Čatež do katerega pelje leva asfaltirana cesta dolžine 890 m. Na Čatežu sta gostilni Raunkar in Tončkov dom ter kontrolna točka 9 .
11,5	Ob tabli za konec Čateža zavijete levo na makadamsko cesto proti Gabrovki.
13,7	Lahka zavijete desno na turistično kmetijo Obolnar (bazen, odbojka).
14,0	Po 300 m zavijete na desno pri prvi hiši (sledi vzpon).
15,6	Začetek asfaltirane ceste.
16,4	Prilpetete se u was Crnik, kjer se spustite nauzdolj po hudem klancu u dolžini okrog 800 m.
19,5	Prispete na glavno cesto in zavijete desno proti Mirni.
	Prilpetete se na Mirno do gostilne Pri Francki kjer je kontrolna točka 2 .
22,0	Nadaljujete vožnjo po glavni cesti u smeri proti Trebnjemu, Gomili in Dolu.
30,0	Kolesarsko potovanje zaključite u Trebnjem u gostilni Meglič u Obrtnski ulici kjer je kontrolna točka 5 .

KULTURNO - ZGODOVINSKE IN NARAVNE ZNAMENITOSTI

- Galerija likovnih samorastnikov v Trebnjem,
- trebanjski grad,
- ž.c. Marijinega Vnebovzvetja v Trebnjem,
- grad Mala Loka,
- romarska cerkev Marije Vnebovzete na Zaplazu,
- staro trško jedro Mirna,
- mostovi v Mirnski dolini (Migolica, Mirna - pod gradom, Mirna - naselje, Bistrica, Hrastovica,
- mirnski grad "Speča lepota",
- ž.c. sv. Janeza Krstnika,
- atelje Sandija Leskovca,
- razgled z Zaplaza na Kum, Gorjance in Snežnik,
- v neposredni bližini zaplaške cerkve je Marijin studenec "žegnani studenec", ljudje verjamejo, da ima voda zdravilno moč,
- razhodnja Levstikove poti na Čatežu,
- dolina reke Dušice, kjer si lahko ogledate mlino,
- dolina reke Mirne.

KONTROLNE TOČKE

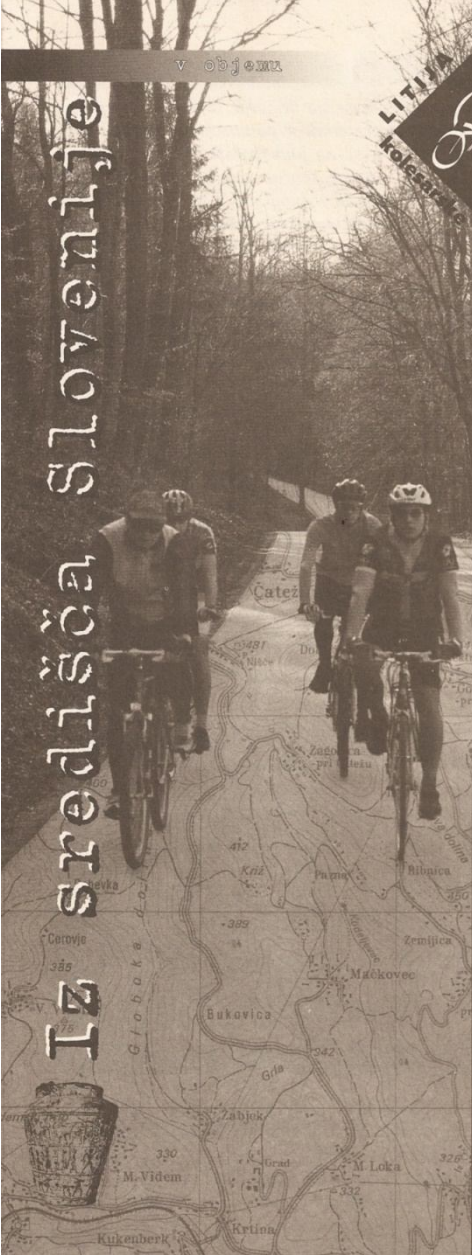
- Bistro Rafaelo, Štefan pri Trebnjem 36, Trebnje.
- gostilna Raunkar ali Tončkov dom, Čatež,
- gostilna in prenočišča Pri Francki, Glavna cesta 11, Mirna.
- gostilna Meglič, Obrtniški ulica 2, Trebnje.

Kraj	dolžina (km)	višina (m)
Trebnje	0,0	279
Štefan	1,9	286
Delika Loka	4,5	285
Čatež	10,8	450
	14,0	315
Crnik	16,4	408
Mirna	22,0	246
Gomila	24,1	260
Trebnje	30,0	278

4

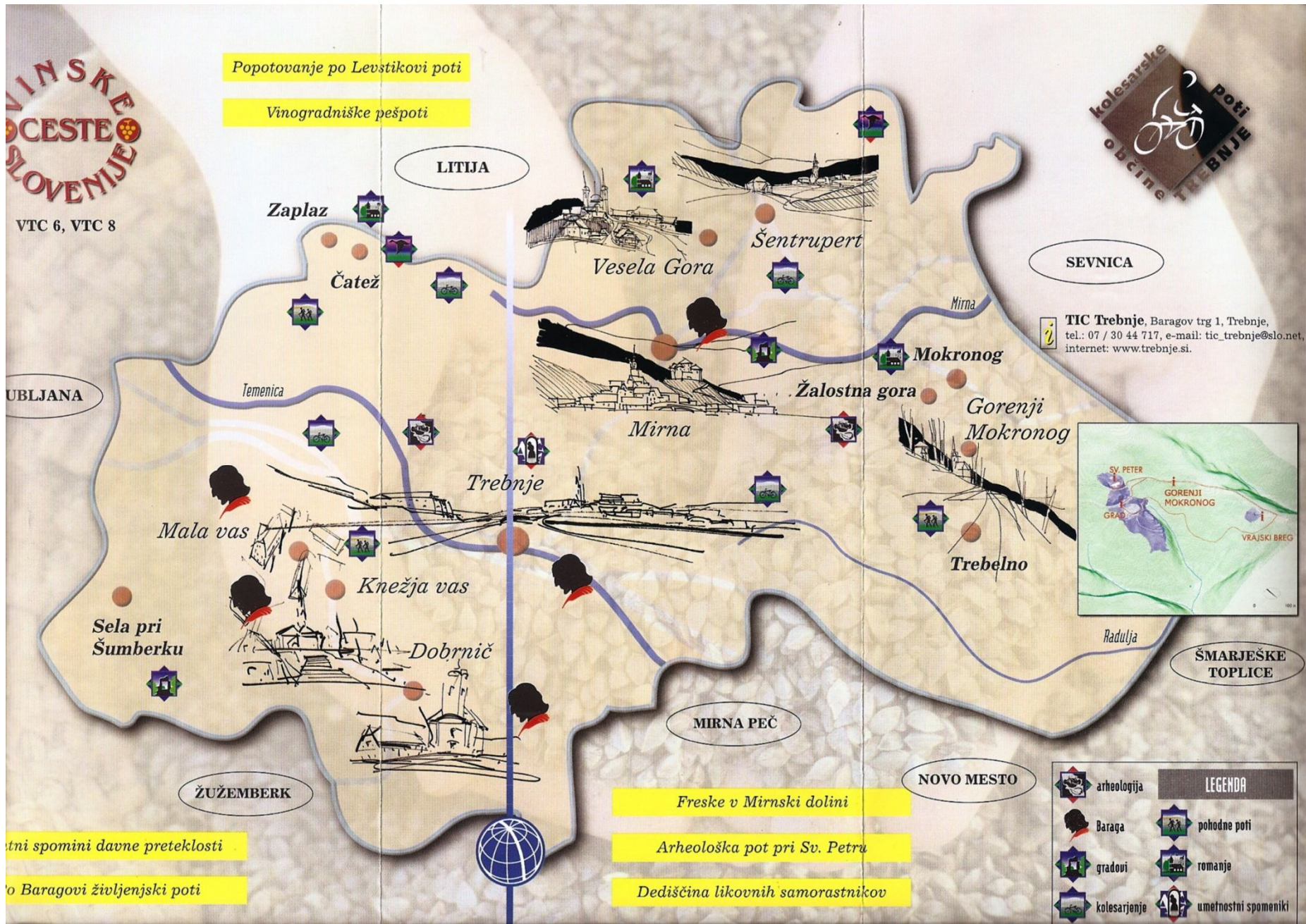
IZ SREDIŠČA SLOVENIJE

Temenice in Mirne

LITIJAKOLENARSKA

Dežela umirjene lepote & In the Embrace of Temenica and Mirna (2001)

Arheološka dediščina Dolenjske (2002 – 2007)

Arheološka dediščine Dolenjske 2002 – 2007

Vabilo na Dolenjsko po železnodobnih sledih (2002)

1. Magdalenska gora – Stična – Medvedjek – Vrhtrebnje – **Trbinc** – Mokronog – Vinji Vrh – Mihovo – Brusnice – Novo mesto
2. Magdalenska gora – Stična – Valična vas – Dobrava – Dobrnič – Vrhtrebnje – **Trbinc** – Mokronog – Brezje – Novo mesto
3. Mokronog – **Trbinc** – Vrhtrebnje – Dobrnič – Dobrava – Vinkov Vrh – Dolenjske Toplice – Novo mesto
4. Mokronog – Vinji vrh – Mihovo – Brusnice – Dolenjske Toplice – Novo mesto

Vabilo na Dolenjsko po sledih Keltov (2003)

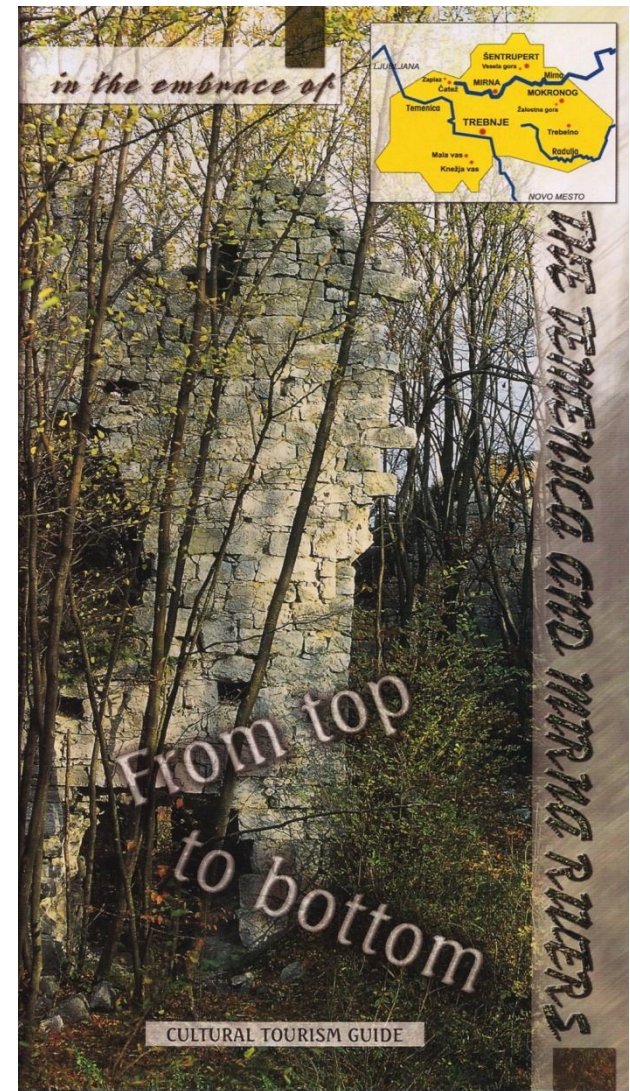
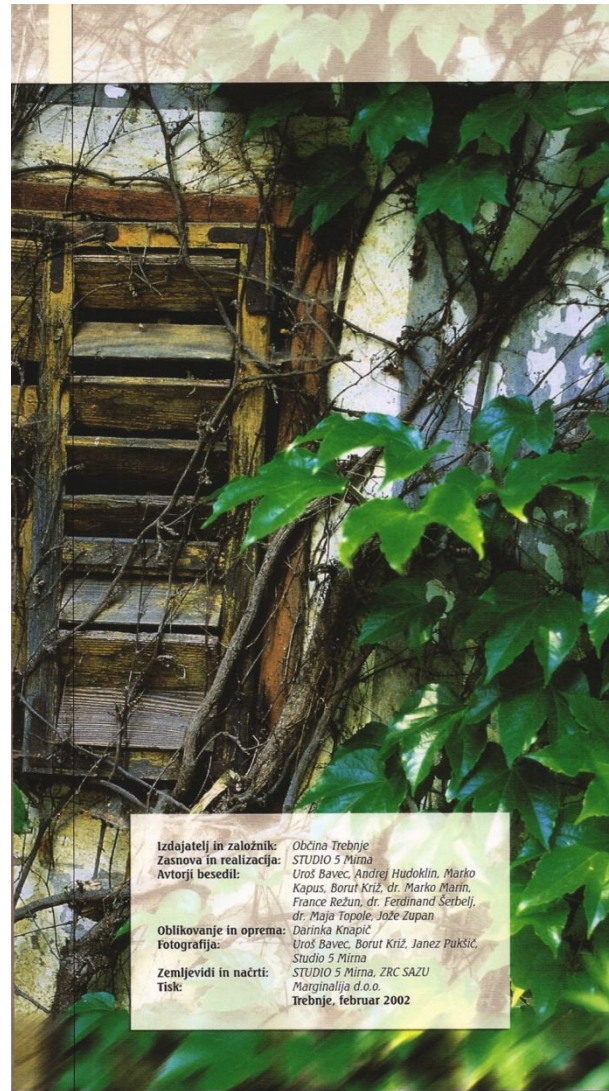
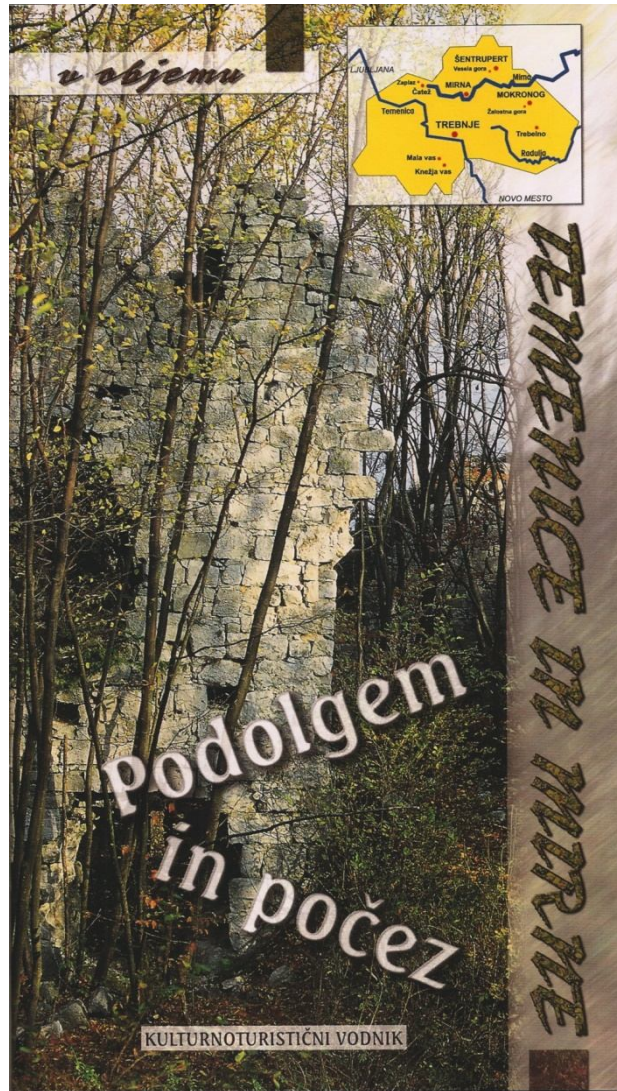
1. Stična – Vrhtrebnje – **Trbinc** – Mokronog - Bela Cerkev – Mihovo – Novo mesto
2. Stična – Valična vas – Dobrnič – Vrhtrebnje – **Trbinc** – Mokronog – Brezje – Novo mesto
3. Mokronog – Bela Cerkev – Mihovo – Verdun – Dolenjske Toplice – Novo mesto
4. Mokronog – **Trbinc** – Vrhtrebnje – Dobrnič – Dolenjske Toplice – Novo mesto

Vabilo na ogled dolenjske antične preteklosti (2007)

1. Ivančna Gorica – Šentlovrenc – Kamni Potok – Trebnje – Jezero – Štatenberk – Velika Strmica – Škocjan – Bela Cerkev – Novo mesto
2. Ivančna Gorica – Šmihel – Žužemberk – Mačkovec pri Dvoru – Polje – Straža – Novo mesto – Šentjernej – Groblje – Mihovo – Zidani Gaber
3. Šentjurski hrib pri Tržišču – Mokronog – **Mirna** – Trebnje – Jezero – Karteljevo – Novo mesto – Bela Cerkev – Škocjan – Zloganje – Drnovo pri Krškem
4. Brežice – Drnovo – Kostanjevica – Groblje – Bela Cerkev – Novo mesto – Straža – Mačkovec pri Dvoru – Reva pri Dobrniču – Trebnje – Kamni Potok – Mokronog – Šentjurski hrib pri Tržišču – Sevnica

Podolgem in počez. V objemu Temenice in Mirne, 2002

From top to bottom. In the embrace of the Temenica and Mirna rivers, 2004

Podolgem in počez. V objemu Temenice in Mirne, 2002

mirnsko tromostovje, grad Mirna, cerkev sv. Janeza Krstnika

MIRNA

23

MISTOVNI NA MIRNI

Mirna

Le malo krajev je v Evropi, ki bi se lahko potvalili s tako kvalitetnimi mostovi, kakršne je moč videti v Mirnski dolini. Mostovi so trdno grajeni iz rezanega apnenca, statično natančno preračunani, z izvrstno izpeljanimi prekatnimi loki in edinstvenim občutkom za urbanistično celoto naselja. Popotnik največkrat ne ve, da gre z enega konca vasi na drugega preko mosta. To jim daje ne samo zgodovinsko vrednost, ampak so tudi enkratno dopolnilo krajem, v katerih so nastali ob koncu 17. stoletja. Petprekatni mirnski most je funkcionalno povezan s triprekatnim mostom pod mirnskimi gradom in z enoprekatnim mostom v Migolici, na drugem koncu Mirnske doline pa s

triprekatnim mostom v Bistrici. Njihov nastanek je najverjetneje povezan z renesančno prezidavo gradu na Mirni in z razgibano gospodarsko dejavnostjo Mirnske doline. Tem mostovom se je v 19. stoletju pridružil še enoprekatni most čez Jeseniščico v Hrastovici.

Bistrica pri Mokronogu

MIRNA

24

MIRNSKI GRAD

Arhitekturni sklop gradu na Mirni je zleknjen na ploščadi podaljšanega hriba Gorenjske gore, ki ga pod gradom zapira sotočje potokov Vejeršce in Mirne in s tem nudi podnožje vedutni kompoziciji, katerega vrh sklepa grajska arhitektura. Grad s svojo bližino, podaljšano v ravnini do naselja Mirna, pomeni nepogrešljiv poudarek zaključni kulisi enega najvrednejših pogledov v Mirnski dolini in ga je občutiti kot dediščino estetskih načel srednjeveških stavbnih projektov, kakršni se drugod po Sloveniji niso ohranili. Grad po novejših raziskavah in čiščenju ruševin dokazuje svoje zgodovinsko poreklo že v času rimske civilizacije. Ruševine se vedno kažejo, da je bil grad v zgodnjem srednjem veku močna politična in gospodarska postojanka v dolini z načinom pridelave in gospodarjenja. Mirnski gospodje so bili v tesni zvezi z gospodi Šumberškimi in so v takratni Evropi sloveli kot eni najmočnejših iz stranske veje dinastije kneginje Eme. V listinah nastopajo kot pomembne politične osebnosti, v spremstvu takrat najmočnejših vladarjev, udeležujejo pa se tudi evropskih viteških turnirjev. Po njihovem dinastičnem izginotju se politična in gospodarska moč gradu dvigne do evropske veljave samo še v 17. stoletju kot dedina kranjskega deželnega glavarja, ki nekdanjo grajsko srednjeveško utrdbo spremeni v renesančno palačo.

Tloris gradu z obris dnevnih slogovnih obdobj

- do l. 1646
- do l. 1500
- do l. 1165
- ok. l. 1750
- 19. stoletje

MIRNA

25

CERKEV SV. JANEZA KRSTNIKA

Cerkev sv. Janeza Krstnika se v listinah omenja vsaj že od srede 13. stoletja. Današnja cerkev predstavlja sorodno stavbno kvaliteto kot šentrupertska, kar je povezano tudi z imenom šentrupertskega župnika Ivana Harrerja (1450-1474), ki je listinsko vpleten v gradnjo obeh gotičnih cerkva.

Portret Eme Kriške na stranski plošči okna v prezbiteriju

Šentrupertske in mirnske. Na stropu prezbiterija in ladje so se ohranile freske dveh različnih stilnih obdobj: iz šestdesetih let 15. stoletja in iz dvajsetih let 16. stoletja.

Tloris cerkve z obris dnevnih slogovnih obdobj

- pred l. 1465
- okrog l. 1690
- l. 1498
- okrog l. 1165
- l. 1857

Podolgem in počez. V objemu Temenice in Mirne, 2002

cerkev sv. Janeza Krstnika, atelje Sandija Leskovca, arheološke sledi – Trbinc, Volčje Njive

26

MIRNE

CERKEV SV. JANEZA KRSTNIKA

Prezbiterij s poslikanim obokom

Maska norca

Maska norca iz prvega desetletja 16. st. na desni obočni poli ladje ima specifičen kulturnozgodovinski pomen in je v tovrstnem gradivu v evropskem stenskem slikarstvu velika redkost.

Angel z glasbilo

Prve so najmočnejše delo mojstra Bolfganga, predstavljajo osamljen vrhunec slovenskega stenskega slikarstva v drugi polovici 15. stoletja in ohranjajo dokazila za raziskavo zgodovine glasbe; druge, ki so delo več delavnic, pa posredujejo gradivo za raziskavo gledališča. Oboje predstavlja torej dragoceni vir za nadaljnje raziskave kulturne zgodovine na Slovenskem.

27

MIRNE

ATELJE SANDIJA LESKOVCA

Sandi Leskovec je bil kipar samorastnik, ki je za svoja dela prejel številna mednarodna priznanja in nagrade - prva je bila zlata medalja na VI. Mednarodnem salonu v Monte Carlu leta 1977. Njegova dela se nahajajo v tridesetih državah sveta. Predstavljen je bil v številnih domačih in tujih katalogih skupaj z najuglednejšimi imeni naivne umetnosti. V ateljeju na Mirni ima razstavljenih preko 40 svojih najboljših del v lesu, 5 vitražev in kamin, ki je njegovo delo in je obložen s keramičnimi ploščicami in z bakreno obrobo, na katerih so njegovi reliefi. V vitrinah, ki ločujejo razstavni prostor od delavnice, pa razstavljeni katalogi, fotografije in priznanja kažejo prehojeno pot tega priznanega kiparja samorastnika.

Kruh, 1976

Sejalka, 1984

8

ARHEOLOŠKE SLEDI

ARHEOLOŠKE SLEDI

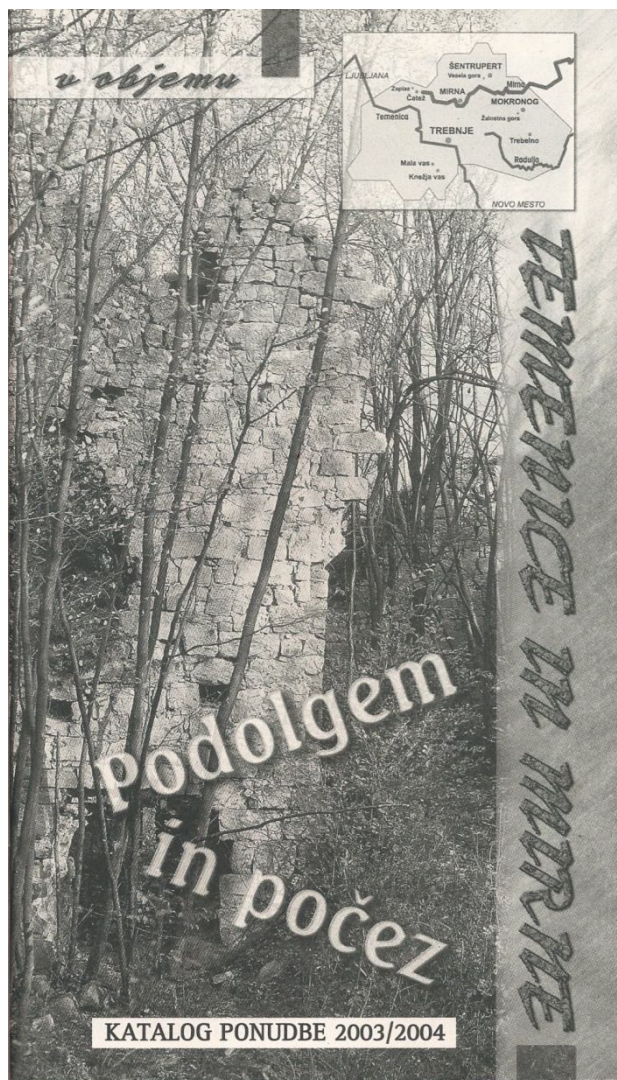
Po številu arheoloških najdišč sodi občina Trbnje med najbogatejše v Sloveniji. Prevladujejo najdišča iz pozne bronaste ter starejše in mlajše železne dobe, torej iz časa 1. tisočletja pred našim štejem. Tudi gostota rimskodobnih najdišč je precejšnja. Se danes so v naravi najvidnejša utrjena prazgodovinska naselja, ki leže na markantnih hribih in obvladujejo nižinske ravnice in doline. Po grebenih, ki se raztezajo od gradišč v doline, leže obsejna gomilna grobišča, v katerih so ob pokojnike v grobove polagali še vse tiste predmete, za katere so menili, da bi jih pokojnik utegnil rabiti v zagrobnem življenju. Prazgodovinska gomilna grobišča leže pri Dobriču, med vasmi Dobra-va, Korita in zaselkom Reva, na prevoju Medvedjek pri Velikem Gabru, pri vasi Brezje pri Trebelnem ter po grebenih med Mokronogom in Mirno. Prebivalci so verjetno sodili k Ilirum podobnim plemenom, v 3. st. p.n.š. pa so k nam prišla keltska plemena, ki so nosilci ti. latenske kulture. Iz tega časa velja omeniti najdišči Trbinc pri Mirni in okolico Mokronoga, ki je dala celo ime eni od latenskih skupin v Sloveniji - Mokronoška skupina. V 1. st. naši kraji že sodijo v rimski imperij, Trbnje samó pa je živelo kot pomembna občestna postaja na poti med Oglejem in Grčijo ter kot središče plemena Latobiki. V okolici Praetoriuma Latobicorum so živeli vojaški veterani, ki jim je Rim ob upokojitvi podelil posestva. Obsežno trebanjsko pokopališče z žganimi grobovi in bogatimi steklenimi in lončnimi prídutki je ležalo na Pristavi pri Trebnjem. Posamezni ostanki antične poselitve leže po vsem območju občine Trbnje. Tako antični vodovod pri Kamnem Potoku, vile rustike na Bencičji pri Trebnjem, v Rodinah, Češnjicah, posamezni grobovi na Brezju pri Trebelnem, na Šahovcu, pod Veselo Goro.

Medvedjek: raznobarvne steklene jagode ogrlic, 8. do 4. st. pr.n.š.

Podolgem in počez. V objemu Temenice in Mirne, 2003

Katalog ponudbe 2003/2004

2

KATALOG PONUDBE

Ljudje od nekaj radi potujejo. Vsem tistim, ki v sebi pogosto začutijo utrip popotniške žilice, ima Dolenjska kaj ponuditi. Nikjer na svetu ne boste našli na tako majhnem prostoru toliko lepot. Podeželje občine Trebnje. Sredi dolenjskega grčevja, ob rekah Temenica, Mirni in Radulji se spleta nenavadna zgodba o deželi, življenju, delu in kulturi ljudi, ki tod živijo že iz pradavnine kakor v pravljici. Na začetku so bili voda in zemlja, zrak in vetrovi, oplajali so gozdove, travnike in njive, da se je okolje razvilo v vrtno grede, v katerih klijajo življenje in rojeva vedno nove oblike. Ljudje, ki tod živijo, znajo že dolga stoletja skrbeti za nadaljnje bujno življenje teh dolin.

Naj velja povabilo za obisk teh krajev - nam služi za vzpodbudo za še boljše ponudbo in še večjo gostoljubnost.

- Čatež pod Zaplazom: razhodnja Levstikove poti, r.c. Marije vnebovzete na Zaplazu, Marijin studenec, Vinogradniške pešpoti po obronkih čateškega vinorodnega območja, grad Mala Loka
- Sela pri Šumberku: razvaline gradu Šumberk, p.c. sv. Katarine na Šumberku
- Veliki Gaber: ž.c. sv. Urha, prazgodovinska gomila na Medvedjku, p.c. povišanja Sv. Križa v Stehanji vasi
- Dobrnič: trško jedro, ž.c. sv. Jurija, graščina Mala vas, domačija Občine 11, Baragova pohodna pot, gradišče Cvinger pri Dobravi, gomilna grobišča Reva in Dobrava, razvaline gradu Kozjek
- mesto Trebnje: mesto, arheološka podoba: Praetorium Latobiorum, Pristava in Benečija, grad, ž.c. Marijinega vnebovzeta, Friderik Baraga, Baragova pohodna pot, Pavel Golia, Galerija likovnih samorastnikov, Gozdna učna pot Bukovje, železnodobno gradišče Kuncelj na Vrhtrbnjem, pešpot do obeležja 15. poldnevnik na Vrhtrbnje, pešpot ob ponorih Temenice
- Mirna: staro trško jedro, kamniti mostovi na Mirni, grad Speča lepota, ž.c. sv. Janeza Krstnika, atelje Sandija Leskovca, p.c. sv. Helene in starejšebakrenodobna naselbina Gradec, prazgodovinsko naselje in grobišče Kincelj, kapela Petra Pavla Glavarja na Lansprežu, pot na Debenec (547 m) med vinogradi, krožna pešpot na Trbinc (393 m) do Gorenje vasi proti gradu Speča lepota in nazaj na Mirno
- Šentrupert: staro trško jedro, ž.c. sv. Ruperta, grad Škrijev, p.c. sv. Barbare na Okrogu, p.c. sv. Duha na Vihru, Kregeljev mlin v Roženberku, Simončičev toplar,

9

- po Hmeljniški cesti na Hmeljnik (grad, ki je nekoč obvladoval pokrajino med Temenico in Raduljo) - Žaloviče - Družinska vas (nočitev)
 2. dan: Družinska vas - Koglo - dolina Radulje - Trebelno (arheološka pot) - Debenec - Kraljeva dolina - Zabrđe - Lansprež (zapuščina Petra Pavla Glavarja) - Dol - Hudeje

3. program: Turistična kmetija Obolnar
 Posavsko hribovje in Dolenjsko podolje

1. dan: Hudeje - Ševnica - Grdin (mlin) - dolina Homščiće - Sajenice - Pečice - Brinje - Tihoboj - Brezovo - Gabrovka - Dolenja vas (nočitev)
 2. dan: Dolenja vas pri Čatežu - Zaplaz (Dolenjsko Brezje in Marijin studenec) - Bajturn - Zagrič - Primskovo (slovenska božja pot, stoletna lipa, eden največjih protiturskih taborov pri nas) - Mišji dol (najstarejše orgle na Slovenskem) - po dolini Bratnice - Mačji dol - Videm - Razbore - Zemljica - Trebanjski vrh - Mala Ševnica - Hudeje

Vikend z gostiščem Pri Francki

petek: prihod v poznopopolndanskih urah na Mirno cerkev sv. Janeza Krstnika, cerkev sv. Helene, starejšebakrenodobna naselbina Gradec, mirnski most, večerja
 sobota: Mirna zajtrk - Debenec pohod na slabo uro oddaljeno vinsko gorico (547 m) - Mirna kosilo, atelje Sandija Leskovca - Vesela Gora r.c. Franciška Ksaverija, križev pot, prazgodovinsko naselje - Hudeje jahanje na kmetiji Marn - Mirna večerja

nedelja: Mirna zajtrk - krožna pešpot na Trbinc (393 m), naprej do Gorenje vasi proti gradu Speča lepota, ogled gradu in vrnitev na Mirno kosilo - Šentrupert srednjeveško trško jedro, cerkev sv. Ruperta - Mokronog Žalostna gora - Šmarješke Toplice kopanje, sprostitvena terapija, kolesarjenje - Mirna večerja - odhod v pozno večernih urah

Vikend pri Javorniku

petek: Rakovnik pozno popoldne prihod v gostilno Javornik - Ravnik namestitev v zidnici Umek - Okrog cerkev sv. Barbare iz sredine 15. stoletja - Koromandija večerno guganje na 20-metrski gugalnici - Škrijevo ogled gradu - Rakovnik pokušnja jedi iz krušne peči (večerja) - Ravnik nočitev v zidnici Umek
 sobota: Ravnik domač zajtrk v zidnici Umek - Lansprež gospodarstvo Petra Pavla Glavarja - Dolenji vrh pri Dobrniču ogled življenja čebel v čebelnjaku in opazovalnem panju, pokušnja čebeljih pridelkov - Trebnje Galerija likovnih samorastnikov - Rakovnik pokušnja jedi iz krušne peči (kosilo) - Viher po Steklasovi pohodni poti, cerkev sv. Duha s freskami iz začetka 16. stoletja, Nebesa, Hom - Rakovnik pokušnja jedi iz krušne peči (večerja) - Ravnik nočitev v zidnici Umek
 nedelja: Ravnik domač zajtrk v zidnici Umek - Otočec ogled gradu, kopanje, masaža in savna, čolnarjenje po Krki - Rakovnik nedeljsko kosilo z jedmi iz krušne peči v gostilni Javornik - Mala vas Baragova rojstna hiša - Dobrnič baročna cerkev sv. Jurija - Žužemberk ogled gradu - Krka izvir reke Krke

Župnijska cerkev svetega Janeza Krstnika na Mirni (2004)

ZGODOVINSKI ORIS NASTANKA IN RAZVOJA ŽUPNIJSKE CERKVE SV. JANEZA KRSTNIKA NA MIRNI

St. Ema krščen, upodobljen na splošno veljavni obliki so glavni mitrologi.

Nastanek župnijske cerkve sv. Janeza Krstnika na Mirni je tesno povezan s pokristjanjevanjem Slovencev v mirniški dolini. Kdaj se je to dogajalo, se za zdaj ne da natančno določiti. Ve se le, da je bil Janez Krstnik zaščitnik prvih kristianov. V ustnem izročilu se je ohranila domneva, da je taka kristianita stala na desnem bregu reke Mirne ob prehodu preko mosta sredi vasi in da je bila lesena. Služila je krščevanju dveh prazupnij, sentruperske in trebanjske.

Gotovo je, da je leta 1263 že stala, ne ve pa se, kje. Tega leta je 17. julija izdana listina, v kateri Ulrik, vojvoda Karantanski, potrdi sodnijske in ostale svobodnine v Slovenski Krajini nasproti deželnim stanovom v tej cerkvi. Konča se takole: »Datum iuxta castrum Niedeck in ecclesia sancti Johannis anno Domini millesimo ducentesimo sexagesimo quinto XVII. col.

juli.« Iz tega izvemo, da je v tem času tu že stala cerkev in ne kapela in da je bila v bližini gradu na Mirni.

Sredi 14. stoletja je bila na Mirni ustanovljena samostojna duhovnija. Zato so med leti 1463 in 1498 gradili novo cerkev; najprej svetišče, nato še ladjo. Zvonik je v splojnem delu stal že prej kot utrdila. Ob prehodu v 16. stoletje so bili vedno pogostejši turški vpadi, zato so cerkev v tem času spremenili v protiturski tabor.

Nove spremembe pri organizaciji župnije, v tem času se je župnija spremenila iz duhovnije v samostojni vikariat, je prinesel barok. Tudi so v ladji na vsaki strani prizidali stranski kapeli, obnovili slavo kot na prehodu iz svetišča v ladjo in zvonik dvignili do sedanje višine ter nanj postavili tipično čebulasto baročno streho.

Angeli s glasbilo, upodobljen na stranski freski v cerkvi.

Sredi 19. stoletja se je cerkev iz vikariata spremenila v samostojno župnijo in je bila za opravljanje župnijskih nalog premajhna. Podaljšali so jo za sedem metrov proti zahodu, prestavili glavni zahodni portal na južno stran, v notranjosti pa zgradili pevski kor. Fasadni izgled na južni strani so podkrepili še z naddizno timpanono nad južno stransko kapelo in ga v novogotski maniri dekorativno oplemenitili. Na severni strani med zvonikom in svetiščem so posidali zakristijo. Vsa ta dela je vodil italijanski arhitekt Poselli, ki je v tem času uveljavljal novogotske stavbne manire na Dolenjskem. Leta 1913 so pokopališče preselili k sv. Heleni, teren okoli cerkve znižali in zgradili stopnišni dohod do cerkve, kakršen je še danes.

Posebnosti
Freske so naslikane v dveh različnih obdobjih in temu ustreznih slogih: v svetišču sredi 15. stoletja in v ladji na začetku 16. stoletja. V svetišču je poslikan na začetku tretjina sten, v ladji pa samo del oboka na začetku ladje.

Freske na stopni svetišča predstavljajo umetniški vzpon baročnega slikarstva na Slovenskem.

Ikonografski sestav fresk v svetišču je klasičen primer Kranjskega prezbiterja, ki je uveljavljen kot prototip za vso srednjo Evropo in je zaradi umetniških kvalitativno mojstra Bolfganga vrednoten kot eden najlepših primerov tvojstnega freskanstva. Freske v ladji pa kažejo podobo Norca, ki je v sferi splošnih kulturnih tendenc na začetku 16. stoletja znanilec pohoda renesančnega humanizma. Vsebinsko predstavlja avtoportret slikarja, ki je naslikal freske, s posebno sitno oznako, in ponuja v maski norca skriti interes tudi drugih, uprizorivnih umetnosti. In še, z znamenjem enoroga koveira s svojo pripadnostjo znameniti plemiški dinastiji Galenbergov, ki ni bil prav nič v čast z opravljanjem umetniških poklicev.

Kiparski okras presega povprečje v podobi Bičanega Kristusa, ki pripada eni najbolj kvalitetnih baročnih delavnic tega časa, in Brezmadežna, prva znanilka razglasitve Marijinega brezmadežnega spočetja za katoliško versko dogmo. Na glavnem oltarju angeli v timpanonu oznanjajo novo romantično razpoloženje.

Visoko vreden je tudi Krizev pot, ki je izvorno delo Leopolda Layerja; večino njegovih krizevskih potov so namreč naslikali njegovi učenci. Izredno lep je misijonski križani iz leta 1918.

Besedilo: dr. Marko Marin
Lektiranje: prof. Kozjak Simona
Fotografije: Foto Marjan Travnik, s.p. Grosuplje
Izdajatelj in založnik: Župnijski urad Mirna na Dolenjskem
Oblikovanje: AMET, grafične storitve, Grosuplje
Tisk: Tiskarna Čaki, d.o.o., Grosuplje
Izdajo zbirke je podprla Občina Trebnje
Mirna, december 2004

ŽUPNIJSKA CERKEV SVETEGA JANEZA KRSTNIKA NA MIRNI

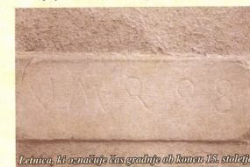
Legat
Cerkev leži kakih sto metrov severozahodno od ceste, ki vodi iz Trebanjskega proti Mokronogu, na južnem obronku mirniškega hriba. Do nje z južne strani vodi dvoje vst stopnic. Na vzhodni strani je cerkev podzidana z visoko škarpno. Pod njo teren pada v globino kakih deset metrov, kjer stoji župnišče, ki ga s cerkvenim pobojem povezuje v obliki balkona izveden hodnik. Dohod k cerkvi je tudi po stopnicah na severni strani. Le-te vodijo na dvorišče za cerkvijo, ločeno od hriba z visoko škarpno. Lega in položaj določata cerkev že v začetku njenega razvoja z ozirom na naselje izpostavljen obrambni značaj.

Silitišča oznaka
Cerkev predstavlja tip enoladijske gotične podeželske cerkvice, ki že na zunaj izpričuje več gradbenih faz. Znotraj je obokana z mrežastim svodom, okrašenim s figuralnimi in dekorativnimi sklepniki. Služniki v svetišču so nekaj segali do tal, ob prizidavih pa so spodnje dele na nekaterih mestih odklesali, ker so motili gibanje. Estetski učinek arhitekture temelji na enotni povezavi obeh delov cerkve: svetišča in ladje. Stranske kapele ustvarjajo vtis prečne ladje.

Prizidava stranske kapele sv. Janeza Krstnika na Dolenjskem, prizidava v srednjem veku.

Opis
Zunanjščina.
Podolgovata stavbna gmota cerkve se je razvijala ob južnem boku zvonika, ki ima v prvobitni funkciji znanaj obrambnega stolpa. Znanjs stene svetišča in ladje so nerazdeljene. Timpanon na južni stranski kapeli je moderno gotiziran in izpostavljen vlogi fasade. Poleg nje je na levi strani glavni vhod. Kamniti gotični portal je bil pri zadnji prezidavi prenesen z zahodne strani. Tako so boljše izpostavili cerkveno fasado proti jugu. Prvotno je bil to glavni vhod v cerkev iz zahodne strani. Portal predstavlja enega od umetnostno najpomembnejših kiparskih izdelkov iz prvotne gradbene faze cerkve. Levo od vrat je vgrajena kamnita plošča z napisom: 1857 XIV CUBITOS PROLONGATA CAPELLA EXORNA TA SUJLPTIBUS P AROCHIANROUMI; desno, v isti višini, pa je vzdani kamen z napisom VM 1898.

Levni strani oznanjajo Krizev pot ob koncu 18. stoletja.

Nad vrata je rozeta, izdelana iz lesa. Na levi strani južne stranske kapele je novogotsko okno, nad njim pa, tik pod venčnim zidcem, strelna lina. Na desni je stranski vhod v svetišče. Na severni strani ladje je prizidana kapela, nad venčnim zidcem pa strelna lina. Na vzhodni strani zvonika je bila ob regotizaciji cerkve prizidana zakristija. Svetišče ima podzidek iz prizmatično priskanih kvadrov, stene pa zaključuje iz kamna izklesan podstrešni venčnim zidcem.

Notranjščina.
Svetišče je od ladje ločeno s slavo lokom. Rebrasti svod je organiziran po rombi, križišču reber so okrašen s sklepniki. Navzdol rebra slonijo na služnikih. Rombi na oboku so poslikani s freskami, ki segajo tudi do polovice okenskih špalet. Ostalo je pobeljeno. Tudi ladja je obokana z rebrastim svodom in le delno poslikana s freskami. Ima pa bogatejšo kiparsko dekoracijo kot svetišče. Prvi trije sklepniki od slavo loka so kiparsko okrašeni s figurami: plug, rozeta, mož z dolgimi lasmi in kelihom v roki: sv. Janez Evangelist, in škof z dolgimi lasmi in knjigo v roki: sv. Nikolaj. Na zahodni strani obočna konstrukcija sloni na dveh figurarno bogato izdelanih konzolah.

Oprema
Glavni oltar.

Naredila sta ga Feliks Toman, kamniti del, in Anton Rowšek, leseni del, leta 1902. Leseni del je eden najlepših primerkov psevdogotičnih kiparskih izdelkov pri nas. V osrednji niši je podoba sv. Janeza Krstnika, ob tabernaklju pa kličeta dva kerubina. Angeli v timpanonu so prave umetnine z romantičnim navdihom.

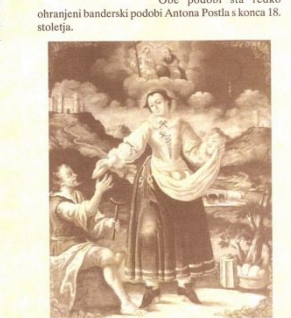
Stranski oltarja.
Nastala sta v prvi polovici 19. stoletja. Na desni strani se v glavni niši nahaja podoba bičanega Kristusa, ki sodi v vrh kiparske umetnosti na Slovenskem in je verjetno ostanek prvotne baročne opreme v cerkvi. Na levi strani je v glavni niši kip Brezmadežne, ki je nastal kmalu po razglasitvi dogme o brezmadežnem Marijinem spočetju in je tudi lepo delo svojega časa.

Priznica.
Prinesena je bila iz kapele iz Lanšpreza, zaznamovana z imenom Petra Pavla Glavarja. Je pozno baročno delo, mogoče že z začetka 19. stoletja.

Wozelji s priliznico ovanjajo krizev pot.

Krizev pot.
Je originalno delo Leopolda Layerja s konca 18. stoletja, ki je bilo kasneje prirejeno v novogotsko okvirje. S tem je izgubilo precej svojega baročnega čara.

Razno.
Osemem vreden je izredno lep misijonski križ, ki visi na steni nasproti glavnega vhoda. Na južni steni svetišča pa je obešena slika sv. Norbura, ki je bila vzeta iz bandere svetohelenske podružnice. Na drugi strani je upodobljena sv. Helena. Obe podobi sta redko stoletja.

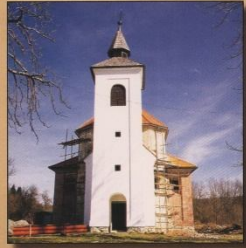

Zgodovinski oris župnije Mirna (2012)

Bolfgangovi angeli z glasbilo (2017)

Cerkev sv. Janeza Krstnika na Mirni na Dolenjskem (2018)

Peter Pavel Glavar, Lanšpreški gospod (2004)

Kapela Petra Pavla Glavarja rood obnovo

Kranjcem - najmanjšem mestu je samostanska cerkev v Vele- socem - soli med glavne predstavnike baročne arhitekture v osrednji Sloveniji sred. 18. stoletja. Zajema je iz benedič- tradicije, spretno pa se je znal prilagajati tudi modi, ki je prihajala s cesarskega Dunaja. Prva on bi lahko bil arhitekt, ki je v drugi četrtini 18. stoletja izdelal načrte za grajsko kapelo na Lanšprežu. Dolej se je domnevalo, da je avtor lanšpreškega dvorca ljubljanski arhitekt Lovence Prager, osebna osobnost ljubljanske baročne arhitekture v tretji četrtini 18. stoletja. Poleg slogovne analize je takšno hypo- zisoval, da je bil avtor Lovence Prager med letoma 1762 in 1769 v Glavarjevem naročilu nastoval in zgradil cerkev v Tunjcah, ki sodi s svojo "rimsko usmerit- vijo" med naše najpodobenje poznobaročne arhitekture in kaže nekaj zanimivih podobnosti z kapelo na Lanšprežu. Pri obeh stavbah gre za centralni prostor, iz katerega se od- pirajo stranske niše, podobno pa sta rešena tudi svetiljava celote z visoko postavljenimi polkrožnimi okni in lociranje zakristije.

Gospodstvo Lanšprež

Nikolaž graf Auersperg, ki mu je gospodarstvo pripadalo v prvi polovici 18. stoletja, je leta 1756 dvorec izdelal svojemu sinu Alojžu Adolfu Auerspergu. Od nje ga je 23. aprila 1760 celotno posestvo vzel, ki je obsegala 88 in 1/4 kmetije, za 25.000 goldinarjev kupil župnik v Komendi Petru Pavlu Glavarju. Po veljaski je Lanšprež sodil med srednje velika posevca na Kranjskem. Njuna kupine dopisita

možnost, da je bilo gospodarstvo zadolženo in je bila negoto- vna realna vrednost večja, a graf Auersperg posestvo tudi ni prodal v dobrem stanju in Glavar ga je moral ravnoma- velko obnoviti.

Dvorec je meril 35 m v dolžino in 31 m v širino. Zidan je bil iz kamena in je imel dve nadstropji. Smrekovo ostrežje je nosilo stropce in nekaj malaga opeke. V pritličju je bilo per sob, štirje obokani prostori, dve obokani vinski kleti, ena zelenjavna in ena splošna. V prvem nadstropju je bilo osem biholnih sob, tri s števci, kuhinja in špilarnja. V drugem nadstropju je bilo pet sob in predoba. Na podstrežju so bila tri opečnata in so služila delno za žimo kačo. Na nekaj metrov od gradu sta stali dve vinski kleti. Na travnika "per Mosenze" je bil debelih sedem metrov dolg in biva pet metrov širok zidan ribnik. Po opisu iz leta 1792 so ti gradu pripadali še hlev z več kot tisočdeset stopež in goščim, vinskih, kupa za slamo, terlnica, vrta hiva, vodnjak, grajski vr in dva kolesa. Zidanice je imel tri v Steinbergu, Rib- povicu in na Gradčici, čebelnika z 200 panji pa dva: na grajskem vrhu in v četr ure oddaljenem Primalsau. H

Portret Petra Pavla Glavarja

Maheški viteški red je zanimal Petra Pavla Glavarja - rodil se je 2. maja 1721 - za vse življenje, ne le v Komendi, temuč tudi na Lanšprežu. Bil je nezakonski sin Petra Jakobha barona Testaferrata, komturja redovne postojanke v Komendi. Glavar je imel komendsko redovno posest v zaboku na letnih 3200 goldinarjev od leta 1746 do očetove smrti 1764. leta, potem pa mu je niso hoteli več porditi. Ivanove, spiralarij oz. maheški vitezi so bili na Slovenskem veliki zemljiški posestniki, ukvarjali pa so se tudi z dolžnim nastrovanjem, karitativno dejavnostjo in bolnišni pomočjo. V Glavarjevi dediščini v Komendi imajo posebno mesto bolnišnica, knjižnica s 1399 knjigami in šola, v kateri so poleg pisanja, branja, računanja, verouka, nemškega in la- tinskega jezika poučevali tudi materščino.

Godinstanovna litografija Petra Pavla Glavarja

Na svoji drugi življenjski postaji, na Lanšprežu, pa se je Peter Pavel Glavar posvetil predvsem kmetijskiemu gospodarstvu, zlasti čebelarstvu, in prosvetljanju ljudi. Pisal je s praktičnim namenom. S svojimi izjavami, podlistanostjo, prag- matizmom in naklonjenostjo do ljudi je močno zaznamoval drugo polovico 18. stoletja na Kranjskem. Pri upravljanju posesti v Komendi in na Lanšprežu so mu dobro uspelo. Kljub praktičnemu navoščevanju. Prvi na Slovenskem je začel premitati oz. slovenski strokovni knjigi za kmetja. V določih meslih se sicer deloval kmetijsko družbo, toda za kmetja so strole premalo. Tako je Glavar 1779, leta zaman, ponudil ljubljanski družbi slovenski op. čebelah. Njen kancler graf Dioniz Barbo je rokopiis "izgubil" in naletel je še iste dve stoletni kancler, leta 1893, v Dravskem arhivu Slovencie. Spis je ostal v rokopisju, tako kot vsa ostala Gl-

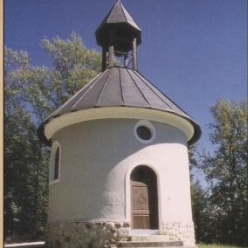

Stilske risavske panjave na Lanšprežu

varizava dela. Pogovor o čebelih rojih je prvi slovenski go- spodarški spis nasloblj, s tem pa seveda tudi prvi slovenski čebelarški usbenik. Koliko je v tem Glavarjevemu spisu poslo- venscence Jarisve Razpravo o rojstvu čebelj Jarisve delj- znača v primeri z Glavarjevimi tretjino vsega rokopiisa.

Na Lanšprežu je Peter Pavel Glavar leta 1871 ustanovil prvo čebelarško šolo na Kranjskem, začel pa je ustanavljati tudi vsake čebelarške združenje. Bil je tudi prvi, ki je začel s prikladnim oz. nakladnim čebelarjenjem, z njim pa za odvzem medu ni bil več potreben pomor čebel. S priklad- njem krajnjeje je širil življenjski prostor čebel, lahko je odlovil gradnje od medu in čebela preseli v drug maju, ko jim je pobiral med. Peter Pavla Glavarja smemo po vsem tem upravičeno imenovati očetu umnega čebelarjenja na Kranjskem.

Glavarjev arhilepnelec Leopold Podgorac ga je predkratil kot odnurnega, debelega obsega in hudega pogleda. Ljudje so se ga bali, dokler ga niso spoznali in sprevledli, da pre- toga pod roko skoraj močno srce. Zato je Glavar omil, ki so se mu strahoma bialati, dobrotljivo ogovarjal. "Činilo jst- gledam, pa imam dobro srce." Spominja na na zahodno- evropsko usmerjenega zemljiškega gospođa, ki vse ocenjuje z visoko denarne čimovnosti. A kate je prlek k njemu po- pomoš, je bil z njim zelo prijazen in zgodoven. Ljudem je brez obresti posojal denar in jim svetoval v karikoznih vprašanjih. Tudi, ki so se odločali za čebelarjenje, pa je za začetek vedno poklonil prvi zob čebel. Glavarjev nalupski portret, vendar z omiljenim pogledom, je napravil Franz Kurz zum Thurn und Goldenstein.

Kapela sv. Jožefa na Gradčici

grajčini je sodil tudi ml. ob. Temenici. Grajska domini- kalna posest je obsegala predvsem bukovne in iglaste godo- ve, travnike in vinograde, manj pa je bilo njv. Lanšpreško gospodarstvo v Glavarjevem času ni služilo za reprezentanco - bilo je velika kmetija, z živinorejo kot glavno gospodar- sko dejavnostjo, zidanice pa so bili namenjene bolj bira- nju gornjine kot lastni pridelavi. Na tem posestvu je Peter Pavel Glavar živel do svoje smrti 24. januarja 1784. Tri dni pred smrtjo je v oporoki ta glavne dediče gospodnje do- ločili rečne bolniške prednost naj bi imeli bolniški in Kome- de in podložniki gospodarstva Lanšprež. V rokah Glavarjeve ustanove za rečne bolniške je posestvo ostalo osemdeset let, potem pa ga je leta 1864 dedičinja vladja za Kranjsko prodala na dražbi dr. Juliju Wurzbachu pl. Thannenbergu. Posrejevo je ostalo v tej rodnini do konca druge svetovne vojne.

Leta 1942, ko je bil dvorec požgan, so v njem živele uršu- linke. Tedaj je bil le deloma pokrošen. Leta 1954 pa so se neobdelano poljone nacrtu porušili. Prezevla je le grajska kapela, ne pa tudi nekdanja opeka, ki je danes skorajda v celoti uničena. Ohranili so se oltarni nastavek in kipa sv. Ambroza in sv. Avgušlina v kapeli sv. Jožefa na Gradčici, prizidka, ki se danes nahaja v cerkvi sv. Janeza Krstnika na Mirni, v eni bližnjih hiš v okolici Lanšpreža pa

Pogled iz ladje proti svetiljši cerkvi sv. Janeza Krstnika na Mirni s prizidko iz lanšpreške kapele

je vzdana prvotna kamnita plošča, ki je označevala njej glasbo: "Peter Pavel Glavar / Mirni vsakih / ustanovitelj. Samo / glas avtorja vrombi / ga bo prevajali / življenje."

Ohranjen kamnit kozolec iz 18. stoletja

Komenca in Lanšprež - življenjski postaji Petra Pavla Glavarja

Danas predstavlja nekdanje gospodarstvo Lanšprež, ki ima dominanten položaj v krajinski podobi, lokacija s posvsem podrtjo grajsko stavbo, z ne v celoti ohranjeno in obnovi- no kapelo, nekaj gospodarskih posidoli - trpinem je eno- ni kamni kozolec - in ostanki vrtno arhitekturne zasnove. Nekdanjo grajsko kapelo gradu Lanšprež lahko uvrstimo med kvalitnejše primere baročne arhitekture v Sloveni- ji, izjemnem pomenu pa ima ta kapela s sedmimi grobnimi jamami kot spomin na znamenito in zaletavo osebnost in poslednje počivališče Petra Pavla Glavarja.

Blagovna znamka Peter Pavel Glavar

Blagovna znamka čebeljih pridelkov v širšem območju Lanšprežja, v večerjenju naravi ob reki Temenici in Mirni, in drugi čebelarji pridelki iz tega območja so zaščiteni in se tržijo pod blagovno znamko "Peter Pavel Glavar".

Medi, ki ga pridobijo čebela na pti na širtem območju Lanš- prežja, v večerjenju naravi ob reki Temenici in Mirni, in drugi čebelarji pridelki iz tega območja so zaščiteni in se tržijo pod blagovno znamko "Peter Pavel Glavar".

Slovenska kmetijska in živilska proizvodnja logo

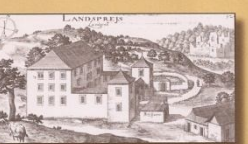
Blagovna znamka čebeljih pridelkov v širšem območju Lanš- prežja, v večerjenju naravi ob reki Temenici in Mirni, in drugi čebelarji pridelki iz tega območja so zaščiteni in se tržijo pod blagovno znamko "Peter Pavel Glavar".

Najslavnostni slikar Petra Pavla Glavarja, ki je za naslovil Franz Kurz zum Thurn und Goldenstein

Grad Lanšprež

Danes je skoraj posvsem izgubljen stari grad Lanšprež na vi- sokem grebenu pod zaselemo Alzentil bivu Čeljavjeka se v letni prvi posredno omenja leta 1261, ko med spahinjski- škimi vitezi nastopa Lřab pl. Lanšprež. Glede na obliko platoja, kjer je stal, lahko grad uvrstimo med obodne za- snove. Veliki dobrotliki vsike cisterce. Landspreži so izu- mitili leta 1311, ko je vitez Diepold Stau z gradu Kamen pri Begunjah na turnirju v Kranju uabil zadrnega lanšpreškega

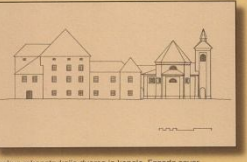

Vizovizivna upodobitev Lanšpreža v Valvasorjevi topografiji

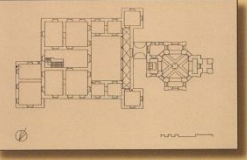
gospođa Balthasarja. Nastiljili so jih vitezi Schaefferbergi s Schveng. Leta 1367 so dobili grad v last grolje Celbič. Zadejal njegov lastnik Jean pl. Gallenberg je konec 16. stoletja grad opustil in pozadel novoga visoko nad poro- kom Lanšprežec. Danes so od odročnega starega gradu vidni dva veša platoja, kjer je nekoli stalo grajsko jedro z breginrdni in palacijami in ostanki širokega in globokega obrambnega jarka.

Dvorec Lanšprež

Leta 1954 podrti dvorec Lanšprež v Mirni dolini, na sre- di med krajeva Trebnji in Mirna, se je postopoma razvil iz renesančnega monoliteznega pravokotnega dvorca. Poizidal so ga gosposki Gallenberg in drugi polovici 16. stoletja. Šlo je za masivno dvonadstropno stavbo. Prostori so bili razveščeni simetrično na vežo. Stranski fasadi sta bili triosni. Naad glavni portalom sta bili namiščeni biforni okni. Okna so bila vjeza v preprosti neprozirani okove. Tj so najbr nastali med ob prežidavi dvorca sred. 17. stoletja,

Poskus rekonstrukcije dvorca in kapele. Fasadna sevor

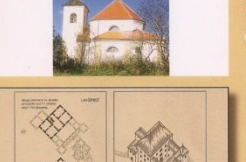

Poskus rekonstrukcije dvorca in kapele. Floris pritliča

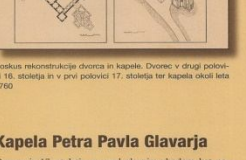
ko so k prvotni monolitični zasnovi prizidali majhno arka- dirano dvoršček, obdano s tremi enonadstropnimi trakci in vgalnina stolpčena. V takihi obliki kaže upodobitev Pavla Ritterja - Vitezovca dvorce leta 1679 v Valvasorjevi Topografiji sodobne vovodine Kranje, ko ga je imel v lasti Janez Henrik graf Warberg. Kasneje te zasnove, ki je precej podobna tisti, ki jo v nekolicli bolj reprezentativ- ni obliki poznamo z gradu Struga, niso več bitveno spre- minjali. V 18. stoletju so prizidali preprosti enonadstropni prizidek k začeti strani prvotnega dvorca, pred glavni vhod na je sočasno s kapelami na bližnjih gradovih Mir- na, Rakovnik in Boljani ob Savi okoli leta 1760 nastala močnega oktagonalna kapela z zvornikom.

Deli nekdanje posesti gospodarstva Lanšprež

Poskus rekonstrukcije dvorca in kapele. Dvorec v drugi polovi- ci 18. stoletja in v prvi polovici 17. stoletja let kapela očasi leta 1760

Kapela Petra Pavla Glavarja

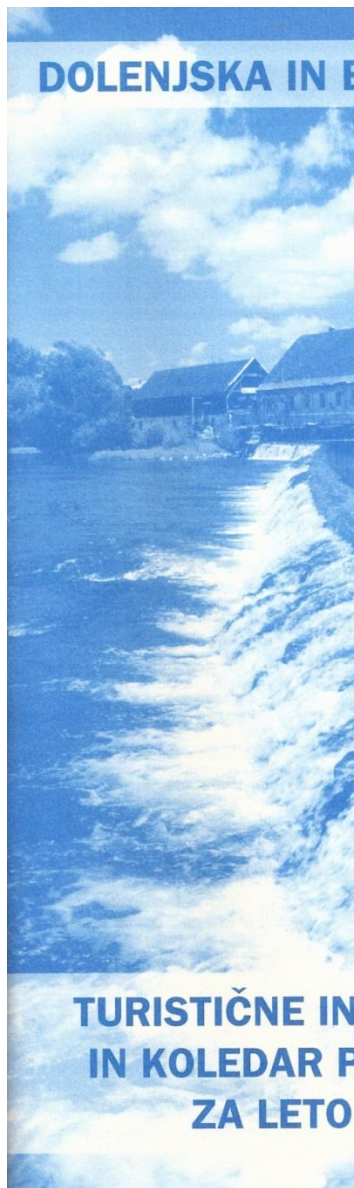
Dvorec iz 17. stoletja so pred glavni vvhodom kot raz- domnilo za nubo stavbo kapelo, ki jo kaže Vitezovčeva upodobitev, prizidali monumentalno pomembno školo, ki je s svojo veliko in razgibano stavbo maso kapelj pregledna grajsko stavbo. Kapela se je po porušitvi dvorca 1954 ohranila kot edini preostanek nekdanje grajske za- snove. Za razliko od dvorca je kapela bogato razčlenjena in oblikovana. Zanimava je kot kvadratični prostor s pora- znanimi vogali, h kateremu se na štirih straneh pristajajo

Deli nekdanje posesti gospodarstva Lanšprež

pravokotni prizidki. Na vhodni strani pa se k stavbi pri- stajata visoki zvonik, keri s čebulasto streho. Notranjično ovsehujajo segmentna okna na treh straneh osnovega svabnega telesa in v kapelji. Prostor je prefigeno členjen z venčnimi žideli in pilastri, ki nosijo visok kupolast obok. Kapelo so z mostovi na mogočem loku povezali z grajsko stavbo. Te sicer niso spretnosti. Edino na začeti strani so prizidali utilitarni prizidek.

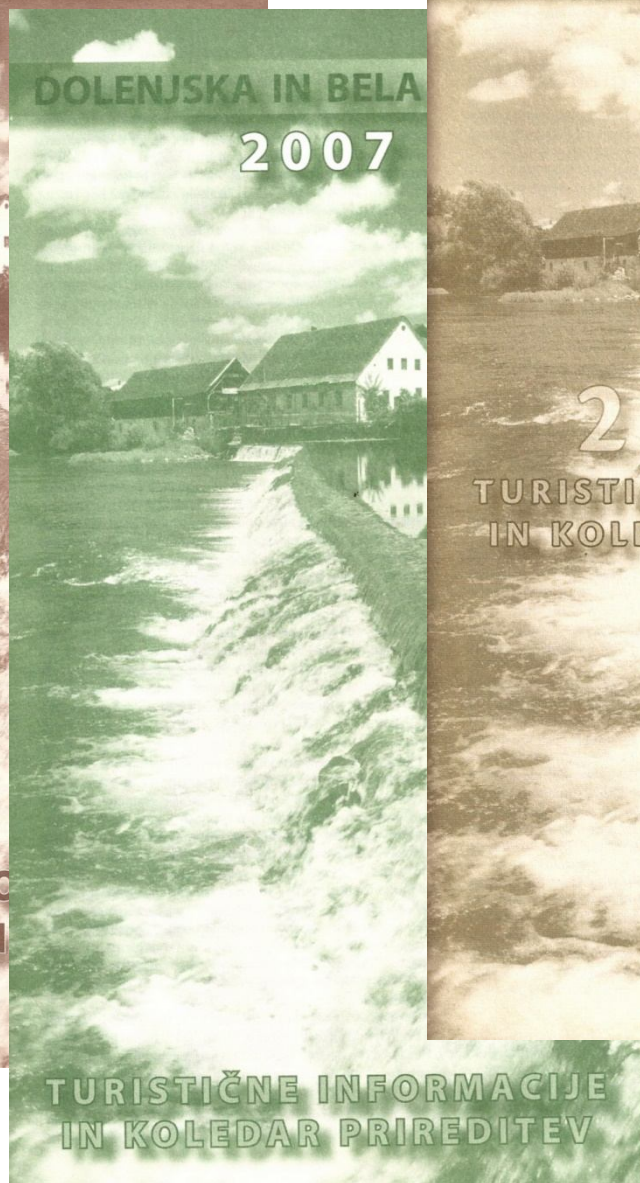
Z novo kapelo, ki jo likovnem bogastvu prekasa starejšo gradsko arhitekture, so ustvarili zanimivo longitudinalno kompozicijo, ker so stavbo mase namuna zaporedno v eni osi. Kapela, ki je bila sicer zasnovana kot samostojen, kompozicijsko od gradu neodvisen objekt, je bila domo- selno vdelvana v grajsko celoto. Protovrsta rešivo lanš- preške kapele v sklopu ljubljanske baročne arhitekture ni nova. Prvic srečamo takšno okroglozvano zvanje se pri leta 1708 posvsem cerkvi sveče Rozalije na grajskem hrbu v Ljubljani, nato je ta tip uporebil Camillo Zolliani. Ta izrazil arhitekt, ki je pustil svoja najpomembnejša dela na

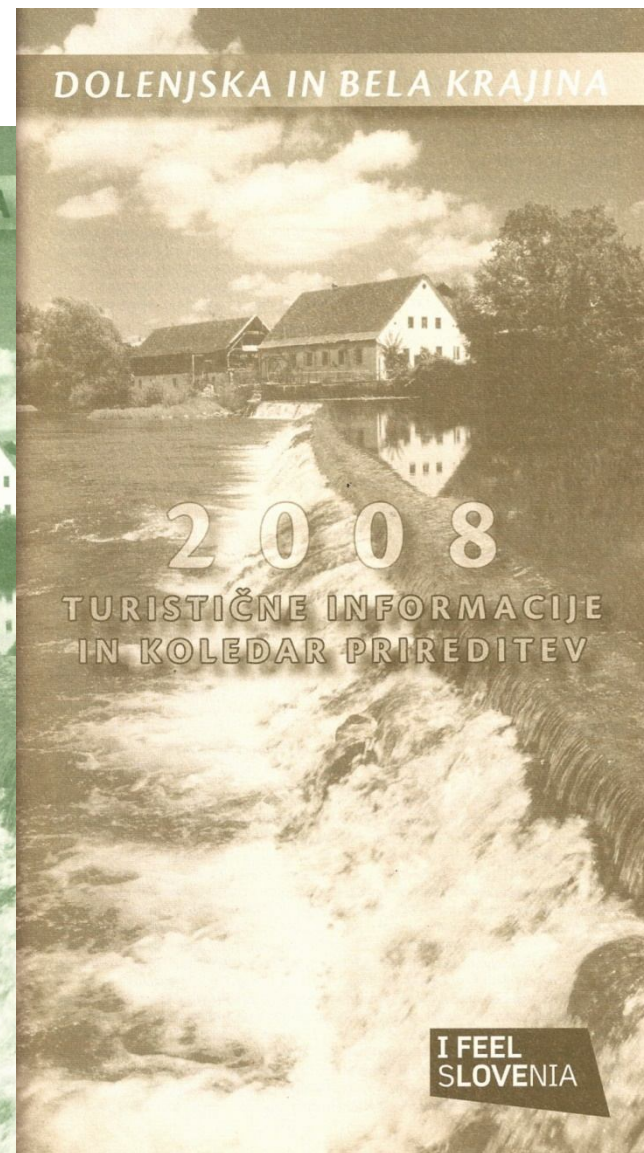
32 strani

40 strani

44 strani

56 strani

Križem kražem po Mirni (2007)

Prazgodovinsko naselje Gradec pri Mirni • Trbinc – prazgodovinsko gradišče Kincelj in nekropola Devce • **mostovi preko reke Mirne ob regionalni cesti Trebnje – Sevnica, pod mirnskimi gradom in v Migolici ter v Prelesju preko reke Bistrice** • cerkev sv. Janeza Krstnika • **grad Mirna** • Lenassijev spomenik padlim v NOB • **Gospodstvo Lanšprež** • **Atelje Sandija Leskovca**

Arhitekturni sklop mirmškega gradu je zleknjen na ploščadi podaljšane hriba Gorenjske gore, ki ga pod gradom zapira sotočje potokov Veješčice in Mirne, in s tem nudi podoben vedrni kompoziciji, katere vih sklepa grajska arhitektura. Grad je tesno povezan z zgodovinskimi dogodki v tej dolini: njegova politična in gospodarska moč pa se danes odseva na njegovi arhitekturi. Najstarejši stavbni del, trdno hišo, je mogoče uskladiti z ostanke nekdanje rimske trdnjave, ki je korepondiralna s sosednjo na trbiškem hribu. Na stavbnih ostankih je mogoče ugotoviti tudi prvo listinsko sporočilo iz leta 1165 o gospodstvu grofov Mirmskih, ki so v visokem srednjem veku odigrali precej pomembno zgodovinsko vlogo. V virih za zgodovino Prelovec je grad posebej omenjen leta 1517, ko je bil v času kmečkih uporov povsem

opustošen. Obnovili so ga Auerspergi, deželni glavarji, in ga povzdignili v enega, za zgodovino grajske arhitekture na Slovenskem najpomembnejši gradov. Dela so bila zaključena 1646, leta z znamenitimi arkadnimi hodniki italijanske umetnostne šole. Zgrajen je bil tudi obrambni sistem na vzhodnem grajskem pobočju. Kasnejši lastniki so v 18. stoletju opustili romansko grajsko kapelo in pozidali novo, naslonjeno na vzhodno steno grajskega obzidja. Takšen se je grad ohranil do konca leta 1942, ko je bil izpraznjen in zažgan.

V kronološkem redu cerkvenih dogodkov je na Mirni do 18. stoletja obstajal samo vikariat. Vendar patronici ž. c. sv. Janeza Krstnika dokazuje veliko večjo starost. Gotovo je cerkev na Mirni stala že leta 1265, ki je Uličih, vojvoda Karantanski, v njej potrdil sodniške in ostale svobodične v Slovenski krajini nasproti deželnim stanovom. V njeni tlorisni zasnovi je opaziti dovolj neraven koncept enotne prostorske zamisli, ki ga je prva urešničila Sainte Chapelle v Parizu.

Na stropu prezbiterja in ladje so se ohranile freske dveh povsem različnih stilnih obdobij. Prve ohranjanje dokazila za zgodovino glasbe in so delo mojstra Bolfgangga iz okoli 1465. Njegove svetilke postavljajo zrcalno tako specifično umetnostnih teženj kot doseženo stilno stopnjo evropskega slikarstva, hkrati pa vzdržijo tudi obča menla kakovosti. Druge freske iz začetka 16. stoletja z znamenjem enoroga namigujejo na znamenito plemiško rodbino Galenbergov in z masko norca naznanjajo prihod renesančnega humanizma ter nudijo pomembno gradivo za zgodovino gledališča.

Kasneje so cerkev dvakrat temeljito predelali. Do leta 1690 so jo barokizirali. Dotedanjo opremo so zamenjali z baročno, od katere pa se je ohranil samo izredno lep kip bičanege Kristusa. Končno podoba pa je cerkev dobila v času historičnih slogov.

Gospodstvo Lansporec je od Alojza Adolfa Auersperga leta 1766 kupil s celotno posejto vred, ki je obsegala 88 in 1/4 kmetije, komendski župnik Peter Pavel Glavar. Od tega gospostva, ki je ohranil dominanten položaj v krajski podobi, so do danes ostali enigni kamnit kozolec, in nekaj gospodarskih poslopj, ostanke vrtno arhitekturne zasnove in obnovljena baročna kapela, ki ima izjemno pomem kot spomin na znamenito in zaslužno osebnost in poslednje počivališče Petra Pavla Glavara.

Dvorci iz 17. stoletja so pred glavnim vhodom kot nadomestilo za neko starejšo kapelo prizidali v drugi

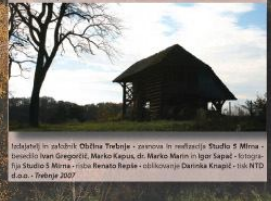
tretjini 18. stoletja monumentalno pozobaročno kapelo, ki je s svojo veliko in razgibano stavbno maso skoraj preglasla grajsko stavbo. Ustavili so zanimivo longitudinalno kompozicijo, kjer so stavbene mase nazivane zaporedno v eni osi. Arhitekt Candido Zulliani, deželni stavbni mojster, je uporabil tlorisno zasnovo, ki v ljubljanski baročni arhitekturi ni nova. Zasnovana je kot kvadratni prostor s porednimi vogali, h kateremu se na štirih straneh prisljanjo pravokotni prizidki. Na vhodni strani se k stavbi prisljanja visok zvonik, krt s koničasto streho. Notranjostno osvetljevanje segmentna okna na treh straneh osrnočnega stavbnega telesa in kapeloh. Prostor je razčlenjen z venčnimi zidci in pilastri, ki nosijo visok kupolast obok.

Sandi Leskovec je bil kipar samorastnik, ki je živel in delal na Mirni, kjer na Rojah še danes stoji njegov atelje. Za svoja dela je prejel številna mednarodna priznanja in nagrade – prva je bila zlata medalja na VI. mednarodnem salonu v Monte Carlu leta 1977. Imel je 18 samostojnih in 59 skupinskih razstav. Njegova dela se nahajajo na vseh kontinentih v več kot tridesetih državah sveta. Predstavljen je v številnih domačih in tujih katalogih skupaj z najuglednejšimi imeni naivne umetnosti. Zelo dejaven je bil tudi na trebanjskih Taborih likovnih samostojnikov. V ateljeju na Mirni ima razstavljenih preko 40 svojih najboljših del v lesu, 5 vitrajev in kamnin s keramičnimi ploščicami z repliko njegovega reliefa. V vitinah, ki ločujejo razstavni prostor od delavnice, pa razstavljeni katalogi, fotografije in priznanja kažejo prehejono pot tega priznanega kparja samorastnika.

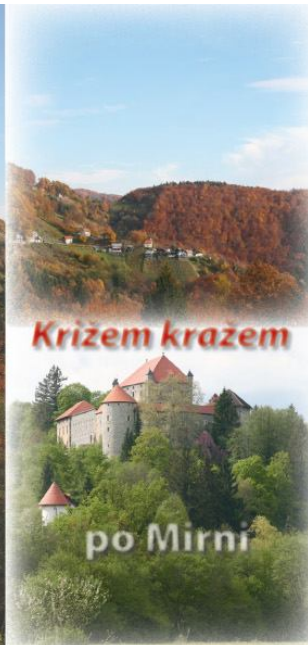

Sedem krožnih pohodnih poti po Mirni in njeni okolici

1. Mirna – Laze – Trbinc – Kincej – Gorenja vas – Gorenjska Gora – grad Mirna – Fužina – Roje – Mirna
2. Mirna – Zapuže – Zabrđe – Grič – Praprotnica – Dolga njiva – Lansporec – Slok – Trbinc – Laze – Mirna
3. Mirna – Fužina – Gorenja vas – Zagorica – Tmilč – Kritž – Bihovo – Skrjanče – Sevnica – Bunkarjia – Jersovec – Zabrđe – Mirna
4. Mirna – Straža – Vesela Gora – Ravnik – Ostrž – Oplenk – Koromandija – Okrog – Zaloka – Gorenje Zabukovje – Dolnje Zabukovje – Srasle – Slok – Bevc – Kot – Trstenek – Mirna
5. Mirna – Zapuže – Stan – Debenec planiški dom – Debenec – Stan – Volčje Njive – Sv. Helena – Mirna
6. Mirna – Zapuže – Stan – Bevc na Debencu – Bačje – Gorenja vas pri Mokronogu – Beli Grič – Ribjek – Zalostna Gora – Mokronog – Preloge – Slepšek – Ostrožnik – Log – Glnek – Volčje Njive – Sv. Helena – Mirna (varianca: med Prelogami in Sv. Heleno obkroži Mirni)
7. Mirna – Podlog – Gorenja vas – mlin Gradin – Selska Gora – Selo pri Mirni – Jelše – Žunovec cerkev sv. Petra – Kalec – Sajenice – Migolska Gora – Migolica – grad Mirna – Fužina – Mirna (pot se imenuje Spoločna lepota. Krožna varianca: Mirna – Podlog – Gorenja vas – mlin Gradin – Migolska Gora – Migolica – grad Mirna – Fužina – Mirna)

Iskraljevi in jaskolci: Oltarna Tvorba; sponzori in realizacija: Studio S Mirna; besedilo: Ivan Gregorič, Marko Kapuš, dr. Marko Marin in Igor Šepard; fotografije: Studio S Mirna; video: Renato Beglec; oblikovanje: Darinka Knapčič; tisk: NTD Glas – Prelog 2007

Mirmska dolina, obrobjena s tipično dolenskim gričevjem, je dobila svoje ime po reki Mirni, ta pa je svoje idilično ime posodila tudi kraju ob svojem zgorjem toku.

Geografsko ločljivo območje med Trebanjem in Sevnico z reko Mirno, aluvialnim dnom doline in dvigajočimi se terasami ter gričevjem in hribovjem v ozadju je osnova za dolgo in najverjetneje kontinuirano poselitveno tradicijo od prvih pralnih naselbin sem. Pokrajina ob Temniški dolini in prehodu v Mirnsko dolino ter skozi dolino Lanknice proti Novemu mestu je bila že v starem veku

preprežena s pomembnimi tovarniškimi potmi, sprva z rimskimi, nato pa s srednjeveškimi. V razširjenem delu Mirnske doline porazdeljena srednjeveška trška naselja Mokronog, Sentrupert in Mirna vsak zase obklupevala svoja teritorialna zaledja, obdelanim površinam pa se na prisojnih pobočjih pridružijo vinogradi.

Eden od zaščitnih znakov kraja Mirna je na zahodu strmo in temno vzpenjajoči se Trbinc, po cigar vznožju na južnem delu plezajo hiše starejša jedra k župnijski

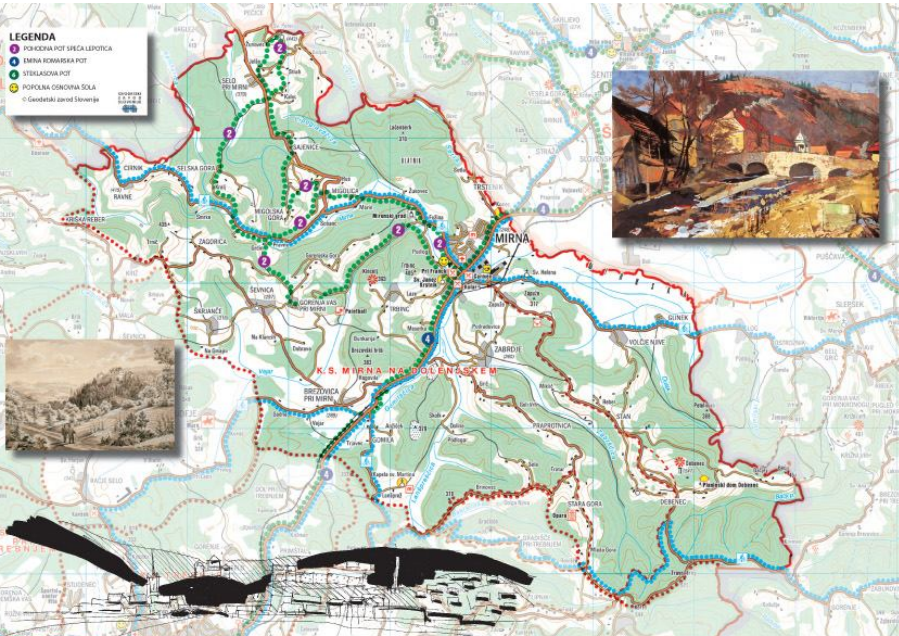
cerkvi sv. Janeza Krstnika, polskani z Bolfgangovimi freskami, medtem ko se je drugi del hiš starega jezra nanizal ob regionalni cesti Trebrije – Sevnica. Ta prečka reko Mirno s starodavnim kamnitim mostom, z znamenjem na sredi. Most je imel še dva korepondenčna mostova, enega pod mirmiškim gradom in drugega v Migolci, in za povezovalo z Mokronogom še tretjega v Prelesju, preko reke Bitrice. Zgodovinske okolščine kažejo, da so nastali proti koncu 17. stoletja. Njihov nastanek je najverjetneje povezan z renesančno prezdavo gradu na Mirni in z razgibano gospodarsko dejavnostjo Mirmske doline. Le malo krajev je v Evropi, ki bi se lahko pohvalili s tako kvalitetnimi mostovi, kakršne je moč videti v Mirmski dolini. Mostovi so trdno grajeni iz rezanega apnenca, statično natančno preračunani, z izvirno izpeljanimi prekrbitnimi lokii in edinstvenim oblikom za urbanistično celotno naselja. Popotnik največkrat ne ve, da gre z enega konca vasi na drugega preko mosta. To jim daje ne samo zgodovinsko vrednost, ampak so tudi enkratno dopolnilo krajem, v katerih so nastali.

Prvi stalni prebivalci so domovali na Gradcu pri Mirni, na prostornem platoju na vrhu manjše podolgovate vzpetine tik na reko Mirno, od koder je bil mogoče zelo dober razgled proti, ki je povezovala doline Temenice in Save. Bili so poljedelci, živinorejci in iskali bakrove rude. Iz kasnejšega, železodobnega obdobja pa je naselbina Kincej nad Trbincem, ki se je ohranila v poznoantično obdobje, in zapira Mirnsko dolino z južne strani. Odtu izvirna poznoantična zakladnica najbija poljedelskega orodja z dvema štiriogonlnima kopalcema in štiri romskimi, rimski nagrobnik in zlatnik Anastazija, v nekropoli Devce pa je vzbudili pozornost bojevniki grob z značilno latensko celado skupaj z vojaško opremo "cvetočega halštata Dolenski", kar kaže, da prihod keltskih Tavrisikov ni nujno prinesel tudi keltskega starejšega prebivalstva.

V polpreteklem obdobju je kar živahen gospodarski razvoj na Mirno privabil pecejšnje število priseljencev od blizu in daleč. Ti so se naselili po na novo zgrajenih stanovanjskih blokih ali zasebnih stanovanjskih hišah, ki so porasle tudi sončne in rodovitne Roje, ki so bile nekdanja mimska žitnica. Roje žitnica ne bodo nikdar več, pak pa nekdanje grajske obrise ob vztrajnosti Marka Marina počasi dobivajo razvaline mirmskega gradu, tako kot se

svoji nekdanji podobi po zaslugi čebelarjev počasi približuje grajska kapela v bližnjem Lansporežu, znanem po tem, da je tam bival znameniti razsvetljenec in čebelar Peter Pavel Glavar.

Okolice vasi niso tako na dlani kot v sosednjem Sentrupertu, kjer se dolina na široko razpre, ampak so skrite za grički v smeri severozahoda (Migolica, Sajenice, Selo), v smeri zahoda (Gorenja vas, Sevnica, Zagorica) in v smeri juga (Zabrđe, Praprotnica), na jugovzhodni strani pa se redkeje vzpenje po Debenecu (Stan, Debenec) ali pa so prislonejne k njegovemu vznožju (Volčje njive, Glnek). Za to okolje kar mogoče Debenec dolni kaže resen obraz – z gozdom poraslo zelinino, skriva pa jugu razkrije veselje in strmo padačo zaplate vinogradov. Resno se spogleduje z vasei: njemu južnimi obrabi Sentrupertskih hribov, ki mu poltijojo po dolini pravokotno na reko Mirno hollnati val, na katerega so se posedli Vesela Gora, Slovenska vas in na skrajnem robu Dob, do katerega vodi iz smeri Slovenske vasi elegantni hruskov dreved. S te smeri je najbrž najcelovitejši pogled na Mirno: na monotonno naselje Roj – z Lenassijevim spomenikom parlim v NOB na ločenem vrhu, ki se harmonično prilga temnemu ozadju Trbinca s cerkvenim zvonikom in strehami hiš ob vznožju, te pa se razlijejo v sivino industrijskega dela, zajedajočega se v zelenino, ki preplavlja dolino.

Sedem krožnih pohodnih poti po Mirni in njeni okolici (2007)

1. **Mirna** – Laze – **Trbinc** – **Kincelj** – Gorenja vas – Gorenjska Gora – **grad Mirna** – **Fužina** – Roje – **Mirna**
2. **Mirna** – **Zapuže** – Zabrdje – Grič – Praprotnica – Dolga njiva – **Lanšprež** – *Skolk* – **Trbinc** – Laze – **Mirna**
3. **Mirna** – **Fužina** – Gorenja vas – Zagorica – Trnič – Križ – Brhovo – Škrjanče – **Ševnica** – Bunkarija – Jersovec – Zabrdje – **Mirna**
4. **Mirna** – Straža – **Vesela Gora** – Ravnik – Ostrež – Oplenk – Koromandija – **Okrog** – **Zaloka** – Gorenje Zabukovje – Dolenje Zabukovje – Srasle – *Slak* – *Bevc* – **Kot** – Trstenik – **Mirna**
5. **Mirna** – **Zapuže** – Stan – Debenec *planinski dom Debenec* – Stan – **Volčje Njive** – **Sv. Helena** – **Mirna**
6. **Mirna** – **Zapuže** – Stan – *Bevc na Debencu* – Bačje – Gorenja vas pri Mokronogu – **Beli Grič** – **Ribjek** – **Žalostna Gora** – **Mokronog** – Preloge – **Slepšek** – **Ostrožnik** – Log – **Glinek** – **Volčje Njive** – **Sv. Helena** – **Mirna** (*varianta: med Prelogami in Sv. Heleno ob reki Mirni*)
7. **Mirna** – Podlog – Gorenja vas – *mlin Grdin* – Selska Gora – Selo pri Mirni – Jelše – **Žunovec cerkev sv. Petra** – Kalec – Sajenice – Migolska Gora – Migolica – **grad Mirna** – **Fužina** – **Mirna** (*pot se imenuje Speča lepota. Krajša varianta: **Mirna** – Podlog – Gorenja vas – mlin Grdin – Migolska Gora – Migolica – **grad Mirna** – **Fužina** – **Mirna***)

prospekt / brošura, leto izida	Gradec	Trbinc	grad Mirna	cerkev Janeza Krstnika	Lanšprež	drugo
Srečanje na Dolenjskem, 1968	*	*	*	*		Ševnica, Volčje Njive, Zabrdje, grad Zapuže, grad Grič, Lenassijev spomenik
Trebnje z okolico, 1977			*	*		Lenassijev spomenik
Pohodna pot na Debenec iz Trebnjega in z Mirne, 1987	*		*	*		cerkev sv. Helene, grad Zapuže, kapelica Žalostne Matere Božje na Stanu
Turistične informacije Občine Trebnje, 1988				*		arheologija
Turistične informacije Občine Trebnje, 1989				*		arheologija
Načrt kraja Mirna, 1989			*	*		most čez reko Mirno iz 18. stoletja, cerkev sv. Helene, grad Zapuže, arheologija, spomenik NOB pred OŠ, Lenassijev spomenik
Turistične informacije Občine Trebnje, 1990				*		arheologija
Pohodne poti občine Trebnje: Mirna – Debenec – Mokronog – Debenec – Trebnje, 1991	*		*	*		tromostovje, cerkev sv. Helene, grad Zapuže, kapelica Žalostne Matere Božje na Stanu, znamenje sv. Križa na mostu
V objemu Temenice in Mirne, 1992			*	*	*	arheologija, Lenassijev spomenik, mostovi iz 17. stoletja, cerkev sv. Helene
Turistične informacije V objemu Temenice in Mirne, 1993						
Turistična karta občine Trebnje, 1997		*	*	*	*	most čez reko Mirno, atelje Sandija Leskovca
V objemu Temenice in Mirne, 1998			*	*	*	trško naselje Mirna
Mirnska dolina, 1999			*			trško naselje Mirna, arheologija
S kolesom ob Temenici in Mirni, 2000			*	*	*	staro trško jedro Mirna, mostovi v Mirnski dolini, atelje Sandija Leskovca
Dežela umirjene lepote, 2001			*	*		most čez reko Mirno, arheologija
Turistične informacije V objemu Temenice in Mirne, 2001						atelje Sandija Leskovca
Podolgem in počez. V objemu Temenice in Mirne, 2002		*	*	*	*	mostovi iz 17. stoletja, atelje Sandija Leskovca
Podolgem in počez. Katalog ponudbe 2003/2004, 2003	*	*	*	*	*	staro trško jedro, kamniti mostovi na Mirni, atelje Sandija Leskovca, cerkev sv. Helene
Dolenjska in Bela krajina. Turistične informacije in koledar prireditev za leto 2005			*	*	*	atelje Sandija Leskovca
Dolenjska in Bela krajina. Turistične informacije in koledar prireditev za leto 2006			*	*	*	atelje Sandija Leskovca
Dolenjska in Bela krajina. Turistične informacije in koledar prireditev za leto 2007			*	*	*	atelje Sandija Leskovca
Križem kražem po Mirni, 2007	*	*	*	*	*	atelje Sandija Leskovca, tromostovje, Lenassijev spomenik
Dolenjska in Bela krajina. Turistične informacije in koledar prireditev za leto 2008		*	*	*	*	atelje Sandija Leskovca

Viri in literatura

Arheološka podoba Mirnske doline

- Arheološka najdišča Dolenjske. *Arheo*, Ljubljana : Filozofska fakulteta, Oddelek za arheologijo, 1990.
- Bavec, Uroš, Peterle Udovič, Pavla: Oblike poselitve od prazgodovine do prihoda Slovanov : poizkus arheološkega prikaza. *V objemu Temenice in Mirne : občina Trebnje 1959-2006 = In the embrace of the Temenica and Mirna rivers : the municipality of Trebnje 1959-2006*. Trebnje : Občina Trebnje, 2006, str. 46-64.
- Božič, Dragan ... (et al.): *Zakladi tisočletij : zgodovina Slovenije od neandertalcev do Slovanov*. Ljubljana : Modrijan, 1999.
- Dular, Janez ... (et al.): Utrjena prazgodovinska naselja v Mirenski in Temeniški dolini. *Arheološki vestnik* 42. Ljubljana : SAZU in ZRC SAZU, 1991.
- Dular, Janez: *Halštatske nekropole Dolenjske = Die hallstattzeitlichen Nekropolen in Dolenjsko*. Zbirka Opera Instituti Archaeologici Sloveniae 6, Ljubljana : Založba ZRC, 2003.
- Dular, Janez, Tecco Hvala, Sneža: *South-eastern Slovenia in the early Iron Age : settlement, economy, society = Jugovzhodna Slovenija v starejši železni dobi : poselitev, gospodarstvo, družba*. Zbirka Opera Instituti Archaeologici Sloveniae 12, Ljubljana : Založba ZRC, 2007.
- Križ, Borut ... (et al.): *Arheološka podoba Dolenjske*. Novo mesto : Dolenjski muzej Novo mesto, 2009.

Grad Mirna

- Baraga, France: *Grad Mirna v srednjeveških listinah*. Mirna : Studio 5 Mirna, 2005.
- Baraga, France: *Grad Mirna v zapuščinskih inventarjih*. Mirna : Studio 5 Mirna, 2006.
- Baraga, France: *Urbar gospostva Mirna 1565-1570 in ostanki grajskega arhiva*. Mirna : Studio 5 Mirna, 2010.
- Briški, Matjaž: Nori časi. *Grad Mirna med včeraj, danes in jutri*. Mirna : Studio 5 Mirna, 2016, str. 177-215.
- Jakič, Ivan: *Grajski objekti na območju občine Trebnje*. Trebnje : Občina Trebnje, 1994.
- Jakič, Ivan: *Vsi slovenski gradovi : leksikon slovenske grajske zapuščine*. Ljubljana : DZS, 1997.
- Kapus, Marko: Ogromno dela me čaka. Ni to veselo. *Grad Mirna med včeraj, danes in jutri*, 2016, str. 15-48.
- Kapus, Marko: Šel je popotnik. *Grad Mirna med včeraj, danes in jutri*. Mirna : Studio 5 Mirna, 2016, str. 49-70.
- Klemencič, Matej: Nicola Grassi in izgubljene slike z gradu Mirna. *Grad Mirna med včeraj, danes in jutri*. Mirna : Studio 5 Mirna, 2016, str. 141-161.

Viri in literatura

- Kos, Dušan: *Med gradom in mestom*. Ljubljana : Znanstvenoraziskovalni center SAZU, 1994.
- Kos, Dušan: *Vitez in grad : vloga gradov v življenju plemstva na Kranjskem, slovenskem Štajerskem in slovenskem Koroškem do začetka 15. stoletja*. Ljubljana : Založba ZRC, ZRC SAZU, 2005.
- Lucchese, Enrico: Beneški slikar iz 18. stoletja Nicola Grassi in njegov vpliv zunaj meja Beneške republike. *Grad Mirna med včeraj, danes in jutri*. Mirna : Studio 5 Mirna, 2016, str. 163-176.
- Sapač, Igor: *Grad Mirna. Stavbni razvoj gradu*. Mirna : Studio 5 Mirna, 2004.
- Sapač, Igor: *Obnova mirnskega gradu*. Mirna : Studio 5 Mirna, 2004.
- Sapač, Igor: Grad Mirna med včeraj, danes in jutri. *Grad Mirna med včeraj, danes in jutri*. Mirna : Studio 5 Mirna, 2016, str. 71-140.
- Smole, Majda: *Graščine na nekdanjem Kranjskem*. Ljubljana : Državna založba Slovenije, 1982.
- Stopar, Ivan: Grajske stavbe v osrednji Sloveniji. II. Dolenjska, 3. knjiga, *Porečje Temenice in Mirne*. Ljubljana : Viharnik, 2002.
- Stopar, Ivan: *Najlepši slovenski gradovi*. Ljubljana : Cankarjeva založba, 2008.
- Štepec, Dušan: Obnova mirnskega gradu kot priložnost za razvoj kulturnega turizma v Mirnski dolini. *Glasnik slovenskega etnološkega društva*. Ljubljana : Slovensko etnološko društvo, 2018, str. 65-76.

Peter Pavel Glavar

- Glavar, Peter Pavel ... (et al.): *Čebelarska pisna zapuščina Petra Pavla Glavarja*. Novo mesto : Regijska čebelarska zveza Petra Pavla Glavarja; Brdo pri Lukovici : Čebelarska zveza Slovenije, 2017
- Granda, Stane: Glavarjev Lanšprež. *Glavarjev simpozij v Rimu*. Celje : Mohorjeva družba, 1999, str. 301-308.
- Marin, Marko: Umni Peter Pavel Glavar, gospod na Lanšprežu med leti 1766 in 1784. *Peter Pavel Glavar : zbornik prispevkov iz simpozija Grm Novo mesto 2009*. Lukovica : Čebelarska zveza Slovenije, 2009, str. 7-9.
- Peskar, Robert: Grajska kapela Petra Pavla Glavarja na Lanšprežu in njena obnova. *Umetnostna kronika, št. 2*. Ljubljana : Umetnostnozgodovinski inštitut Franceta Steleta ZRC SAZU, 2004, str. 2-9.
- Sapač, Igor: Domovanje Petra Pavla na Lanšprežu skozi čas. *Peter Pavel Glavar : zbornik prispevkov iz simpozija Grm Novo mesto 2009*. Lukovica : Čebelarska zveza Slovenije, 2009, str. 27-51.

Viri in literatura

Cerkev sv. Janeza Krstnika

- Höfler, Janez: Srednjeveške freske v Sloveniji. 3. knjiga, *Okolica Ljubljane z Notranjsko, Dolenjsko in Belo krajino*. Ljubljana : Družina, 2001.
- Marin, Marko, Sapač, Igor: Od romanske arhitekture do Janeza Lenassija. V objemu *Temenice in Mirne : občina Trebnje 1959-2006 = In the embrace of the Temenica and Mirna rivers : the municipality of Trebnje 1959-2006*. Trebnje : Občina Trebnje, 2006, str. 82-102.

Ostala literatura

- Bavec, Uroš ... (et al.): V objemu *Temenice in Mirne : občina Trebnje 1959-2006 = In the embrace of the Temenica and Mirna rivers : the municipality of Trebnje 1959-2006*. Trebnje : Občina Trebnje, 2006.
- Hofler, Janez: *O prvih cerkvah in župnijah na Slovenskem : k razvoju cerkvene teritorialne organizacije slovenskih dežel v srednjem veku*. Ljubljana : Viharnik, 2013.
- Komelj, Ivan: *Topografsko gradivo. III. Občina Trebnje. Tipkopis.*
- Rajšp, Vincenc, Ficko, Majda: *Slovenija na vojaškem zemljevidu 1763-1787. Zv. 2*. Ljubljana : Znanstvenoraziskovalni center SAZU : Arhiv Republike Slovenije, 1996.
- Repše, Renato: "Mala mesta" Mirenske doline : o centrih trških naselij. *Rast, št. 3*. Novo mesto : Mestna občina Novo mesto, 1990.
- Repše, Renato: Trška naselja Mirenske doline : zmagovitost novega. *Rast, št. 1*. Novo mesto : Mestna občina Novo mesto, 1991.
- Režun, France: *Naši kraji : podobe preteklosti in sedanosti v občini Trebnje*. Trebnje : Center za izobraževanje in kulturo Trebnje, 1992.
- Štepec, Dušan: *Identificiranje in vrednotenje kulturne dediščine* : magistrsko delo. Ljubljana, 2009.
- Štepec, Dušan: *Kozolec na prepihu časa : Simončičev toplar v Bistrici na Dolenjskem*. Vestnik XXII. Ljubljana : Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije, 2011.
- Štepec, Dušan ... (et.al.): *Muzeji na prostem in ekomuzeji kot izziv sodobnemu varstvu in popularizaciji kulturne dediščine, primer Dežele kozolcev*. Ljubljana : Znanstvena založba Filozofske fakultete, 2018.
- Topole, Maja: *Mirnska dolina : regionalna geografija porečja Mirne na Dolenjskem*. Zbirka ZRC 21, Ljubljana : Založba ZRC, 1998.

Prvi stalni prebivalci v Mirnski dolini so domovali v utrjeni višinski naselbini na Gradcu pri Mirni. Manjša vzpetina tik nad reko Mirno je tem prvim poljedelcem in iskalcem bakrove rude omogočala dober nadzor nad rodovitno in prostrano Mirnsko dolino, hkrati pa je s strmimi pobočji na severni in vzhodni strani prebivalcem nudila določeno varnost. Naselje so utrdili še s poligonalno zasnovanim obrambnim zidom iz apnenčastih lomljencev.

Na prostranem platoju so arheologi odkrili bivalni objekt, v katerem je bila vkopana večja jama s pečjo. Med najdbami je bila keramika iz treh razdobij, ki jih lahko vzporejamo s prvimi tremi časovnimi horizonti Ljubljanskega barja. Izjemna najdba v bakrenodobni naselbini na Gradcu so trije glineni žigi za tiskanje tkanin. Analiza semen iz omenjene jame je pokazala, da so gojili pšenico, in ječmen, pri prehrani in krmljenju živali pa so uporabljali tudi gorčico, ščir in metliko.

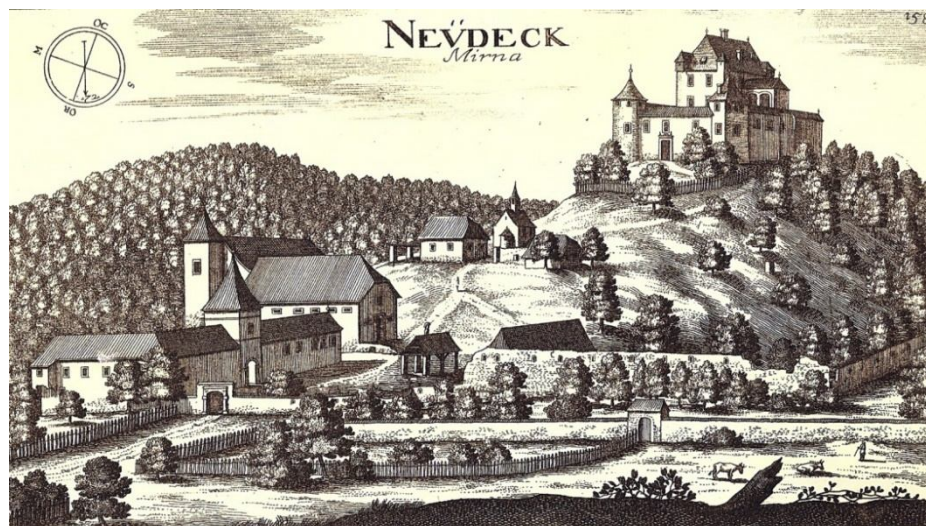
Železnodobna utrjena naselbina Kincelj nad Trbincem, poseljena še v pozni antiki, je z zahodne strani obvladovala vstop v Mirnsko dolino. Pobočja hriba so dokaj strma na zahodni strani, ki je obrnjena proti dolini potoka Vejar. pa tudi na vzhodni strani, proti jugu pa se teren zložno spusti mimo grobišča Devce do vasi Trbinc. Gradišče ima ovalno obliko, njegov obod je sklenjen in zlasti dobro viden na severni strani. Najnižja kulturna plast z ostanki hiše ter fragmenti značilne keramike in loka samostrelne certoške fibule kažejo, da je bil Kincelj prvič poseljen v mlajšem halštatskem obdobju.

V hiši so bila najdena semena žit (pšenica, ječmen in proso), križnic (ogrščica in gorčica), krmnih rastlin (muhič in detelja), divje zelenjave in zdravilnih rastlin (dresen, metlika in habat), pa tudi drevesna in grmovna semena (hrast, bukev, javor in bor ter robida in bezeg). Najpomembnejša najdba pa ni iz naselbine, ampak iz bojevniškega groba na Devcah: latenska železna čelada z zatilnim ščitnikom in naličnicama, skupaj z železno sekiro na uho, sulično ostjo in keramiko, ki pa sodijo še v poznohalštatsko obdobje. Čelada je bila uvožena iz južnoalpskega prostora, s katerim je bila dolenska halštatska kultura pred prihodom keltskih Tavriskov močno povezana. Najmlajše najdbe s Kinclja nad Trbincem so rimski napisni kamen, zlatnik Anastazija I. in zakladna najdba poljedelskega orodja z dvema štirirogelnima kopačama in štirimi rovniciami.

Grad Mirna

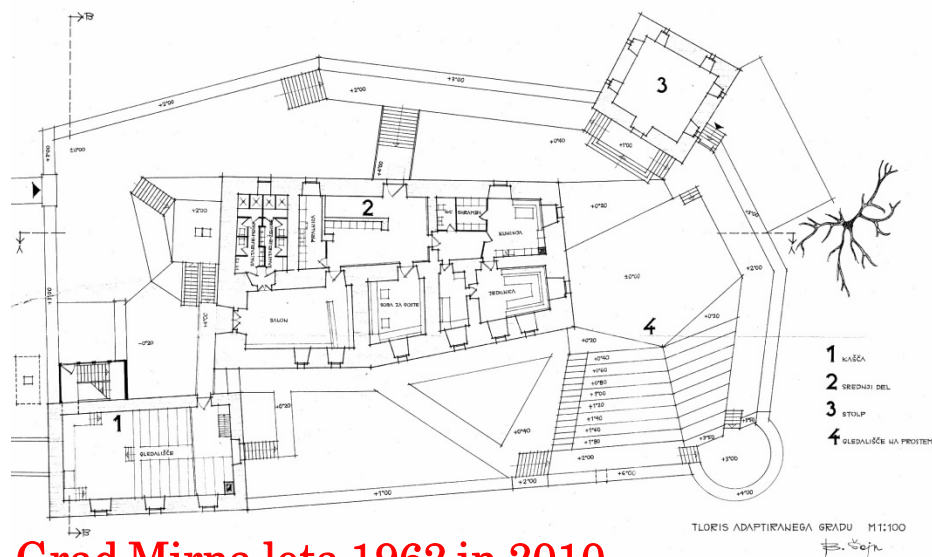
Grad Mirna

- Janez Vajkard Valvasor: Topografija sodobne Vojvodine Kranjske, 1679 ▲
- Joseph Wagner: Podobe Kranjske, 1842-48 ►
- Franz Kurz zum Thurn und Goldenstein, gvaš iz sredine 19. stoletja ▼
- Herbert Eisenberg, fotografija iz leta 1942 ►

Borut Šajn: Načrt adaptacije gradu Mirna na Dolenjskem, 1967

Grad Mirna leta 1962 in 2010

V grajskem kompleksu je posebej dragocen *propugnacul* (prednja utrdba), saj mu na slovenskih tleh poleg stolpov na celjskem starem gradu in Čretežu ne moremo ob bok postaviti ničesar enakovredno dobro ohranjenega.

Kompaktna, vase zaprta osrednja grajska stavba sodi med najmogočnejše tovrstne motive v predalpskem prostoru. Visoka *romanska trdna hiša* iz 11. stoletja je ena redkih še sedaj vsaj deloma ohranjenih tovrstnih arhitektur na Slovenskem, palacij z močno razčlenjeno notranjščino pa eden največjih na slovenskih gradovih.

Pravo zgodovinsko in likovno vrednost dobiva grad v sožitju z rezidenčnimi ambicijami odhajajoče visoke renesanse. Sredi 17. stoletja so temeljito obnovili palacij in ob naslonitvi na obrambno obzidje pozidali obsežne arkadne galerije, ki so zaradi uspešne navezave na staro zasnovo in elegantnih proporcev eden najslikovitějšíh tovrstnih arhitekturnih motivov na slovenskih gradovih.

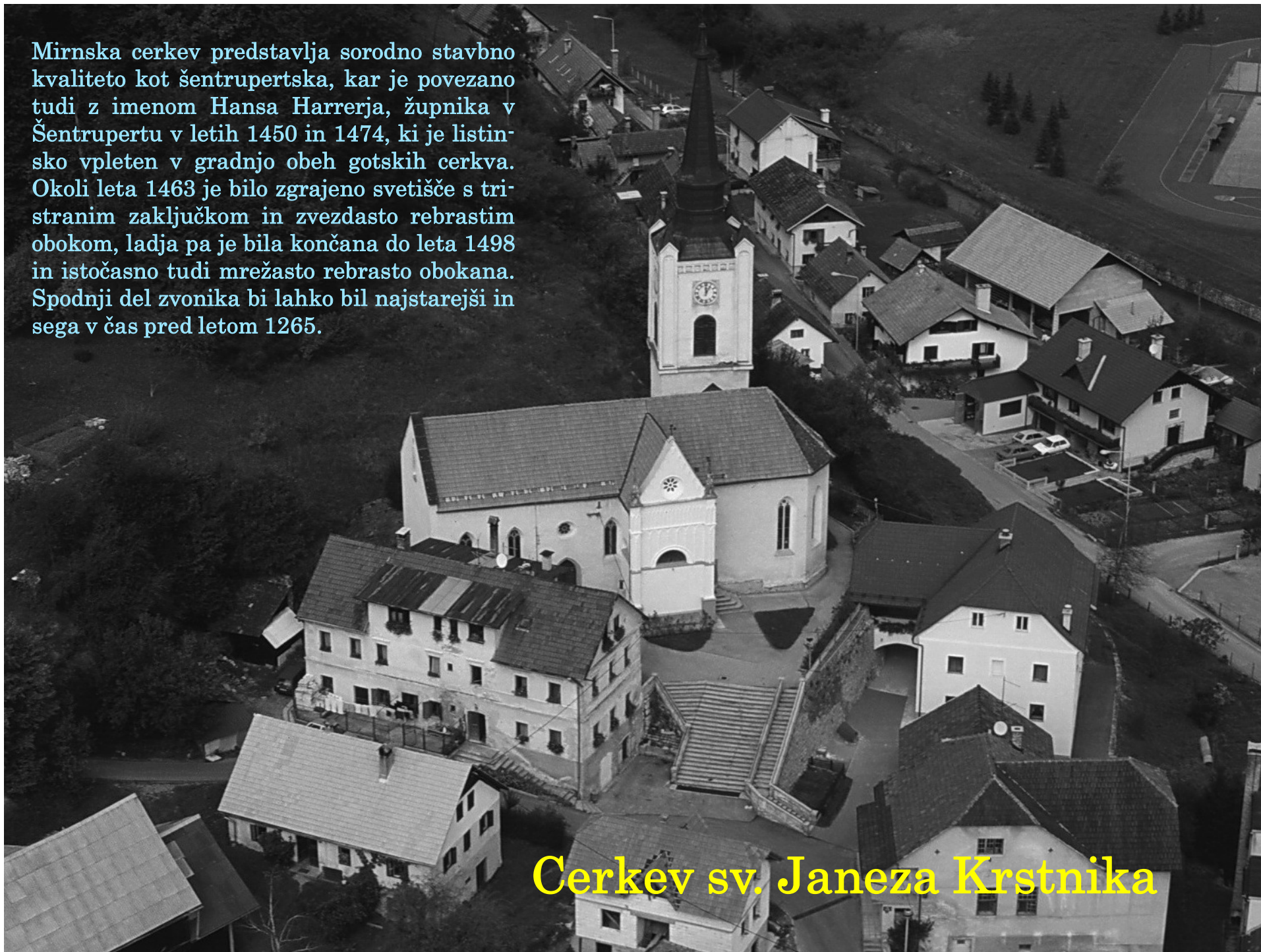

Grajski grič, kraj in dolina so dobili nazaj grad Mirna kot pomemben prostorski poudarek in močan identitetni simbol. Kljub skromnim ostankom arhitekturne substance ostaja grad eden ključnih spomenikov srednjeveške fevdalne arhitekture na Slovenskem. Na ohranjenih in obnovljenih delih lahko dobro razberemo stavbni razvoj celote skozi čas, z na novo zgrajenimi deli pa so ohranjene sestavine dobile smisel in trajno zaščito ter možnost za namensko rabo.

Mirnska cerkev predstavlja sorodno stavbno kvaliteto kot šentrupertska, kar je povezano tudi z imenom Hansa Harrerja, župnika v Šentrupertu v letih 1450 in 1474, ki je listinsko vpleten v gradnjo obeh gotških cerkva. Okoli leta 1463 je bilo zgrajeno svetišče s tristranim zaključkom in zvezdasto rebrastim obokom, ladja pa je bila končana do leta 1498 in istočasno tudi mrežasto rebrasto obokana. Spodnji del zvonika bi lahko bil najstarejši in sega v čas pred letom 1265.

Cerkev sv. Janeza Krstnika

Bolfgangova poslikava prezbiteriya

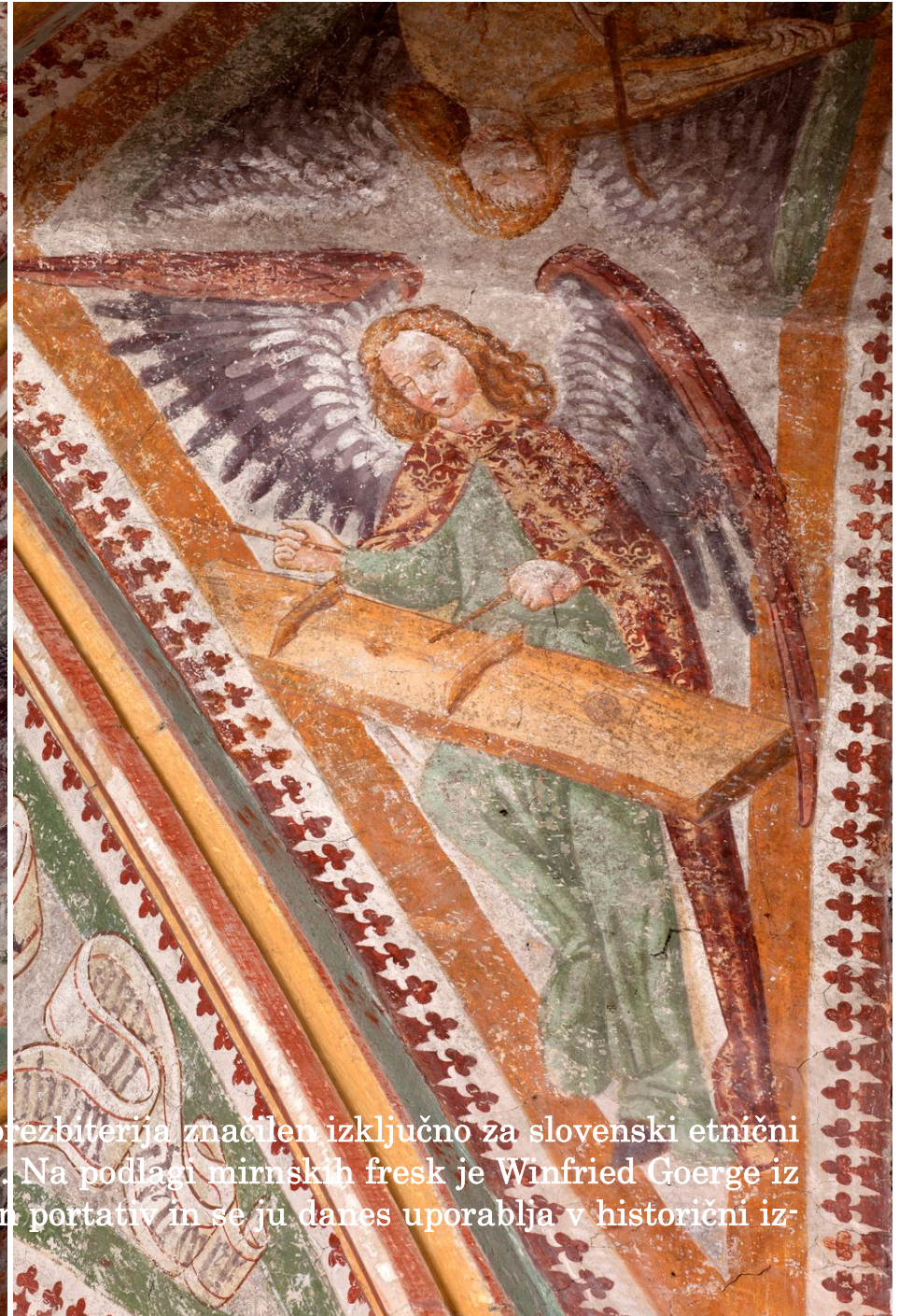
Mojster Bolfgang „v naš prostor prinaša slogovne novosti, ki se kažejo v novem, bolj realističnem dojetju prostora in v oblikovanju figur. Pri svojem delu si je pomagal z grafičnimi predlogami Mojstra E. S. Njegove figure so izjemno elegantne, dolgih vitkih teles, ki jih kljub bogati draperiji lahko začutimo pod gubami. Značilni so vitki pasovi, elegantne drže in neke vrste kontrapost. S svojo likovno govorico mojster prekinja tradicijo mehkega sloga in v naš prostor uvaja novi, severni gotski realizem, ki se je v tistem času rojeval v umetnosti nizozemskega in nemškega prostora. Za mojstra Bolfganga so značilni predvsem nežni, lirčni izrazi, mehki barvni prehodi, po drugi strani pa že nov način zalamljanja draperije, ki prekinja mehko valovanje, tipično za mednarodno gotiko.“ (Anabelle Križnar)

„Če se naše stensko slikarstvo 15. stoletja lahko s čim pohvali pred širšo javnostjo, z nečim, kar bo zrcalilo tako specifičnost naših umetnostnih teženj kot tudi doseženo stilno stopnjo evropskega slikarstva in kar bo hkrati vzdržalo obča merila kakovosti, potem bodo to svetniške postave z oboka prezbiterja župne cerkve na Mirni na Dolenjskem, delo Mojstra Bolfganga.“ (Janez Höfler)

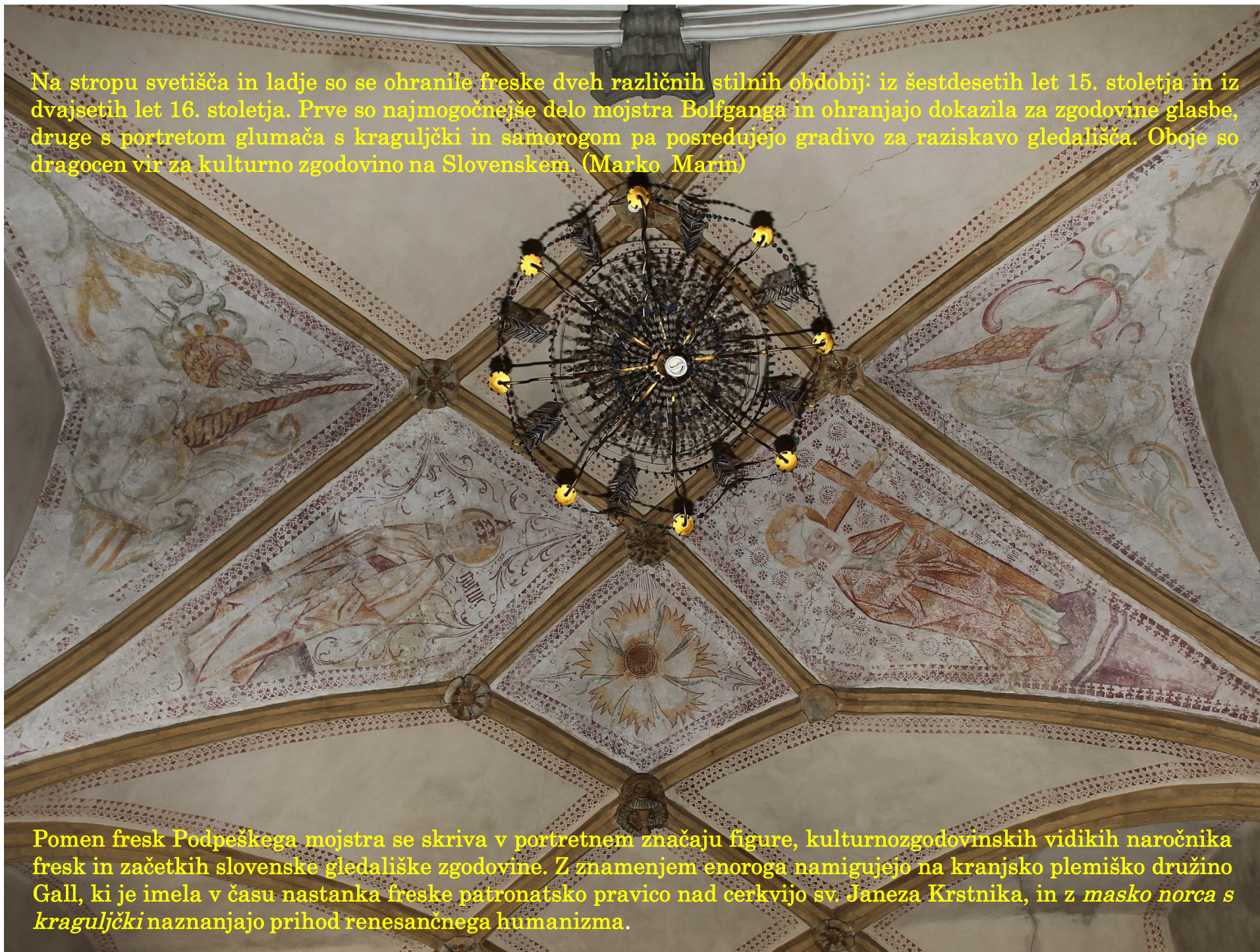

Oprekelj je v času Bolfgangove poslikave oboka prezbiterija in ga postala Evropa v tej obliki ne pozna. Na podlagi mirnskih fresk je Winfried Goerge iz Freisinga na Bavarskem rekonstruiral oprekelj in

portativ in se ju danes uporablja v historični izvajalski praksi.

Na stropu svetišča in ladje so se ohranile freske dveh različnih stilnih obdobj: iz šestdesetih let 15. stoletja in iz dvajsetih let 16. stoletja. Prve so najmogočnejše delo mojstra Bolfganga in ohranjajo dokazila za zgodovine glasbe, druge s portretom glumača s kraguljčki in samorogom pa posredujejo gradivo za raziskavo gledališča. Oboje so dragocen vir za kulturno zgodovino na Slovenskem. (Marko Marin)

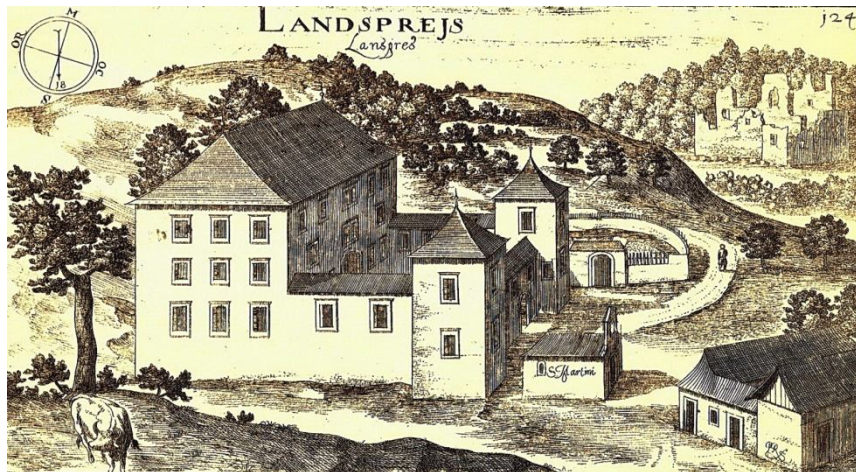

Pomen fresk Podpeškega mojstra se skriva v portretnem značaju figure, kulturnozgodovinskih vidikih naročnika fresk in začetkih slovenske gledališke zgodovine. Z znamenjem enoroga namigujejo na kranjsko plemiško družino Gall, ki je imela v času nastanka freske patronatsko pravico nad cerkvijo sv. Janeza Krstnika, in z *masko norca s kraguljčki* naznanjajo prihod renesančnega humanizma.

Gospodstvo Lanšprež

Petra Pavla Glavarja smemo imenovati očeta umnega čebelarjenja na Kranjskem. Prvi na Slovenskem je začel premišljati o slovenski strokovni knjigi za kmeta. Leta 1781 je ustanovil prvo čebelarško šolo na Kranjskem, začel pa je ustanavljati tudi vaške čebelarске zadruge. Na Lanšprežu se je posvetil predvsem kmetijskemu gospodarstvu, zlasti čebelarstvu, in prosvetljevanju ljudi. S svojimi idejami, podjetnostjo, pragmatizmom in naklonjenostjo do ljudi je močno zaznamoval drugo polovico 18. stoletja na Kranjskem.

Janez Vajkard Valvasor: Topografija sodobne Vojvodine Kranjske, 1679 ▲

Gospostvo Lanšprež / Kapela sv. Jožefa

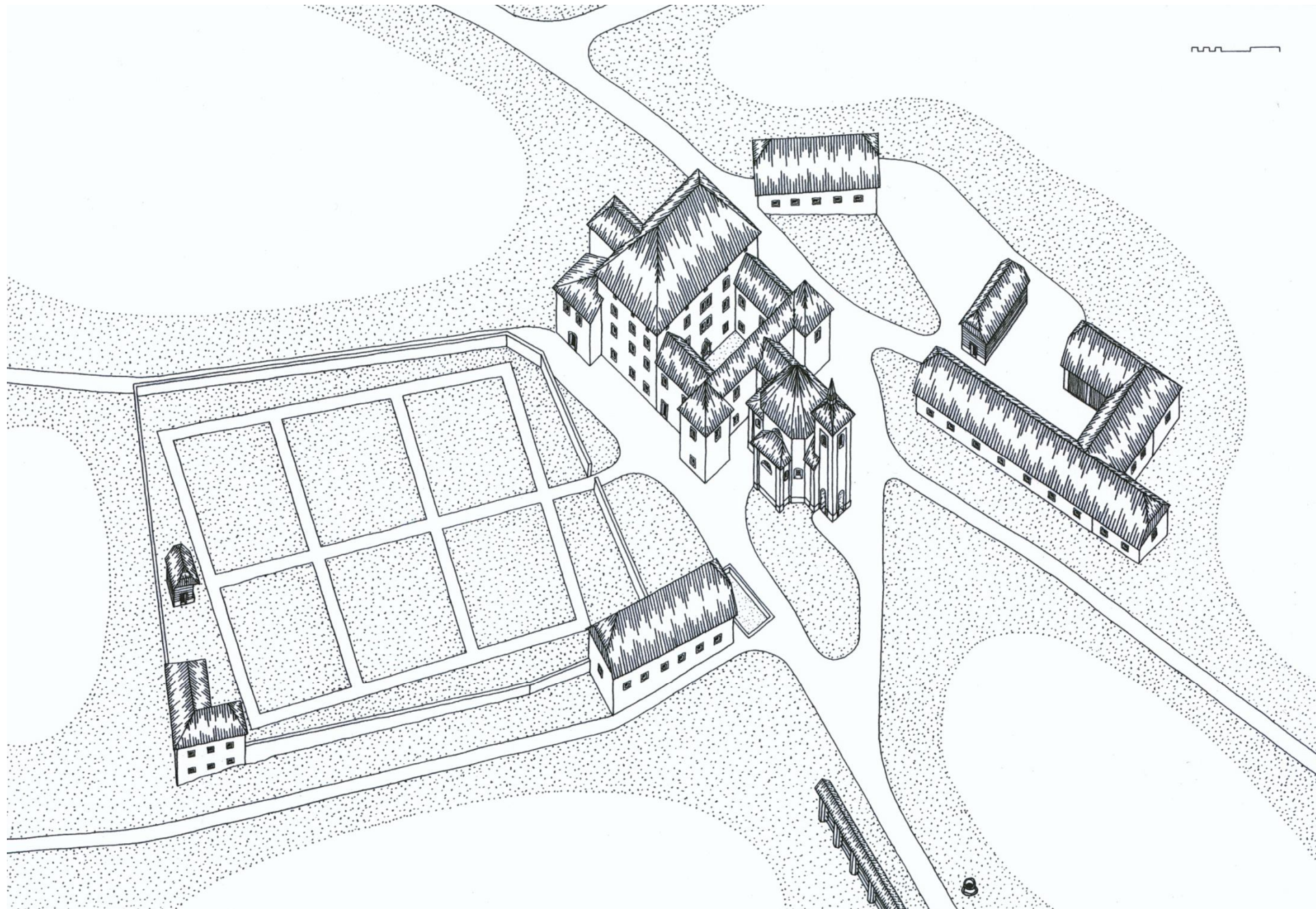

Eno najpomembnejših grajskih kapel na Dolenjskem, ki je skoraj preglasila dvorec, je dal v štiridesetih letih 18. stoletja po načrtih arhitekta Candida Zullianija zgraditi Nikolaj Jožef Auersperg.

Gospostvo Lanšprež / Glavarjev kozolec

Enojni kozolec z devetimi okni, 12 lesenimi latami v vsakem oknu in iz kamna zidanimi nosilci. 18. stoletje

Dvorec Lanšprež okoli leta 1825 (Igor Sapač)

DVOREC LANŠPREŽ

FASADA ZAHOD

FASADA JEDRA ZAHOD

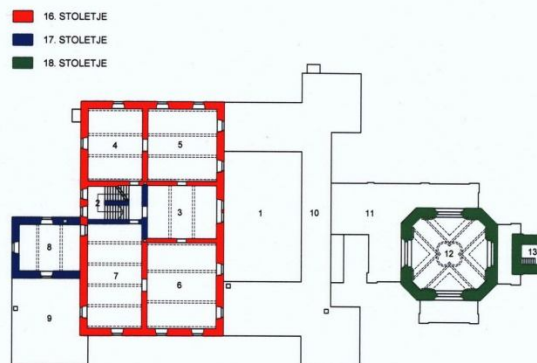
FASADA SEVER

FASADA VZHOD

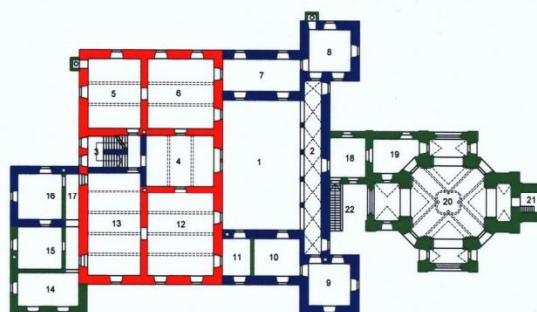

FASADA JUG

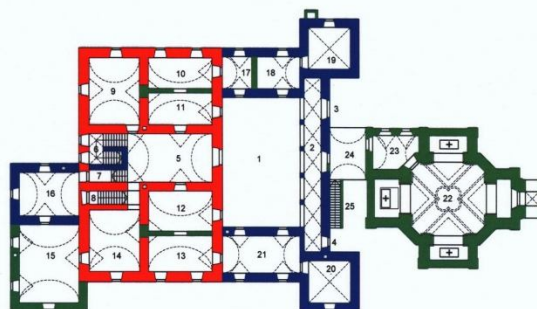
DVOREC LANŠPREŽ
TLORIS DRUGEGA NADSTROPJA

- 1 NOTRANJE DVORIŠČE
- 2 OSREDNJE STOPNIŠČE
- 3 VEŽA
- 4 SOBA
- 5 SOBA - KAPELA
- 6 KAŠČA
- 7 SOBA
- 8 SHRAMBA
- 9 PODSTREŠJE
- 10 PODSTREŠJE
- 11 PODSTREŠJE
- 12 KAPELA
- 13 ZVONIK

DVOREC LANŠPREŽ
TLORIS PRVEGA NADSTROPJA

- 1 NOTRANJE DVORIŠČE
- 2 ARKADNI HODNIK
- 3 OSREDNJE STOPNIŠČE
- 4 SOBA NAD VEŽO
- 5 DUHOVNIKOVA SOBA
- 6 SOBA
- 7 SOBA
- 8 SOBA V JUGOZHODNEM STOLPU
- 9 SOBA ZA HLAPCA
- 10 SOBA
- 11 SHRAMBA ZA JESTVINE
- 12 SOBA
- 13 SOBA
- 14 SOBA
- 15 SOBA
- 16 SOBA
- 17 HODNIK
- 18 ZAPRT MOSTOVŽ DO KAPELE
- 19 EMPORA
- 20 KAPELA
- 21 ZVONIK
- 22 ODPRTO STOPNIŠČE

DVOREC LANŠPREŽ
TLORIS PRITLIČJA

- 1 NOTRANJE DVORIŠČE
- 2 ARKADNI HODNIK
- 3 GLAVNI PORTAL
- 4 STRANSKI PORTAL
- 5 GLAVNA VEŽA
- 6 STOPNIŠČE V NADSTROPJE
- 7 HODNIK DO VZHODNEGA PRIZIDKA
- 8 STOPNIŠČE IZ KLETI VZHODNEGA PRIZIDKA
- 9 JEDILNICA
- 10 JEDILNICA
- 11 KUHINJA
- 12 KLET
- 13 KLET
- 14 KLET
- 15 JABOLČNA KLET
- 16 KUHINJA IN JEDILNICA
- 17 SHRAMBA
- 18 PERIŠNICA ALI KLAVNICA
- 19 VINSKA KLET V JUGOZHODNEM STOLPU
- 20 KLET V SEVEROZHODNEM STOLPU
- 21 DRVARNICA
- 22 KAPELA SV. JOŽEFA
- 23 ZAKRISTUJA
- 24 OBOKAN ODPRT PREHOD MED DVORCEM IN KAPELO
- 25 ODPRTO STOPNIŠČE DO MOSTOVŽA

Izris fasad dvorca Lanšprež pred letom 1953 in tloris dvorca Lanšprež z označenimi fazami stavbnega razvoja in funkcijami prostorov med drugo svetovno vojno. (Igor Sapač)

Lanšprež / stari grad

Gospostvo Lanšprež / ribnik

Ševnica – Cerkev Naše ljube Gospe. Cerkev, prvotno posvečena sv. Martinu, z verjetno še romansko ladjo (ostanki figuralne poslikave iz okoli 1500, je bila barokizirana (prezbiterij). Glavni oltar iz 2. pol. 18. stol. je 1927 obnovil F. Vodnik. Mali zvon iz 1750, Zakristija 1839. (Register) Cerkev zgrajena na ostankih rimske stavbe. (Marko Marin)

Ravnostropano ladjo odlikujejo zlasti dobro ohranjene stenske slike iz časa okoli 1500, ki so v večji meri še pod beleži. Delno odkrit je le prizor *Sv. Martin deli plašč* na severni steni. Obrazni tip in gubanje oblačila govorita, da gre za delo Podpeškega mojstra. (ZVKDS OE Novo mesto, Strokovne podlage za razglasitev, 2005)

Selo pri Mirni – Cerkev sv. Petra. Cerkev sestavljajo srednjeveška ladja z ostanki freske sv. Krištofa (najstarejši grafit iz 1571), kvadratni prezbiterij iz 17. stol. ter zakristija in zvonik iz 19. stol. V 19. stol. je bila cerkev obokana. (Register) Lična cerkvica je bila v zadnjem času obnovljena in je lepotni okras okolice, v kateri stoji. Stavba je bila v renesansi močno prezidana, tako da je zgubila svoj prvotni srednjeveški značaj. (Marko Marin, 1988)

Kapela sv. Ane na Malem Debencu je sicer skromna stavba na podnožju Debenca iz srede 19. stol, vendar ima značilno lego sredi vinogradov, povezano s tem krajem v posebnem načinu jurjevanja. Oltar ima razmeroma dobro rezbarsko izvedeno podobo sv. Ane. (Marko Marin)

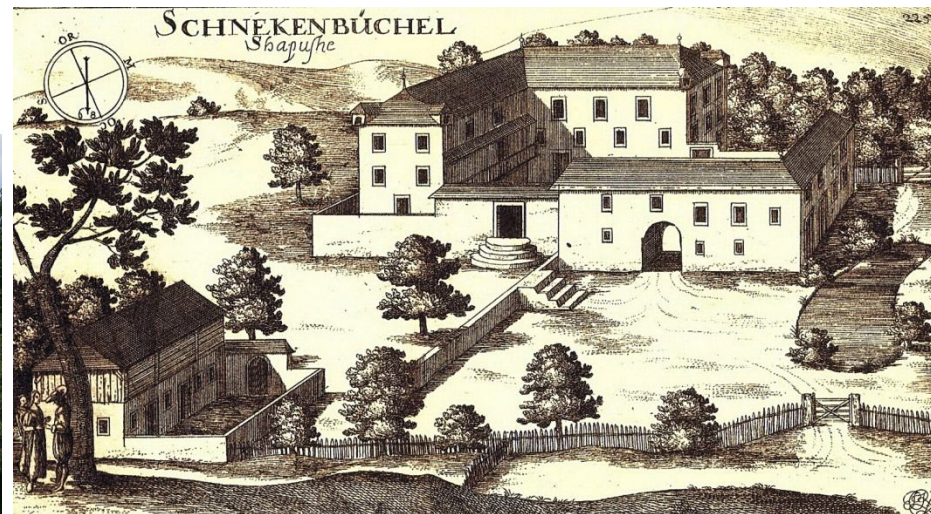

Mirna – cerkev sv. Helene. Cerkev, prvič omenjena 1581, pozidana v drugi pol. 18. stol, ima sočasen glavni oltar s starejšo Metzingerjevo sliko, ki ga je 1897 popravljajl A. Goetzi. Stranski okvir je iz zadnje tretjine 18. stol., Mandlinove orgle pa iz 1858. (Register) Cerkev je upoštevanja vredna baročna stavba z bogato arhitekturo zvonika in v notranjosti z Metzingerjevo oltarno sliko sv. Helene. Oltarna arhitektura obeh oltarjev je lep primer rokokojske rezbarske spretnosti. (Marko Marin)

Dvorec Zapuže

Janez Vajkard Valvasor: Topografija sodobne Vojvodine Kranjske, 1679 ►

Dvorec Zapuže je leta 1578 pozidal Erhard Pelzhofer. Šlo je za dvonadstropno monolitno stavbo na pravokotnem tlorisu, h kateri so bili najbrž že od vsega začetka prizidani še dodatni pomožni trakti. Celoto dobro dokumentirata Valvasorjeva upodobitev in franciscejski kataster. Konec 19. stoletja so podrli stranske trakte. Ohranilo se je le prezidano osrednje poslopje.

Janez Lenassi, Spomenik padlim v NOB, 1965. Janez Lenassi (1927-2008) je eden najbolj razpoznavnih slovenskih abstraktnih kiparjev. Z občutkom za monumentalnost je ustvaril vrsto spomeniških obeležij, javnih skulptur ter malih plastik, med katerimi izstopajo simpozijske skulpture, v veliki večini ustvarjene na tujem. Eno zadnjih Lenassijevih del je spomenik Slavolok samostojnosti, ki so ga leta 2007 odkrili ob 16. obletnici odhoda zadnjega vojaka JLA iz koprskega pristanišča in 50. obletnici Luke Koper. Za kiparski opus je leta 1966 prejel nagrado Prešernovega sklada in leta 1981 Jakopičevo nagrado.

Glavno obliko spomenika tvorijo trije trikotni vertikalni betonski elementi, ki na višini zgornje tretjine oklepajo kovinski element okrogle oblike. Trije stebri simbolizirajo tri glavne faze revolucije: vstaja, borba in zmaga, v položaju varovanja priborjenih sadov (sad: okrogel kovinski element). Posamezne stebre označujejo reliefi, ki so sestavljeni iz oblik, značilnih za posamezno obdobje borbe. Kovinska krogla – sad je zvarjena iz trikotnih kosov nerjavečega jekla. Njena perforirana lesketajoča površina daje poudarek temu osrednjemu elementu kompozicije. (Janez Lenassi, 1965)

Mogočni trojni obelisk izstopa tako po prevladujoči stolpni vertikalnosti kot po konceptu izražanja z dvema docela različnima materialoma. Plitko abstraktni relief na vertikalnih gmotah je neposredni potomec hieraglifov na egipčanskem obelisku. Z obsekanjem treh obeliskov ob vznožju je kipar ustvaril notranji prostor, ki omogoča vstopanje v samo sredo spomenika. Troje obeliskov pod vrhom združuje in razdvaja perforirana kroglja iz povsem druge materije. Tako je klasičen obelisk prav v duhu analitičnih teorij kipar odprl in ga vključil v prostorsko gibanje. (Marijan Tršar, 1988)

Mirna – Böhmová vila. Najstarejša vila v Mirnski dolini, zgrajena okoli leta 1908. (Dušan Štepec) Pred vilo, na zelenici osnovne šole kip: **Franc Tavčar, Laži desetega brata, 1975.** Pripravljalni sestanek za realizacijo „Prvega tabora slovenskih naivnih umetnikov v Trebnjem“ po odprtju razstave „slikarja naivca“ Viktorja Magyarja 12. julija 1968 v osnovni šoli na Mirni. Mirnčan Sandi Leskovec (1936-1997), ki je bil 18-krat udeleženec Mednarodnega tabora likovnih samorastnikov v Trebnjem, je prvič na njem sodeloval leta 1974.

ER TAVČAR
1975

Marko Pogačnik, Litopunkturni kamen s klesanim kozmogromom na Mirni. Srčno območje dežele obilja med Krko in Savo. Skupina za umetnost VITAAA, 2009.

»Marko Pogačnik (1944, Kranj), eden osrednjih slovenskih konceptualistov, soustanovitelj skupine OHO in ustanovitelj umetniške komune Družina v Šempasu, sicer pa kipar, ki je med drugim oblikoval tudi slovenski državni grb. Široko je znan tudi po litopunkturi, s katero na »akupunkturnih« točkah pokrajine zdravi Zemljo. Pogačnik je razvil različne pristope pri sodelovanju z zavestjo Zemlje in s svetovi narave, bodisi v primeru akupunkture Zemlje bodisi pri geomantičnih interpretacijah posameznih krajev in pokrajin.« (VITAAA) Marko Pogačnik je leta 1991 je za pregledno razstavo v Moderni galeriji v Ljubljani prejel nagrado Prešernovega sklada, leta 2008 pa Jakopičevo nagrado. Leta 2016 je bil imenovan za 56. Unescovega umetnika za mir.

»S svojo telepatsko/energijsko občutljivostjo zaznavam kraje, pomembne za zdravje in življenje Zemlje. Razvil sem ustrezni jezik dožemanja, s katerim se da te zaznave prevesti v takšno, največkrat slikovno obliko, da jo moj razum lahko prebere. Takšno branje nevidnih razsežnosti prostora imenujemo geomantija. Pri tem pa, ko tako interpretiram bistvo nekega kraja, se pogosto pokažejo travme in blokade, ki ne dovolijo, da bi kraj lahko polno zadihal. Za take primere sem razvil oblike zdravljenja prostora s pomočjo litopunkturo, govornice kozmogramov ali z zvokom.« (Marko Pogačnik)

„Le malo krajev je v Evropi, ki bi se lahko pohvalili s tako kvalitetnimi mostovi, kakor je to mogoče videti na Mirni. Most, ki povezuje naselje tostran reke Mirne z naseljem onstran reke je postavljen tako nevsiljivo, da pešec sploh ne opazi, da hodi po njem, ko gre iz tega konca vasi na ono stran. Ta popolna funkcionalnost pa je združena s kvalitetno tehnično izvedbo v rezanem kamnu in statični postavitvi, da še danes vzdrži ves promet, ki se razvija skozi naselje.“ (Marko Marin, Oris, 1988)

„(Mirnski) most je funkcionalno povezan z mostovi pod gradom Mirna, v Migolici in na Puščavi. Njihov nastanek je najbrž povezan z renesančno prezidavo gradu na Mirni (v sredini 17. stoletja).“ (Marko Marin, Oris, 1988) V Jožefinskem vojaškem zemljevidu 1763-1787 je omenjen le „zidan in trden“ most na Mirni, mostovi pod mirnskim gradom, v Migolici in Bistrici pa ne.

Odprte kapelice v Sajenicah (levo), na Debencu (v sredini) in Mirni (desno)

„Vaško znamenje na (mirnskem) mostu iz 2. polovice 19. stoletja, ki je posvečeno Sv. Križu, ima iste stilne oznake, kakor znamenje Žalostne Matere Božje na Debencu in Marijino znamenje na Sajenicah. Vse tri kapelice so za tisti čas izredno obrtniško izdelane s kamnoseško opremljenimi stavbnimi detajli, zato vsaka zase predstavlja dragocen kulturno zgodovinski spomenik.“ (Marko Marin, Oris, 1988)

Kapelica sv. Jožefa pri Kramarjevi kmetiji je zgrajena v novogotskem stilu in je ena redkih v Sloveniji, ki bi nastala iz čisto novogotskih stilnih pobud. Posamezni gotski elementi se sicer pojavljajo tudi pri drugih znamenjih, ki so nastajali v 2. pol. 19. st., vendar so to ostanki epigonskih teženj. Zato je tudi ta kapelica vredna vse pozornosti.“ (Marko Marin, Oris, 1988) „**Kramarjeva domačija – Obcestno domačijo v gruči sestavljajo pritlična iz kamna zidana hiša iz 1906 z rizalitom, vrhkletno leseno gospodarsko poslopje, vrhkletna zidana kašča, novogotska kapelica s kipom sv. Jožefa z Jezusom (les), zelenjavni in okrasni vrt.**“ (Register)

Kužno znamenje pri Rojah

„V času razsajanja kuge, ki je bila na Dolenjskem posebej huda, to je konec 16. in na začetku 17. stoletja, so nastajala taka znamenja v renesančnem duhu. Znamenje je bilo obnovljeno s kvalitetnimi freskami.“ (Marko Marin, Oris, 1988)

(Obnovljena) kapela umirjenih linij z dvokapno streho je iz 1. polovice 19. stoletja, vredna vse pozornosti tudi zaradi kvalitetne poslikave v treh polkrožnih vdolbinah. V osrednji poglobljeni vdolbini je upodobljena Mati Božja, v plitvejših pa desno od nje sv. Rok in levo Rane svetega Frančiška.

Zagorica pri Mirni – Kapelica. „Kapelica odprtega tipa s kupolastim obokom ima zunanjščino členjeno s historičnimi elementi. Na fasadi in v notranjščini je ohranjena stenska poslikava (20. st.). Pod trikotnim čelom z nišo, v kateri visi leseno razpelo (19. st.), je letnica 1856.“ (Dušan Štepec, Register, 2015)

Najstarejši del Mirne je prislonjen k strmemu jugovzhodnemu pobočju Trbinca. Novejši stanovanjski del se je razrasel na izteku sleme-
na onstran reke Mirne. Tam sta tudi šola in zdravstveni dom. Mirnski zaselki so raztreseni daleč naokrog, tudi po južnem robu kotline.
Današnja industrija naseljuje najnižjo teraso na obeh straneh reke Mirne, nekdanjo ravnico in prostor ob železnici Trebnje-Sevnica. Do-
sedanja pozidava centra je glede na novi stanovanjski fond ostala v ,ozadju‘ oziroma brez koncepta. (Renato Repše, 1990-1992)

Arheološko najdišče Gradec • Cerkev sv. Helene • Zaplatarjeva domačija. Vzporedna domačija iz prve pol. 19. stol. obsega enonadstropno, iz kamna zgrajeno hišo iz 1838, pritlično gospodarsko poslopje, delavnico, manjšo delavnico z lopo, toplar na pet parov oken iz 1855 in vodnjak. (Register)

„Naselbinsko jedro ob reki Mirni in mostu čeznjo ohranja srednjeveško parcelacijo stavb. Jedro ob križišču prometnic pod župno cerkvijo je sedanjo podobo dobilo z razvojem industrije sredi 19. stol. in po izgradnji železnice mimo naselja 1908.“ (Register) Starejše tkivo, ki je formirano ob glavni cesti in delno ob reki, tvori dva značilna sklopa: staro vaško jedro ob cerkvi in obcestno pozidavo z objekti trškega karakterja, ki je zgoščena v bližini mosta in tvori obcestni osrednji prostor. (Renato Repše)

Današnji vitalni center v bližini mostu je razpotegnjen po posameznih krakih. Značilna je postavitve stare šole, katere vizuro ujamemo ob razcepu cest takoj za mostom ter Sokolske ulice. Zgornja stran ulice ima nekaj izrazito reprezentančnih objektov: **Böhmovo vilo**, **Kolenčevo vilo** (leta 2015 so jo podrli) in dom Partizan (**Sokolski dom**). Izjemnost te poteze je bila porušena z neprimerno postavitvijo pošte, ki s svojim volumnom ruši razmerja in vnaša neurejenost. (Renato Repše, 1992)

„**Hiša Glavna cesta 10** – Enonadstropna, iz kamna zgrajena hiša iz 1. polovice 19. stol., s simetrično petosno fasado in z lesenim gankom na dvorišni strani. V osi vhodne fasade je kamnit portal z letnico 1883. **Gostilna Kolar** – Enonadstropna stavba iz druge polovice 19. stol., s petosno obulično historicistično fasado in kamnitim portalom, zaključenim s segmentnim lokom. Ob gostilni stoji vrhlevno gospodarsko poslopje. **Škarjatova domačija** – Obcestna domačija v gruči iz prve polovice 19. stol. obsega pritlično, iz kamna zgrajeno hišo iz 1844, z večprostorno notranjščino in kamnitim portalom, vrhlevno gospodarsko poslopje, svinjak z delavnico in toplar. **Gostilna Kolenc** – Pritlična iz kamna zgrajena stavba iz 1881 s frčado in petosno obulično fasado. V osrednji osi je kamnit portal, Stavba združuje stanovanjski in gostinski del pod skupno streho. Ohranjena je razporeditev prostorov. Gostilna še obratuje.“ (Register)

Pravi skok v številu prebivalcev in fondu stanovanj na Mirni se je zgodil po drugi svetovni vojni, ko se je vzpostavil večji kompleks industrije. Vzdolž regulirane reke se je proti vzhodu najbolj razrasla Dana, družbo pa ji delajo na drugi strani reke Kolinska in Tomplast in onstran vzporedno tekoče železniške proge Presad in novonastajajoča podjetniško industrijska cona. Barlog se na delu Roj stika s severnim stanovanjskim predelom kraja. Industrijski niz zaključuje ob reki zgrajena čistilna naprava. Posamezne bivalne cone novejšje pozidave so ločene od industrijskega predela (izjema sta Barlog in Dana). Predmestja se začno s kompozicijo stanovanjskih blokov, pozidava novejših tipov pa se nato razširi na gornji strani pod Rojami.

Razvoj v industrijsko mesto, ki je doletel Mirno, je staro jedro (vaško grupacijo in obcestno „ponudbo“) preprosto preskočil in se opredelil za nova „predmestja“, ki obstajajo kot sklop blokov in razprostranjene individualne gradnje. Grajena so na ortogonalni mreži in se grobo zarežejo v naravno okolje, njihova vez s centrom pa je zgolj praktična: cesta. (Renato Repše)

Med vsemi trškimi naselji v Mirnski dolini je prostor na Mirni najmanj izrazit. Danes Mirna skoraj nima centra oz. jih ima več. Razpršene postavitve po conah ne kontaktirajo s starim trškim jedrom. Kopičenje idej, kako spraviti prostor ‚v promet‘, npr. turizem, industrijo in drobno gospodarstvo, hkrati pa jih locirati na istem ali zelo majhnem skupnem prostoru, pomeni tvegati. Nasprotujoča si načela ali izhodišča k razvoju prostora enostavno ukinjajo smiselno varianto. (Renato Repše, 1991)

Hvala lepa za pozornost.